

prosvetni delavec

MARIJA VELIKONJA

Učiteljev glas naj se daleč sliši

Ko smo v teh dneh prislunili ravnateljem, ki so razmišljali, kakšen naj bi bil dober učitelj, so ti navajali, da mora biti učitelj strokovnjak, optimist, samokritičen in učinkovit.

Z njim naj bi bili zadovoljni učenci, cilje mora dosegati brez nesporazumov, delati brez nadzora, v vsakem otroku pa videti nekaj dobrega. S tem pa pričakovani še ni bilo konec. Že kratka razčlenitev navedenih pa je vodstvene delavce postavila na trda tla. Spoznali so, da pričakujejo preveč in da tako visoki ciljevi v šoli ni mogoče doseči.

In vendar, takšna razmišljanja niso tako zelo redka. Gotovo so podobna pričakovanju drugih

ravnateljev, tudi učiteljev samih. Učiteljeva vloga se spreminja, v svetu in pri nas. Neslutene družbene spremembe v Evropi in prve povojne demokratične volitve v Sloveniji v preteklem letu so njeno preoblikovanje še pospešile. Današnja družba pričakuje drugačno šolo in drugačnega učitelja. Toda, ali res za trdno vemo, kakšen naj bo »drugačen« učitelj in kako ga bomo dobili?

V razviti Evropi so že poiskali najustrežnejšo definicijo za »kakovostnega učitelja«. To je tisti, ki je »zmožen načrtovati, izvesti in preiščeno ovrednotiti optimalni program za vsakega učenca, pri čemer je posebnega

pomena učiteljeva sposobnost, da zna presoditi razvojne potrebe svojih učencev in pri njih sprožiti kvalitetno učenje.« (glej NR, 23. febr. 1990, str. 96, B. Marentič-Požarnik). Pri nas še zmeraj pojmuje učiteljevo vlogo različno. Je to strokovnjak za vsebine, ali tehnik – uresničevalec učnih načrtov ali raziskovalec in razvijalec svoje prakse?

O tem razmišljajo visokošolski učitelji ali drugi strokovnjaki, ki lahko posegajo v proces izobraževanja in spopolnjevanja učiteljev. Šolska praksa pa je na ta vprašanja že odgovorila. Nenačrtno, za mnoge tudi nepričakovano gibanje v šolah in v učiteljskih kolektivih, pravo vrenje in

Med drugim preberite

- KAJ BO Z VRTCI, str. 2
- PROTI PEDAGOŠKI DIKTATURI NA SONČNI STRANI ALP, str. 2
- EKONOMIKA V ŠOLSTVU, str. 3
- BESEDO NAJ IMA STROKOVNA JAVNOST, str. 3
- PO BRVEH DO KNJIŽEVNOSTI IN UMETNOSTI, str. 5
- METODE IN TEHNIKE USPEŠNEGA UČENJA, str. 7
- OTROK POSLUŠA GLASBO ŽE PRED ROJSTVOM, str. 8
- AKTUALNA VPRAŠANJA KNJIŽEVNEGA JEZIKA, str. 9

hlastanje po spremembah, novostih, drugačnosti, po izobraževanju, to spontano valovanje, ki ga pred tem niso mogli sprožiti ne zakonodajni predpisi, ne pedagoška služba in ne grožnje z nadzorom, nam – družbi, visokošolskim ustanovam, Zavodu za šolstvo, ministrstvu, sporoča, da slovenski učitelji postajajo razmišljujoči praktiki. In če je tako, kaj lahko storimo v družbi vsi, ki smo postavljeni, da služimo vzgoji in izobraževanju?

To poslanstvo je razumljivo: ustvarjati je treba možnosti, da bo pot razmišljujočega praktika izbralo čim več vzgojiteljev in učiteljev. To je pot učitelja. »ki ob stalnem razmišljanju v vsakdanji praksi, ob reševanju problemov poučevanja, pogloblja svoj pogled v odnose in zakonitosti, ga v dialogu in sodelovanju s kolegi tudi preverja in dopolnjuje ter javno formulira. Znanstveno ugotovljena pravila in posplošitve so mu le v oporo pri lastnem razmišljanju. Ob tem se stalno profesionalno razvija, širi možnosti svojega odločanja, gradi pedagoško znanje z akcijskim raziskovanjem (od spodaj navzgor), opozarja šolsko politiko na omejitve in pomankljivosti raznih predpisov, učnih načrtov, delovnih pogojev v šoli, ipd., skratka, kot profesionallec ima svoj glas v šolski politiki« (glej Učitelj, vzgojitelj – družbena in strokovna perspektiva, Bled 1990, prispevek B. Marentič-Požarnik v publikaciji, str. 15).

Nekatere možnosti, ki jih je treba ponuditi učitelju in vzgojitelju, da bo res lahko postal razmišljujoč praktik, so navedene tudi v načrtu zasnove razvoja vzgoje in izobraževanja v študiji Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje. Gre zlasti za zvišanje stopnje strokovne izobrazbe, večje možnosti za strokovno izobraževanje (priprava na poklic) ob pridobivanju izobrazbe, boljše možnosti za nenehno strokovno spopolnjevanje vseh pedagoških delavcev in za njihovo poklicno napredovanje in osebni razvoj.

S tem ko smo se kot družba odločili za visokošolsko izobraževanje učitelja razrednega pouka, smo zagotovo korak naprej od razmišljanja, da otroku v prvih letih šolanja zadošča kakršen koli učitelj. Znanost pa prav v zadnjih desetletjih odkriva, kako usoden je otrokov razvoj v predšolski dobi, zato pričakujemo tudi postopen prehod vzgojiteljev predšolskih otrok na visokošolski študij. Visoko izobrazbo naj ima tudi vzgojitelj v domovih za učence. In če je bil

doslej učitelj s podiplomsko izobrazbo v šoli bela vrana, je treba odslej utreti poti, da bo tak vzgojitelj ali učitelj v šolskem kolektivu nekaj povsem vsakdanjega.

V Evropi (tako nam govorijo podatki Evropskega združenja za izobraževanje učiteljev ATEE – Association for Teacher Education in Europe) v študijskih programih poglobljajo pedagoško-psihološko in specialno didaktično izobrazbo za učitelje na vseh stopnjah in ta obsega okrog 20 odstotkov študijskega programa (traja v povprečju eno leto).

Pri srednješolskih učiteljih je ta del programa lahko izpeljan po diplomski (kot pri nas pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe za tehnike ali inženirje) ali pa v zadnjem študijskem letu, po temeljitem študiju stroke. Miselnost, da je dober strokovnjak že tudi dober učitelj, je vse bolj redka in v resnici zastarela. Poleg teoretičnega znanja iz pedagogike, psihologije, didaktike je potrebna še temeljita, 10 do 16 tednov dolga, pedagoška praksa, ob tem pa urejen status hospitalijskih šol in učiteljev mentorjev.

V sistem stalnega strokovnega spopolnjevanja učiteljev se mora učitelj začeti vključiti takoj, že kot pripravnik. To je obdobje učiteljevega dozorevanja, razvoja v višjo kakovost. Organizirano dopolnjevanje znanja bo mlademu začetniku spodbuda, da se bo osebno in poklicno razvijal in mu bo potreba po spopolnjevanju in dopolnjevanju znanja postala človeška nuja. Izkušnjsko učenje in akcijsko raziskovanje v šoli, kjer je zaposlen, ob tem pa zadostne gnotne možnosti (center za stalno spopolnjevanje učiteljev, denar za študijsko slovo, ipd.), ki mu jih bo dala na voljo družba, bo sprožilo v večini učiteljev notranjo potrebo po dopolnilnem izobraževanju.

Ob tem bo dodatna spodbuda še uveljavljeni sistem napredovanja učiteljev (ki smo ga v zakonodaji načelno že sprejeli). Napredovanje, ki bo izhajalo iz določeno opisanih meril – zvišane stopnje izobrazbe, podiplomskega študija in stalnega spopolnjevanja znanja učiteljev, njihove funkcije v šoli (mentor pripravnikom, studentom, mladim raziskovalcem), objavljenih prispevkov in člankov, sodelovanja v raziskovalnih projektih, ipd., bo dodatno potrjevalo, da slovenski vzgojitelji in učitelji že doživljajo spremembe, ki so značilne za druge evropske dežele. Tudi slovenski učitelji postajajo torej razmišljujoči praktiki.

France Mihelič: Kresna noč, 1955, lesorez

Tokrat objavljamo risbe, paste in grafike Franceta Miheliča iz obdobja 1930–1990. Razstavo si lahko ogledate v Cankarjevem domu od 8. februarja do 31. marca 1991.

Zgodnje Miheličeve risbe in grafike, njegove portretne študije ljudi in krajin izdajajo poleg vplivov akademskega študija, zanimanja za sočasno ustvarjanje privrženecv Hegedušičeve Zemlje in nato delne pripadnosti skupini slovenskih Neodvisnih, že značilno miheličevski upor sprejemanja videza za bistvo, ali drugače: trenutnega čutnega vtisa za globljo resničnost opazovanega in risarsko fiksiranega. Propadajoče hiše, ostareli ljudje, ob šopku suhega cvetja metlica že povsem osutega, godala brez strun, furgon ob nedeljskem popoldnevu, pokopališča, ure, ki neizprosno merijo čas – podobe minevanja, prehajanja. Občutju lahko rečemo melanholično, z listov pa beremo socialno obtožnico, ki so jo sodobniki nedvomno videli, je ustrezala razmeram in še malo ni bila tuja umetnikovemu hotenju. Toda hkrati je danes, ko poznamo nadaljnji razvoj Miheličeve umetnosti, že v njih razpoznavna rdeča nit, ki veže vsa njegova obdobja, ko – ne da bi omalovaževal stisko trenutka – vpenja strast, razpad, minevanje, smrt v večni krožni tok odmiranja in prerajanja, ter zajetemu trenutku sicer nakloni lirično poanto, a ga prav s trdnostjo črte, z dokončanostjo vsega upodobljenega prikaže kot nekaj že opravljenega, minulega, zapisanega preobrazbi. V tem krožnem toku izgubi merjenje časa smisel; odslej bodo ure brez kazalcev.

ZORAN KRŽIŠNIK

besedilo iz kataloga ob razstavi

aktualno

Proti pedagoški diktaturi na sončni strani Alp

Izjava sindikalne konference srednjih šol in domov za učence

V Ljubljani se je 12. februarja 1991 sestala Sindikalna konferenca srednjih šol in domov za učence, ki predstavljajo več kot 6000 članov Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije – zaposlenih na srednjih šolah v domovih za učence.

Sindikalna konferenca je ugotavljala:

– Republiški sekretariatu za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, ki ga vodi dr. Peter Vencelj, v devetih mesecih od izvolitve nove oblasti ni uspelo uresničiti nobene spremembe v organizaciji in financiranju šolstva, ki bi pripomogla k ureditvi kaotičnih razmer. Republiški sekretariatu je uspelo predložiti le zelo problematičen osnutek zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, ki izpričuje reakcionarno naravo predlagatelja ter zaposlene v šolstvu postavlja v popolnoma brezpraven položaj, ravnatelje pa spreminja v državne funkcionarje, ki morajo biti podložni trenutni vladajoči oblasti strukturi.

– Republiški sekretariat financira šole po starem tako, da jim nakazuje dohodek po starih merilih. V januarju 1991 so bila srednjim šolam in domovom sredstva za osebne dohodke znižana za 9 odstotkov z uveljavitvijo, da je to posledica nove davčne zakonodaje in da bo do sprejetja republiškega proračuna to področje financirano v zelo omejenem obsegu. Republiški sekretariat šolam tudi znižuje akontacije dohodka, če ne izpolnijo obsega ter – po izjavah nekaterih šol tudi, če meni, da kvalifikacijska sestava ne ustreza.

Sindikalna konferenca ugotavlja, da Republiški sekretariat z omejitvenimi ukrepi, ki nimajo pravne podlage, poslabšuje že tako ali tako slab gnotni položaj šol. Sindikat ne nasprotuje novi davčni zakonodaji, vendar se ne strinja z enostranskim omejevanjem denarja šolam v razmerah, ko zaradi nesposobnosti ministrstva še ni nove zakonodaje o financiranju šolstva. Sindikalna konferenca zato poziva šole, da že tako nizkih osebnih dohodkov v srednjih šolah ne zmanjšujejo, temveč da za ohranitev ravni osebnih dohodkov uporabijo ves denar, ki je na voljo, račune za neplačane materialne izdatke pa pošljejo Republiški sekretariatu za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

– Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo se, odkar ga vodi dr. Peter Vencelj, ni odzval na številne pobude sindikatov ter je v nasprotju z verbalnimi izjavami sindikatov (med njimi tudi Sindikatu vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije) odtegnil informacije o plačah ter načrtovanih ukrepih, ki bistveno vplivajo na družbeni materialni položaj učiteljskega kadra.

– Republiški sekretar dr. Peter Vencelj je s svojimi številnimi protislovnimi izjavami (o verouku v šolah, o pouku ob sobotah, o vlogi ženske, učitelju kot državnemu uslužbencu) odvrčal pozornost slovenske javnosti od resničnih problemov slovenskega šolstva, ki jih kot najbolj odgovorna oseba ni bil in ni sposoben rešiti. Namesto da bi v dialogu s strokovno javnostjo, z Zavodom za šolstvo ter tudi pedagoškim osebjem na šolah skupno oblikovali evropsko zasnovano slovensko šolo ter si prizadevali za suverena strokovna podkovanega ter evropsko plačanega slovenskega učitelja, so bile posredno ali neposredno izrečene številne grožnje zaposlenim v šolstvu. Nesprejemljivo je tudi stališče dr. Petra Vencelja kot področnega ministra, ki se vnaprej strinja s tem, da je vsota denarja za šolstvo omejena in da je za to treba krčiti šolske programe, zmanjševati obseg idr. ob dejstvu, da so si druga področja v republiškem proračunu sposobna izbojevati znatno večji proračunski delež.

– Sindikalna konferenca srednjih šol in domov za učence zato zavrača ravnanje šolskega ministra dr. Petra Vencelja, ker meni, da se zateka k boljševistično preskušeni metodi zatiranja učiteljskega, k zavračanju sleherne kritične misli, ki ni v skladu z ministrovo, ter k vpeljevanju svojevrstne pedagoške diktature na sončni strani Alp ter k praksi, ki je v nasprotju uveljavljenim oblikam socialnega partnerstva v Evropi in v svetu.

Sindikalna konferenca zahteva:

– pospešitev sprejemanja šolskih zakonov, ki bi jih republiška skupščina morala sprejeti z dvetretjinsko večino ob upoštevanju večinskih pripomb iz javne razprave;

– uresničitev obljub, da se bo povečal delež družbenega proizvoda za šolstvo;

– takojšnja pogajanja vlade s sindikati o sklenitvi splošne in panožnih kolektivnih pogodb za družbene dejavnosti – med njimi za šolstvo;

– dialog šolskih oblasti o najpomembnejših rešitvah ter o odločitvah, ki bistveno določajo socialno, materialno in profesionalno usodo pedagoškega delavca z zaposlenimi v šolstvu in njihovimi sindikati;

– dostopnost (javni) podatkov o sredstvih, ki se namenijo za šolstvo, o plačah ter dostopnost obvestil, ki jih šolske oblasti pošiljajo v šole tudi za sindikate;

– prenehanje zastraševanja zaposlenih z grožnjami, da bodo ob zaposlitvi, če se ne bodo brezprizivno pokorili odredbam šolskih oblasti (pritisk izvajajo predvsem posamezni ravnatelji);

– Republiški sekretariat naj opozori ravnatelje, da dokler ne bo po demokratični poti sprejeta nova sistemska zakonodaja, velja že zdajšnja.

Sindikalna konferenca zavezuje svoje vodstvo, da dobi odgovore šolskih oblasti in republiškega sekretarja dr. Petra Vencelja in da v prihodnje organizira oblike javnega protesta ter stavko članstva, če se bosta nadaljevala neodgovorno ravnanje republiškega sekretarja ter nedemokratičen odnos do učiteljskega kadra.

Sindikalna konferenca pooblašča Izvršni odbor Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije, da s sklepi seznani šole in domove za učence, slovensko javnost, skupščino Slovenije ter šolske sindikate (sindikate javnih služb) v sosednjih deželah (Hrvaški, Koroški, Furlaniji-Juljski krajini). Hkrati zavezuje Izvršni odbor Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije, da z vsemi poskusi omejevanja avtonomije učitelja, represijo proti zaposlenim in njihovim sindikatom ter nedemokratičnimi postopki šolskih oblasti seznani Evropsko združenje učiteljskih organizacij (ETUCE) v Bruslju in podružnico Svetovne konfederacije učiteljskih organizacij (WCOTP) za Evropo s sedežem v Morgesu v Švici.

Ljubljana, 12. 2. 1991

PREDSEDSTVO
SINDIKALNE
KONFERENCE SREDNJIH
ŠOL IN DOMOV ZA UČENCE

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Kaj bo z vrtci

Odprto pismo gospodu Lojzetu Peterletu, predsedniku vlade

Med javno obravnavo nekaterih zakonov s področja družbenih dejavnosti sta o tem razpravljali tudi Sekcija za predšolsko pedagogiko pri Zvezi društev pedagoških delavcev Slovenije in Skupnost VVO Slovenije. V tem pismu na kratko povzemamo, kaj se je v zadnjem času dogajalo v družbeno organizirani predšolski vzgoji, kaj si o tem mislimo in kaj predlagamo. Hkrati nas zanima, kaj o tem meni vlada in kaj namerava storiti za ureditev družbenih dejavnosti in določitev takega položaja in vloge predšolske vzgoje, ki bo podlaga za njen razvoj.

V začetku leta 1990 se je z ukinitvijo sisov in s tem Skupnosti otroškega varstva začela razprava o tem, kam naj bo uvrščena predšolska vzgoja: v področje Sekretariata za vzgojo in izobraževanje ali Sekretariata za zdravstveno in socialno varstvo. Zagovarjanje ene ali druge odločitve še zmeraj poraja med predstavniki predšolske vzgoje spor, zanj pa se porablja veliko moči.

Aprila 1990 je takratni minister za šolstvo dr. Ludvik Horvat imenoval delovno skupino za spremembo Zakona o predšolski vzgoji. Skupina, v kateri je bilo osem zastopnikov predšolske vzgoje in strokovnjakov, ki se ukvarjajo s tem področjem, se je odločila za pripravo novega zakona in na treh srečanjih rešila nekaj strokovnih dilem ter postavila temelje za nov področni zakon. Po treh sestankih se je zamenjala vlada in s tem minister, skupina pa ni bila več sklicana. Iz Biltena Republiškega sekretariata za zdravstveno in socialno varstvo (30. 1. 1991) smo zvedeli, da Sektor za otroško varstvo pripravlja nov zakon, ki naj bi nadomestil Zakon o predšolski vzgoji in Zakon o družbenem varstvu otrok. Zanimamo nas, ali so bili vsi seznanjeni s tem, kar je že naredila prej omenjena delovna skupina, in ali jih to sploh zanima.

Lani in v začetku letošnjega leta je bilo po Sloveniji več razprav in posvetov o razvoju in področni uvrstitvi predšolske vzgoje. Posvete sta občasno sklicevala osebno ali po svojih zastopnikih tudi ministri Vencelj in Bohova. Minister za šolstvo ali njegovi zastopniki so nas seznanjali s tem, kaj je sekretariat že naredil in na kaj še ne znajo odgovoriti. Vse povedano se je nanašalo na šolo, z vrtci pa se niso posebej ukvarjali. Gospa Bohova je na posvetih razlagala strategijo sekretariata, zastopnike vrtcev spraševala za njihova mnenja in opisovala poskuse dozdajšnjega dogovarjanja med ministrstvi. Po vsem tem je zmeraj ostalo nerešeno vprašanje, kam bo uvrščena predšolska vzgoja.

Jeseni sta bila izdana osnutka dveh za predšolsko vzgojo pomembnih zakonov: Osnutek zakona o zavodih (v nadaljevanju Zakon o zavodih) in Osnutek zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju šolski zakon). Slednji govori tudi o vzgojno-varstvenih organizacijah, čeprav še ni znana odločitev o resorski uvrstitvi področja. Hkrati šolski zakon spreminja Zakon o predšolski vzgoji s tem, da črta nekatere njegove člene in odstavke (50. člen šolskega zakona).

Zavod za šolstvo RS je lani izdelal predlog nacionalnega programa predšolske vzgoje v treh različicah (Obvestila in strokovna izhodišča za delo VVO v šolskem letu 1990/1991), ki ga je potrdil Strokovni svet RS za vzgojo in izobraževanje, skupščina pa o njem še ni razpravljala.

Na podlagi opisanega dogajanja ugotavljamo, da je razdeljenost predstavnikov VVO glede resorske uvrstitve nesmiselna. Menimo, da so nam to dilemo neupravičeno vsilili zastopniki vlade. Lahko rečemo, da je med obema »laboroma« nekaj povsem skladnih zahtev glede razvoja in strokovne zasnove predšolske vzgoje, čeprav s tem ne želimo zagovarjati enotnosti za vsako ceno. Argumenti, ki se pojavljajo v prid enega in drugega stališča, pa so pri tem na moč sporni: npr. odločanje na podlagi preteklih slabših ali boljših izkušenj z obema področji: predšolska, da je področje vzgoje in izobraževanja več vredno od »socialne«, sklepanje na podlagi izkušenj z obema ministrstvi in podobno.

Nasa temeljna zahteva je, da naj o uvrstitvi področja predšolske vzgoje na ustrezno področje odloča politika (vlada), ne pa stroka ali zastopnik predšolske vzgoje. Nočemo sprejeti odgovornosti, ki bi ob zdajšnjem razdoru na omenjena dva »labora« lahko bila razlog, da vlada morebitne

nesprejemljive odločitve za področje predšolske vzgoje utemeljuje s tem, da se niti med seboj nismo mogli dogovoriti, kaj želimo. Menimo, da možnost samostojne odločitve v tem primeru ni dopuščanje demokratičnih rešitev, ampak manipulacija, katere učinek je povzročanje občutkov krivde in nemoči.

Ne glede na prihodnje področno ureditev zagovarjamo celostno organiziranost in obravnavanje področja predšolske vzgoje. Menimo, da delitev upravne, nadzorne, razvojne in finančne vloge med ministrstvi ni upravičena. Če se bo vlada odločila za delitev pristojnosti med oba sekretariata (predlog Sektorja za otroško varstvo), je nujno zagotoviti celostno obravnavo področja s pomočjo medresorske skupine.

Povsem nesprejemljiva je tudi kakršna koli delitev predšolske vzgoje glede na starost otrok: tak model pomeni delitev oddelkov do treh let in oddelkov starejših predšolskih otrok med obema omenjenima področjema, ki izhaja iz mnenja, da otrok do tretjega leta potrebuje zgolj varstvo »socialno«, po tem letu pa tudi vzgojo (vzgoja in izobraževanje).

Obema sekretariatoma in skupščini je Skupnost VVO Slovenije že poslala pripombo, da bi morali biti zakoni, ki urejajo organizacijo in financiranje, obravnavani in sprejeti hkrati s področnimi zakoni. Zakon o predšolski vzgoji in Zakon o družbenem varstvu otrok (ali oba v enem zakonu) je treba na novo napisati. Črtanje tistih odstavkov in paragrafov, ki govorijo o samoupravni organiziranosti in socialistično samoupravni idejni usmerjenosti, kot to počne šolski zakon (50. člen), je po našem mnenju površno. Zakaj na primer predlagatelji niso črtali 75. člena Zakona o predšolski vzgoji, ki med ravnateljevimi nalogami naštevajo »skrb za skladnost vzgojno-varstvenega dela z idejno usmerjenostjo socialistične samoupravne družbe«?

V zvezi z Zakonom o zavodih povzemamo trditve dr. Veljka Rusa (A. Žerdin: Let nad kukavičjim gnezdom, Mladina, 29. 1. 1991), da želi država s tem zakonom izvajati dve tradicionalni obliki nadzora: predpisati togo notranjo sestavo organizacije zavodov, to je značilno za samoupravni socializem, in hkrati določiti njihovo dejavnost, to je značilnost realnosocialističnih režimov. Ob tem pa »zanemarjajo sodobno obliko kontrole zahodnih držav, ki predpisujejo le standarde in omejitve ob uporabi nezaželenih tehnologij«.

Problematični so tudi členi šolskega zakona, ki določajo način izbire ravnatelja in nameščenja, odpuščenja in napredovanja pedagoških delavcev, ker menimo, da bi to morala biti strokovna (kolegijska), in ne politična odločitev. Skrajno nesmiselno pa je, da naj bi ravnatelj ob vseh naštetih pooblastilih (7. člen) odločal tudi o ugovorih delavcev. Glede na naravo pedagoškega dela je nujno, da kolektiv večinsko podpre odločitev o svojem nadrejenem, saj je to eden temeljnih pogojev za dobro ozračje v kolektivu. Dobro ozračje v kolektivu pa je nesporno povezano s kakovostjo pri delu z otroki.

Strinjamo se tudi s pripombama (isti članek v Mladini), da šolski zakon ni potreben, saj z njim družbene dejavnosti dobivajo dvojno sistemsko izhodiščno zakonodajo (Smidovnik) in da si držne določati stvari, ki bi jih morali urejati posebni zakoni (Gaber). Ob tem je nesprejemljiva trditev, zapisana v Biltenu republiškega sekretariata za zdravstveno in socialno varstvo, da naj bi šolski zakon časno dopolnjeval ali nadomestil Zakon o predšolski vzgoji.

V študiji z naslovom Strateške in razvojne usmeritve ter predlog za nacionalni program, sistem upravljanja in financiranja za področje otroškega varstva oziroma družinske politike, ki jo je izdelal Sektor za otroško varstvo in decembra 1990 sprejel Izvršni svet RS, so opisane za predšolsko

vzgojo povsem ustrezne razvojne usmeritve. Kar zadeva nekatere organizacijske rešitve pa znova poudarjamo, da gre za politične, in ne strokovne odločitve, o katerih predstavniki predšolske institucionalne vzgoje ne moremo in ne želimo odločiti. Ob tem sprašujemo vlado, koliko so navedene razvojne usmeritve uresničljive spričo naglega sprejemanja nove, po našem mnenju neustrezne zakonodaje.

V razpravah o prihodnji ureditvi predšolske vzgoje je bilo večkrat postavljeno vprašanje, ali se bo priprava na šolo še naprej izvajala v VVO ali pa bo postala program (t. i. »ničelni razred«) osnovne šole. Nesprejemljivo merilo pri odločanju o tem je reševanje eksistenčnih pogojev obeh institucij, to je pogajanje o ohranjanju oziroma ukinjanju števila oddelkov. Odločiti bi morala zgolj strokovna merila. Glede na trenutno stanje menimo, da so gnotne in kadrovske možnosti za uresničevanje tega programa v vrtcu boljše kot v šoli. V vrtcu je več prostora, opreme in sredstev za igro, vzgojitelji pa so usposobljeni za delo s predšolskimi otroki in uporabljajo metode in oblike dela, ki se razlikujejo od šolskih. Menimo, da večina učiteljev ni usposobljena za delo s šestletnimi šolskimi otroki.

V skladu s povedanim zahtevamo: – skupno obravnavanje in sprejemanje zakonov, ki urejajo področje predšolske vzgoje, potem ko bo znana vladna odločitev o resorski uvrstitvi področja. Šele tako bo razvidna celotna podoba predšolske vzgoje in znane njene perspektive; – premišljeno sprejemanje zakonskih odločitev. Bolje je časno ostati pri zdajšnji zakonodaji, kot pa prenehati sprejemati zakone, ki rušijo strokovno samostojnost zavodov in oseb, ki v njih delajo; – naj se v prihodnjem področnem zakonu spremenijo tiste določbe, ki

Evropska konferenca WCOTP v Jugoslaviji odpovedana

V preteklem tednu je sekretariat WCOTP (Svetovne konfederacije učiteljskega poklica) obvestil zvezni odbor samostojnih sindikatov izobraževanja, znanosti in kulture, da odpoveduje organiziranje evropske konference WCOTP v Jugoslaviji. Konferenca bi bila od 19. do 22. oktobra letos v Beogradu. WCOTP je predlagal Jugoslavijo kot gostiteljico evropske konference že pred dve letoma, Evropski komite WCOTP je o tem odločil v začetku aprila 1990, končni sklep o konferenci v Beogradu pa je bil sprejet na konferenci lani oktobra v islandskem Reykjaviku.

Sekretariat WCOTP, ki ima svoj sedež v Morgesu v Švici, je svojo najnovejšo odločitev o odpovedi konference v Jugoslaviji utemeljil s tem, da je WCOTP skrajno zaskrbljena zaradi nemirov in negotovosti v tej državi. Svetovna konfederacija učiteljskih organizacij ne želi kakor koli ocenjevati političnih razmer v naši državi, ne more pa prevzeti odgovornosti, če niso zagotovljene najnujnejše možnosti za varno pripravo konference.

O tem se je v Beogradu 23. januarja pogovarjala sekretarka Evropskega komiteja WCOTP Luce Pepin, ko je obiskala zvezni odbor, da bi se seznanila s stanjem in možnostmi priprave na konferenco. Ugotovila je, da te priprave verjetno ne bi mogele normalno potekati v razmerah, ko se na jugoslovanskem prizorišču nenehno vrstijo nepredvidljivi dogodki, WCOTP pa ne bi želela npr. tik pred začetkom odpovedati tega evropskega srečanja zastopnikov učiteljskih organizacij. Z jugoslovanske strani namreč ni bilo mogoče zagotoviti, da bodo v letošnjem oktobru po evropskih merilih v naši državi normalne razmere, takšne, ki bi omogočale nemoten potek konference. Prišlo bi 150 delegatov iz 64 evropskih učiteljskih organizacij, pa tudi drugih udeležencev iz mednarodnih organizacij in meddržavnih ustanov, kot so Svet Evrope, Evropska skupnost, UNESCO, ILO, OECD idr.

so pomenile omejitve že za zdajšnjo razvitost predšolske vzgoje. Pri mislimo zlasti na določbe o notranji sestavi in kadrovskih razmerah. Z kon naj spodbuja razvoj in disciplinarnost, izvajalcem pa naj loži, da bodo to izvajali;

– zunanji državni nadzor, bodo upoštevale minimalne zahteve, kdo in pod kakšnimi pogoji lahko izvaja (tudi zasebne) programe predšolske vzgoje, ali si pridobi družbeno subvencijo za njihovo izvajanje. Potem ko so izpolnili dogovorjeni (državni) standardi zahteve, naj bodo instituciji, ki niso bili vključeni v institucijski sistem, omogočeno izvajanje na samostojni osnovi;

– možnost zasebne pobude ustanavljanju predšolskih ustanov in izvajanju posameznih programov. To bo staršem in otrokom omogočalo večjo možnost izbire zadovoljevanju svojih potreb, institucijami pa ustvarilo tekmovalnost in s tem prizadevanje za boljšo ponudbo;

– zagotovljen program, ki omogoča vsakemu predšolskemu otroku nekaj. Dozdajšnji sistem namreč finančno diskriminira skoraj polovico predšolskih otrok v državi, ki niso bili vključeni v institucionalne oblike predšolske vzgoje; – ohranitev najmanj sedanjega programa, to je različice A nacionalnega programa, podpiramo različico B.

Želimo, da bi se vlada lahko postavila (tako kot gospa Margaret Thatcher, če naj verjamemo izjavi Marjana Šetina v že navedenem članku v Mladini) ne le s tem, da ob svojem vladanju zagotovi veljavno avtonomijo šolam (in vrtcem), temveč tudi s tem, da je prisluhnila našim pripombam in zahtevam.

MARCELA DE BATISTIČ, v imenu Sekcije za predšolsko pedagogiko pri ZDPD Slovenije

JOŽA PANTAR, v imenu Skupnosti VVO Slovenije

Generalni sekretar WCOTP Robert Harris v svojem pismu obžaluje, da je sekretariat moral sprejeti takšno odločitev. Ugotavlja, da bodo razlogi za sklep o odpovedi konference sprejeti z razumevanjem. Hkrati poudarja, da v WCOTP tudi v prihodnje računajo na sodelovanje z našimi učiteljskimi organizacijami, z učiteljskimi sindikati ter na dejavnosti WCOTP v Jugoslaviji. V zvezi s tem je Robert Harris omenil, da imajo v dobrem spominu evropski seminar WCOTP pred tremi leti v Dubrovniku, je bil uspešen in učinkovit zaradi dobre organizacije in stolidnosti.

Na koncu v svojem sporočilu generalni sekretar WCOTP predlaga, da bi takoj, ko se bo razmere v Jugoslaviji popravile, znova skušali organizirati eno mogocih mednarodnih srečanj. Pričakuje razumevanje naših organizatorjev glede odločitve o odpovedi konference v Jugoslaviji ter se zahvaljuje za vsa doslej opravljena dela v zvezi s pripravi na konferenco.

In kako bi lahko komentirali odločitev WCOTP o odpovedi evropske konference? Najbrž dovolj, če pristavimo samo to, da so zaradi negotovih razmer v Jugoslaviji v vsakršnem pogledu obupali tudi največji optimisti. Dokler bo trajala »balkanska blaznost«, v katero nas tako uspešno potiskajo vsi močujoči šebrižniki, ki skrbijo za narodni blagor, bomo verjetno prevratno »odklopljeni« od Evrope, če ne kar »odtrgani« od priprave na življenje v prihodnjem sknem evropskem domu. O Evropi pri nas v vseh mogočih različicah kar naprej veliko govorimo, v resnici pa, kot kaže, zelo uspešno prizadevamo, da bili kot moteč dejavnik za neolčen čas v karanteni pohelske Evrope. Ali bodo ceno za plačevali še naši vnuki?

B. L.

Ekonomika v šolstvu

Šolstvo kot temeljni prenašalec znanja, informacij ter kot proizvajalec in uporabnik metodologije prenašanja in sprejemanja novih poznanj lahko kot temelj znanosti, razvoja in tehnologije prav gotovo posredno in dolgoročno zelo močno vpliva na razvoj gospodarstva. Ta vpliv pa seveda ni takšen, da bi lahko danes upravičeno pisali, da je v ceni nekega izdelka vrednost vložka, ki ga je prispevalo šolstvo, toliko in toliko odstotka. Med šolstvom in tistim, kar narača, plačuje in uporablja njegove storitve, je povsod stvaren, pogosto nenapisan dogovor, ki ima glede zagotavljanja gmotnih pogojev za dejavnost za podlago določene družbene norme, ne pa bičajnih tržnih zakonitosti. Morda ni odveč poudariti, da ta dogovor, če lahko uporabljamo ta pojem, v razvitih družbah ali pa v družbah, ki vedo, kaj izobrazba ljudi pomeni in kjer z njo hočejo nekaj poseči, namenijo izobraževanju visok delež proračunskega in drugega denarja. Da ne bi bila ta trditev napak razumljena - da prejema teh družbah izobrazevanje zaradi sebe samega in zaradi svojega imena veliko denarja - nasprotno, povsod tod imajo razvit temeljit sistem preverjanja, kako se to vlaganje vrača in kaj je treba storiti, da go vloženi denar kar najbolj koristno uporabljen.

Pri nas lahko ugotovimo, da izobrazevanje tako po gmotnem kot po družbenem položaju nima vloge, kakršno bi moralo imeti, in naj bo le-to dejavnost razvoja, če se bomo v tako pričakovani evropski hoteli primerjati kot naki z enakimi. Hkrati pa je tudi res, da nimamo niti pravega zanesljivega pregleda in nadzora nad tem, ali denar, namenjen za šolstvo, pa naj bo kolikrten koli že, uporabljamo najbolj gospodarno.

Kadar govorimo o takšni porabi denarja v šolstvu, se nedolgo srečujemo tudi v izobrazevanju z ekonomiko, pa ne tako, da bi želeli izobrazevanje ekonomizirati, temveč da bi izboljšali tudi v njem nekatere ekonomske prvne. Elementi ekonomskega razmišljanja se govo izražajo predvsem v tehle parametrih:

- načrt dolgoročne ali vsaj srednjeročne strategije izobrazevanja;
- sodobnost in prožnost vzgojno-izobraževalnih programov, izbrablenost materialne podlage, predvsem učne tehnologije;
- smotrna izbira učnih metod in vložene učiteljevega dela;
- odkrivanje in razvijanje dišakovih sposobnosti ter razvijanje njegove ustvarjalnosti;
- ustvarjalno vpeljevanje dišakov v sam vzgojno-izobraževalni proces.

Gotovo bi bil prevelik zalogaj, če bi v enem samem članku hotel obravnavati vsa navedena vprašanja, rad pa bi se tokrat dotaknil le prvega, ker brez njega, bliski sistem ne more obstajati. Če šolski sistem nima razvojne

stanja, ne pa občasni politični in drugi ideološki pritiski. Da je to res, naj ponazorimo samo nekaj let star primer: vnaprej je bilo določeno, da se mora sedemdeset odstotkov osmošolcev vpisati v proizvodne usmeritve, četudi nismo jasno vedeli, kaj vse v te usmeritve res spada. In to smo imeli kot temeljno družbeno kazalo pri usmerjanju mladega rodu v poklice, tedaj ko je vsak povprečen ekonomski teoretik vedel, da je družba, ki ima visok odstotek zaposlenih v primarni in sekundarni dejavnosti, zaostala.

S prej navedenega razmišljanja in ugotovitev sledi jasna potreba, da naše izobrazevanje mora imeti svoj strateški cilj, saj družba, ki nima jasno opredeljene smeri razvoja svojega šolstva, ne more misliti in upati na sodoben razvoj in napredek.

Verjetno bom s tem razmišljanjem izval logični vprašanj, kje in kakšen je recept za rešitev tega problema in kakšna naj bo naša prihodnja usmeritev. Gotovo ni danes nikogar, ki bi lahko jasno začrtal smeri nadaljnega razvoja tako, da bi mu čez nekaj let ne mogel nihče ničesar oporekati. Prepričan pa sem, da bo kdor koli in kadar koli bo načrtoval strategijo razvoja našega izobrazevanja, lahko koristno uporabil tole:

- Naše zdajšnje nepravilnosti, tako da jih ne bomo ponavljali. Teh ni malo, le paziti je treba, da ne bomo kritizirali slabega, delali pa še slabše. Tudi to se ne malokrat zgodi.

- Dobrih izkušenj preteklosti, ki smo jih znali tudi zanemariti, se nam ni treba sramovati.

- Res, da vsakdo dela v določenih razmerah, tudi naše šolstvo je takšno, toda če se želimo primerjati in zgledovati po nekem delu sveta, lahko vsaj nekatere stvari, ki so preskušene ob

nam sorodnih okoliščinah, uporabimo tudi pri nas.

- Res je tudi, da je za nestabilne družbe in predvsem nestabilna gospodarstva težko načrtovati strokovnjake. In takšne razmere pri nas so. Kam torej usmeriti izobrazevanje? Verjetno v splošne smeri, iz katerih se je v danem trenutku, ob spremembi sestave proizvodnje, tehnologije itn. najlažje preusmeriti v bolj ali manj sorodne stroke. Tudi v zelo razvitih družbah poznajo na višji stopnji izobrazevanja, če uporabljamo naše ravni, dokaj splošne izobraževalne programe. Ko govorim o splošni šoli, ne mislim le splošno gimnazijo, prav tako lahko govorimo o tehniški gimnaziji, o tem pri nas že razmišljamo, razmeroma splošni ekonomski šoli idr. Absolventi takšnih splošnih šol se bodo v danem trenutku lahko hitro prilagodili trenutnim posebnim okoliščinam. Splošna izobrazba je tudi temeljni pogoj za poznejše izobrazevanje ob delu - le-to pa postaja danes razvojna nujnost.

Kolikor bolj je neko družbeno okolje razvito, v razmeroma krajšem času doživlja nove spremembe. To velja tudi za spremembo ali zastaranje tega, za kar smo se izobrazili. Čedalje bolj se prav v razvitem svetu pojavlja potreba po prešolanju. Niso redki primeri, ko se danes posamezniki prešolajo tudi dvakrat, in tako lahko spremenijo področje svojega dela. Tudi pri nas se takim smerem razvoja ne bomo mogli izogniti. Vsako prešolanje pa je spet tem lažje, čim širšo poprejšnjo izobrazbo ima kdo.

Upoštevanje teh parametrov pri načrtovanju naše šolske strategije bo v izobrazevanju gotovo dalo tudi ustrezne gospodarske učinke, ne da bi se pri tem poslabšala kakovost.

VALENTIN PIVK

Proti prenatrženim odločitvam

Svet skupščine in odbor Zveze družin pri ZPM Slovenije sta 15. februarja predlagala Skupščini Republike Slovenije, naj spremeni zakon o posebnem prometnem davku, tako da ne bo treba več plačevati posebnega prometnega davka za otroška oblačila, otroško obutev, šolske potrebščine, knjige in dobre igrače.

Hkrati so predlagali slovenski skupščini, naj z novim zakonom o državni upravi določi samostojen upravni organ - sekretariat za otroka in družino. Ta naj bi celostno obravnaval vprašanja, povezana z otrokom in družino, in preprečeval, da skupščina ne bi več sprejemala prenatrženih odločitev.

Besedo naj ima strokovna javnost

Stališča SDZ o predlaganih spremembah na področju organiziranja in financiranja vzgoje in izobrazevanja

Slovenska demokratična zveza je, še preden je bil sprejet Osnutek zakona o organiziranju in financiranju vzgoje in izobrazevanja, izoblikovala svoje predloge in pripombe; pri tem je zavzela stališče, da je predlagani osnutek nedodelan, pomanjkljiv in potreben sprememb.

Stranka meni o njem tole:

Osnutek ureja hierarhijo odnosov, zelo ohlapno in površno pa obravna organiziranje in financiranje, precej tisto, čemur naj bi bil predvsem namenjen.

Nacela osnutka je treba dopolniti definicijo, da so javni vzgojni in izobraževalni zavodi laični. To pomeni, naj bi po zakonu predmetnik vseboval samo tiste predmete, ki ne posegajo v šolarjev svetovni nazor. Ta definicija naj ne bi veljala za zabavne zavode.

Osnutek prisojja ravnatelju pa tudi ustanovitelju kot družbeni, ne pa strokovni ustanovi prevelike pristojnosti. Natančno določene pristojnosti, ki bi presegale ravnateljeve, naj ima svet zavoda, sestavljen iz zastopnikov učiteljev - ti bi imeli v njem enakovno - zastopnikov staršev in strokovne javnosti. Ravnatelj naj bi bil le pedagoški vodja, torej oseba z organizacijskimi in strokovnimi funkcijami. Glavno besedo pri njegovem imenovanju naj bi imel svet javnega zavoda in v ta namen oblikoval posebno javno komisijo. Ustanovitelj naj bi dajal k imenovanju le soglasje. Ravnatelja bi lahko razrešil le svet javnega zavoda, če bi bil tak predlog temeljen v skladu s posebnimi določbami in sprejet z dvotretjinsko večino. Ravnateljevo delo bi moralo imeti konsenz v pedagoškem zboru. Brez takega soglasja bi se lahko uveljavili nedemokratični odnosi med ustanoviteljem ali državo in občino na eni strani in učitelji na drugi.

Če naj bi bil ravnatelj pedagoški vodja, bi moral skrb za poslovanje prevzeti ustanovitelj (gre za OD, gospodarjenje s sredstvi, vzdrževanje stavb...). V ta namen bi bilo torej treba ustanoviti institucijo, ki bi zagotavljala uresničevanje skupnih potreb predvsem na nepedagoškem področju in s tem racionalno organizacijo. Sprejeti osnutek ne predlaga nobenih tovrstnih rešitev.

Zavod, ki je nastal na podlagi zasebne ali kakšne druge lastnine, bi moral biti enakega ustroja kot javni zavod, le da bi interese ustanovitelja uveljavljal lastnik. Delo takšnih zavodov naj bo prav tako pod nadzorom javnosti. Tudi na tem področju je sprejeti osnutek zelo nedodelan in ni definiran tako, da bi lahko preprečeval morebitne zlorabe.

Normativov in standardov naj ne bi sprejemal izvršni svet ustanovitelja, ampak republiška skupščina, ker morajo biti na celotnem državnem prostoru enotni. V skladu s sprejetim osnutkom bi se normativi in standardi očitno lahko spreminjali kar po volji posameznih izvršnih svetov.

Uveljaviti je treba financiranje minimalnega standarda na področjih, kjer bi ustanovitelju primanjlovalo denarja, to je v revnejših občinah. Razliko naj bi zagotavljala republika v skladu z odločitvijo skupščine.

Statut javnega zavoda naj vsebuje samo tiste specifičnosti, ki jih ni mogoče predpisati z zakonom. Vse drugo mora vsebovati zakon.

ter nameniti posebno pozornost pri vpeljevanju v pedagoško delo ali pri dodatnem izobrazevanju.

V osnutku je treba zagotoviti tudi strokovni nadzor nad izobraževalnimi zavodi in opredeliti strokovno preverjanje pedagoškega dela v njih. Gre za inšpekcijske službe, ki naj ne bi le nadzirale, ampak bi imele tudi svetovno vlogo. Nujen pogoj za to je njihova ne le strokovna, ampak tudi funkcionalna usposobljenost. To delo bi lahko opravljali le strokovnjaki, ki so že dosegli stopnjo učitelja-svetnika, to se pravi tisti, ki so si nabrali dragocene neposredne izkušnje pri pedagoškem delu.

Predlagamo vpeljevanje tako imenovanih vladnic za osnovne šole kot posebnih javnih izvodov, ki bi bili namenjeni preskušanju teoretičnih modelov vzgoje in izobrazevanja.

To so bisurni poudarki stališč Slovenske demokratične zveze, ki jih osnutek ne upošteva.

Pred kratkim je dr. Peter Vencelj v pogovoru za okroglo mizo izjavil, da »kodifikacija ne pomaga, če se ljudje ne vedejo, kot bi se morali«. Vendar namen kodifikacije ni v tem, da bi k čemur koli pripomogla, temveč da, kolikor je to mogoče, določi okvire in preprečuje zlorabe. Tega od sprejetega osnutka zakona o šolstvu ni mogoče pričakovati. Znano je, da se je poklicna etika v šolah skrhalo, čeprav na srečo ne toliko, kolikor je oblast trkala nanjo. Če zakon izroči polnomočje v neki šolski ustanovi v roke enega samega človeka, ki je povrhu še neposredno in eksistenčno odvisen od ustanovitelja, to pomeni, da njegovi sestavljenci predvajajo reševanje razmer v šolstvu po principu »deux ex machina«. Lepo bi bilo, če bi se stvari dale rešiti tako preprosto.

Toda učiteljeva poklicna odgovornost in strokovna samostojnost, ki se seveda prenašata tudi na osebnost mladega človeka, to je eden od temeljnih ciljev sodobne šole (najbrž tudi zato govorimo o posebnem programu izobrazevanja za slovenski narod), žal nista tisto, kar bi lahko ustanovitelji po ravnatelju šolam sporočili ali predpisali, temveč da se ti dve lastnosti zelo počasi in trudoma vzgajata in negujeta. Zlasti, če je bila ena do nedavnega zamarnjena, druga pa prepovedana. Resničnih razmer v šolstvu torej ne morejo spremeniti nobene volitve, noben še tako premišljen izbor ustanoviteljev, temveč samo uzakonjen stalni nadzor predvsem strokovne javnosti. To pa sprejeti osnutek preprosto preze.

Tisti, ki so sestavljali osnutek zakona o vzgoji in izobrazevanju, in tisti, ki so v skupščini zanj glasovali, pa oni, ki so takrat neopravičeno manjkali, očitno pozabljajo, v čigavo korist naj bi bil šolski zakon sploh pisan. Ne v ustanoviteljevo, ne ravnateljevo, ne učiteljevo, temveč samo v korist mladih ljudi, ki se šolajo.

Šolski zakon bi moral biti definiran tako, da ne bi v nobenem primeru dopuščal takih sprememb na šolskem področju, ki bi bile kakor koli vezane na morebitne politične spremembe. Vsaka taka sprememba, ki je utemeljena politično, ne pa strokovno (in take spremembe sprejeti osnutek dopušta), bi se zgodila na škodo otrok in mladine. Zato je nerazumljivo, zakaj šolski zakon ni oblikovan kot dolgotrajno veljavni dokument, ki izključuje sleherni možnost, da bi ga odpihnili vsak nov politični veter.

Slovenska demokratična zveza

aktualno

POPLEBISCITNO ODŠTEVANJE, 3. KROG

Grenki priokus postopnosti

Od plebiscita sta minila dva meseca. Dragocena tretjina časa, ki smo si ga zastavili za izpolnitev slovenskega sna. Tedni zgubljene energije, upoštevanje vse hudo, kar se nam dogaja.

Država, katere potne liste nismo, normalnemu delovanju svojih mehanizmov ni več kos. Vse njene funkcije so v kolapsu, minusov je povsod več kot plusov. Delo, eksistenca in socialna varnost ljudi doživljajo boleče zastoje in upade. Vsi šivi pokajo. Nevarnost resnih socialnih eksplozij naglo narašča. Z njimi vred se razraščata »paranoja«, ki jo že lep čas, v teh zadnjih tednih pa še posebej občutno, doživljamo kot izzivanje k uporabi orožja in prelivanju krvi.

Slovenci glede vsega tega že dolgo nismo v nikakršni dilemi več. Sami smo si - s Kučanom - že precej pred dokončnim umikom partijske oblasti v zgodovinsko zavetje postavili vprašanje, v kakšni državi smo po prelomu, ki mora priti, pripravljeni doživljati prihodnost, in si popolnoma določno tudi odgovorili: v državi, kjer bomo sami svoj gospodar, od nikogar več odvisni in nikomur nič dolžni.

Jugoslovska kriza se je medtem naglo zgostila in čas za slovenski izstop iz skupne države skrivljenih perspektiv je dozorel. Postali smo nestrpni. Do grla siti vseh teh kriz in zdrah. Le da so nas začeli zdaj naši predsedniki opozarjati naj ohranimo mirno kri, opozarjati zoper ihto prenatrženosti. Kajti času je treba dati čas. In so se podali v tipajoče taktična pogajanja o »možnih opcijah prihodnje ureditve Jugoslavije«.

Kot da ni bilo vsem že vnaprej jasno, kakšen bo rezultat. Šli so se igro zgubljenega časa. Življenje pa jo je občutilo kot vse tesneje zadrženo zanko okoli vratu.

In vendar se zgane

Prav zato nas je (sprva Pučnikovo, pa nato Drnovškovo in Kučanovo in Peterletovo) nenadno in odločno februarsko pogajanje, od katerih si v resnici ni mogoče obehati nobenega »napredka« več, potegnili črto in izpeljali postopek izstopa Slovenije iz Jugoslavije še pred letošnjim junijem, navdalo z novo močjo in novim upanjem. Kajti slovenski establishment obljublja, da bo sprožil pogajanja o »razdelitvi bilanci«, se pravi o porazdelitvi pravic in obveznosti iz dozdajšnjega življenja v okvirih Jugoslavije še pred koncem februarskih dni.

Da ne pojde zlahka, vemo. Težko je verjeti, da bo preostala Jugoslavija, kakršna koli že meni biti v svoji okrnjenosti, a vendarle bolj ali manj ohranjeni podobi, brez zapletov pristala na slovenska pričakovanja, kar zadeva »delitev premoženja«. Enako zadržane so, kot je razbrati iz izjav evropskih državnikov, tudi možnosti, da bi večina kompetentnih evropskih sosed pristala na mednarodno priznanje samostojne države Slovenije.

Spet razlogi, da vnema in zanos naših pogajalcev plahni. Že so napovedali »postopno izvajanje« razdružitve in nas opozorili da so potrebne previdnost, treznost, strpnost.

In kaj naj si ob vsem tem mislimo?

V zadnjih dveh, treh tednih smo zgolj v besedah, krenili nekaj korakov z dozdajšnje mrtve črte v smeri k zastavljenemu cilju. O resnični neodvisnosti od beograjskih ukazov na eni in prepo-

vedi na drugi strani ni ne duha ne sluha. Še naprej prenašamo vse posledice sesutja jugoslovske valute, vseh proizvodnih in drugih pretočnih kanalov in predvsem družbenega ravnovesja. Jugoslavija je s tira in mi z njo. Kjer vendarle poskušamo preurejati razmerja po svoji meri, da bi nekako zavarovali svoj življenjski ritem, nam iz prestolnice brz na ves glas očitajo kršenje ustavnih norm, ki smo jim še zmeraj zavezani, egoistični razdralski separatizem in podobne »smrtne grehe«, zaradi katerih bomo morali delati pokoro. V resnici smo daleč od tega, da bi vedeli, pri čem smo.

Odpрте karte na mizi

Teh usodnih partij seveda ne igramo zgolj s partnerji iz bližnje ali tudi malo bolj oddaljene soseske. Karte velja odpirati prav tako in še posebej na domači mizi, v slovenski »družini«. Prav tu bi morala biti podoba bistveno jasnejša od rezultatov pogajanj navzven. A vse kaže, da ni tako. Prav narobe.

Priprave besedila nove slovenske ustave so v zadnjem času povsem zastale. Ustavna komisija se ne sestaja. Kdove zakaj?

Tudi o kakšnem jasnem nacionalnem in socialnem programu za bližnjo slovensko prihodnost ni ne duha ne sluha.

Pač pa prihajajo iz naših vse bolj kontroverznih ministrskih resorjev in parlamentarnih mlinov na dan posamezni temeljni zakoni, ki pa, vsi brez izjeme, zbujajo v javnosti razburjenje in odpor. Nova slovenska »delavska zakonodaja«, povedo prizadeti, je za našega delovnega človeka prav žaljiva, saj ga meni oropati njegovih elementarnih pravic, pridobitev in svobost. Odpore zbujajo tudi začetek delovanja nove davčne zakonodaje, ki tako posameznikom kot podjetjem jemlje iz žepov več, kot jim je jemala prejšnja, tolikokrat »prekleta« oblast. Na skrajno ostre odzive je naletel še zlasti vladni predlog slovenskega proračuna, ki je za vsa temeljna in vitalna družbena področja - iz izobrazevanja, zdravstva, sociala, kulturo in drugimi vred - vse prej kot obetaven, kaj šele spodbuden. Vse več je upravičenih spraševanj o tem, kakšna neki meni biti po tej poti slovenska neodvisnost.

Naši vladni in skupščinski resorji delajo napako za napako. Nesmislov je v njihovih ukrepih, žal, precej več od pametnih in koristnih dejanj. To velja tudi za zamisli, osnutke in predloge, ki kapljajo s posameznih ministrstev. Mnogi med njimi - tudi šolski (tisti o »neomejenih« pooblastilih ravnateljev, o transformaciji šolske mreže, o morebitnih premenah šolskega koledarja in tedenskih urnikov) - zbujajo v ljudeh upravičene pomisleke, užaljenost, občutek izdanega zaupanja pa celo srd na rovaš pogoste ministrske samovolje. Kljub vehementno razglašeni zmagi demokracije nad enoumjem ugotavljamo, da je možnosti za ustvarjalno sodelovanje v oblikovanju prihodnosti precej manj, kot jih je bilo v anatemiziranih polpreteklih časih. Vse bolj in bolj določno se zavedamo, da to, kar imamo, ni tisto pravo. Od tod tudi toliko izrazov nezadovoljstva, zahtev po korenitem predrugačenju ravnanja in celo pozivov k odstopom posameznih vladnih moč.

Bomo po vsem tem kos veliki nalogi, ki nas čaka?

VIKTOR KONJAR

doma drugje

ZANIMIVOSTI O KALIFORNIJSKEM ŠOLSTVU

Nad ameriškim povprečjem

Kalifornija je med petdesetimi zveznimi državami v ZDA na vrhu lestvice najrazvitejših federalnih enot. To pa seveda še ne pomeni, da je kalifornijsko šolstvo gmotno in kakovostno na najvišji ravni. Senčna stran razmer v njihovem šolstvu je prikazana v knjižici kalifornijske učiteljske zveze (CTA – California Teachers Association) – ta ima sedež v Burlingamu, mestu, ki je 20 kilometrov južno od San Franciscas.

Učitelji so ustanovili CTA leta 1863. To je ugledna stanovska organizacija, ki šteje 230.000 članov v okoli 1000 krajevnih učiteljskih združenjih, zajema pa vse stopnje vzgoje in izobraževanja. Najbrž za primerjavo ne bo odveč, če povemo, da je Kalifornija po površini za 60 odstotkov večja od Jugoslavije, po številu prebivalstva pa nas je prehitela pred 20 leti. Čeprav ima nekaj najbogatejših šolskih okolišev, kakršen je npr. Palo Alto, tam je tudi slavnita univerza Stanford, pa je kot država po razvitosti šolstva ostala za zveznimi državami na severovzhodni atlantski obali ZDA.

V Združenih državah je najmočnejša učiteljska organizacija NEA – National Education Association. Z dvema milijonoma članov je to največje poklicno združenje v vsej državi, kalifornijska učiteljska zveza CTA je njegov sestavni del. Druga učiteljska organizacija v ZDA, ki je edini omembe vredni tekmelec močni NEA, je Ameriška federacija učiteljev (American Federation of Teachers), in sicer v sestavi velike splošne sindikalne centrale AFL-CIO, zato je tudi bolj sindikalna kot stanovsko poklicna. Združuje 750.000 zaposlenih v šolstvu, od tega 400.000 učiteljev.

CTA je od svoje ustanovitve pred 128 leti prevladujoča institucija, ki skrbi za napredek kakovosti šolstva ter za delovne in gmotne razmere učiteljev v Kaliforniji. Med to dejavnost spadajo tudi pogajanja in sklepanja kolektivnih pogodb o plačah in delovnih razmerah. V izobraževalni politiki se CTA zavzema za svobodno in integrirano javno šolo, za širjenje mreže komunalnih kolidžev (štiriletno visokošolsko izobraževanje po srednji šoli) in državnih univerz. Razlika med dostopnostjo izobraževanja na državni in zasebni univerzi je zaradi stroškov za študij velika, saj je razpon pri šolnini od 1:10 do 1:15.

CTA si tudi prizadeva, da bi zagotovili trdnjaci sistem financiranja javnega šolstva in državnih univerz ter uredili državni učiteljski pokojninski sistem. Zahvala ustrežnejše varstvo akademskih svoboščin in uveljavitev pogodb o trajni zaposlitvi. Letos obiskuje kalifornijske javne šole blizu pet milijonov učencev. V zadnjih letih se jih vpiše vsako leto po 200.000 več. Zaradi tolikšnega dotoka novih bi morali v prihodnjih petih letih narediti po eno učilnico vsak dan, vsako

Kako je z motivacijo učencev v ZDA

»Vse spremembe, ki bi jih radi videli v naših šolah, bodo malenkostne, če se ne bo izboljšala motiviranost ameriških učencev za učenje. Na žalost raziskave kažejo, da je vse več učencev, ki jim ni do učenja, ki se dolgočasijo in ne vidijo prave zveze med tem, kar delajo v šoli, in življenjem.«

To je izjavil Christopher T. Cross, pomočnik sekretarja za izobraževanje ZDA v svojem prispevku o motiviranosti učencev v Biltenu urada za raziskovanje in napredek šolstva v ameriškem ministrstvu za izobraževanje. Omenil je tudi, da se z reformami v zadnjem desetletju niso povečala prizadevanja učencev. Pri tem navaja ugotovitve zapisane v publikaciji Narod pred tveganjem; v njej

leto pa zaposliti 7000 novih učiteljev, ne da bi upoštevali normalen priliv učiteljev, ki je nujen zaradi upokojevev in odhoda učiteljev na privlačnejša delovna mesta v drugih dejavnostih. Zato se bo po mnenju CTA moralo hitreje večati število študentov na visokih šolah, ki izobražujejo prihodnje učitelje. Vsekakor imajo kalifornijski učitelji že zdaj dvakrat več učencev v oddelkih kot pa na primer njihovi kolegi v državah Connecticut ali New York – ti imajo tudi boljše plače. Kalifornijska učiteljska zveza opozarja, da se zaradi pomanjkanja prostora in učiteljev slabša kakovost pouka. Zato je ena od glavnih zahtev CTA, da postane javno šolstvo na vseh stopnjah prva razvojna naloga kalifornijske države.

Pa se povrnimo še k organiziranosti kalifornijskih učiteljev. Pri tem je zelo pomembno financiranje organizacije. Temeljni vir je članarina. Zanj prispeva vsak član po 306 US dolarjev na leto. Letošnji proračun načrtuje 56,7 milijona US dolarjev dohodkov. Za izvajanje programa CTA skrbi 500 zaposlenih, večina med njimi je razmeščenih v šolskih okoliših ter v 26 regionalnih uradih po vsej Kaliforniji. V glavnem sedežu organizacije v Burlingamu se ukvarjajo s splošnimi nalogami organizacije (status učiteljev, poklicno spopolnjevanje in poklicni razvoj, svetovanje in pomoč pri pogajanjih in pri sklepanju kolektivnih pogodb). V prestolnici države Sacramentu ima CTA poseben urad, ki skrbi za stike z ustreznimi vladnimi organi in ustanovami.

Celotno šolstvo v Kaliforniji je nedvomno nad ameriškim povprečjem, čeprav prejšnji novi učenci, ki prihajajo v Kalifornijo z množicami priseljencev ne le iz vseh delov ZDA, temveč tudi z drugih celin, zlasti iz Latinske Amerike in iz Azije, povzročajo hude težave. Ena bistvenih vrednot ameriške šole pa je in ostaja prizadevanje za demokratičnost vzgoje in izobraževanja, spodbujanje ustvarjalnosti in samostojnosti učencev, skratka, preprečevanje vsega, kar spominja na togost, dril in avtoritarnost, ki ponekod v Evropi še prevladuje.

Prijatelj s kalifornijske državne univerze Berkeley, mednarodno priznani strokovnjak na School of Education, prof. Walter Loban, je filozofijo sodobne ameriške šole in vloge učitelja v njej najboljše ponazoril z besedami: »Ne modrijan na sceni, temveč vodnik na stezi.«

BORIS LIPUŽIČ

SLOVENC V ITALIJI

Koliko otrok bo v slovenskih šolah

Tudi učenci v Italiji so pred kratkim prinesli domov spričevala, le da ob koncu prvega trimesečja. Konec januarja pa se je izteklo tudi rok za predpis v državne vrtnice in šole (to je v osnovne šole, nižje in višje srednje šole). Starši bodo sicer dokončno vpisali otroke šele julija, učenci pa lahko po italijanskem zakonu prestopijo s šole na šolo še do 31. decembra, tako da predpis ne kaže povsem dokončne slike, koliko otrok bo obiskovalo kakšno šolo. Kljub temu pa so v Zamejstvu pohiteli z analizami, kaj se državnim šolam s slovenskim učnim jezikom obeta v prihodnjem šolskem letu.

Znano je, da se na vseh območjih Italije, kjer živijo Slovenci, kažejo negativni populacijski trendi in da povsod upada število prebivalcev, ki kaže tudi vse bolj negativno starostno podobo. Vse to velja še toliko bolj za slovensko narodno skupnost v Italiji. Poročali smo že, da utegnejo nekatere slovenske šole celo zapreti, kajti v razredih mora biti od 15 do 25 učencev. (Kje smo v primerjavi s tem razkošjem v Sloveniji!) Tega normalitve pa seveda slovenske šole ne morejo doseči, ker delujejo v okolju s posebnimi zakonitostmi in v posebnih razmerah, poleg tega pa je italijanska država prevzela obveznost (in ne le enkrat), da bo skrbela za natančno določeno število slovenskih šol. Kljub temu grozi, da se bodo naše šole zapirale. Lani so starši s tožbo na sodišču preprečili, da bi zaprli šolo v Rojanu, vendar odločitev sodišča velja le za tekoče leto.

Z zapiranjem bi se upadanje skupnega števila slovenskih šolarjev še pospešilo, kajti poleg drugega je za starše v urbanem središču, kakršen je npr. Trst, otrokova oddajnost od šole pomembno denarno, časovno in varnostno vprašanje, ki vpliva, ali otroka vpiše na šolo, ki jo ima pred nosom, onstran dvorišča, ali v šolo na drugem koncu mesta.

Značilno se zdi, da so precej skrivnostne kategorije »mešani zakoni«, to so družine, kjer je

samo oče ali mati Slovenec. Čeprav so jo sociologi že večkrat raziskovali, ni nikoli prav jasno, za kaj se bo takšna družina odločila in kdaj bo pretrgala vezi z narodno skupnostjo. Vsekakor lahko prav ta kategorija odločilno vpliva na število otrok v slovenskih šolah.

Kaj kažejo številke Podatki niso preveč razveseljivi. Negativni trendi so značilni tudi za letošnji poprejšnji vpis, in to velja še posebno za tržaško območje, na Goriškem pa se je pisalo približno prav toliko otrok kot lani. V prve razrede sedmih tržaških nižjih srednjih šol (naš šestih razred osemletke) se je vpisalo 20 učencev manj kot lani. Številka seveda ne kaže prave slike dogajanja, če ne upoštevamo, da je vseh slovenskih šolarjev 152 in da smo v **zadnjih treh letih izgubili tretjino učencev v slovenskih šolah!** Tudi vpis v prve razrede osnovnih šol ne zbujajo optimizma.

Višje srednje šole pa so seveda odvisne predvsem od vpisa v nižje šole. Nihče, ki nima slovenske nižje šole, namreč ne zmore srednje višje šole s slovenskim učnim jezikom. Nekako devetdeset odstotkov absolventov nižjih srednjih šol se odloči za nadaljevanje na slovenskih višjih šolah, vendar jih nekaj prestopi tudi na italijanske, predvsem na zavode za poklicno izobraževanje. **Nekaj takega torej, kar si želimo pri nas, če seveda**

ne bi bilo izumiranja pri koreninah, pa še tu se lahko vprašamo, ali so naši poganjki bolj čvrsti, saj bodo okrog 1995 tudi v šolah v Sloveniji zavezale prazne klopi.

Najbolj skrbi to, da upada zanimanje za učiteljske v Trstu ter za klasični licej v Gorici.

V Gorici se zadnja leta kaže zanimiv pojav. V tamkajšnje šole se **vpisuje vedno več otrok iz Slovenije**, ki italijanske šole z lahkoto zmorejo, ker se tja vpisujejo le najboljše, in nimajo problemov pri omejevanju vpisa, pa še večjo izbiro med šolami imajo kot tostran meje. Žal ta priliv iz nekdanjega naravnega zaledja mesta ne bogati samo slovenskih šol, ampak predvsem italijanske. Delavska univerza v Novi Gorici ima ogromen naval osnovnošolcev v tečaje italijanske, ker si naši učenci skušajo zagotoviti možnost za vpis na italijanske šole, katerih spričevalo ima večji ugled, kjer ni problemov z vpisom, kjer so uspešnejši in se jim lahko učitelji veliko bolj posvetijo kot tisti pri nas, ki so bistveno bolj obremenjeni.

Sprašujemo se, ali ni to pojav, ki vodi v potujevanje slovenskega naroda, v katerega se vključujejo naši najspodobnejši otroci? Quo vadis slovenska šola v svobodni domovini?

Poklicno usmerjanje in vabilo na slovenske šole

Vsi se zavedajo, da je šola »hrbtica naroda«, kot je ministar dr. Peter Vencelj povedal ob odprtju seminarja za slovenske šolnike v Trstu in zato so že pred vpisom potekale številne akcije, s katerimi so hoteli pomagati staršem pri odločitvi, v katero šolo bodo vpisali svoje otroke.

Za zadnje razrede so imeli na nižjih srednjih šolah posebne sestance s starši, na njih so pokazali možnosti za nadaljevanje šolanja ter za zaposlitev. Starši so imeli tudi možnost individualnih posvetovanj s profesorji, žal pa so ta prizadevanja letos potekala nekoliko okrnjeno. Prejšnja leta je pri poklicnem usmerjanju sodelovala tudi psihologinja, starši in učenci pa so izpolnjevali poseben vprašalnik, s katerim se je dalo poklicni nasvet oblikovati bolj objektivno. Verjetno bo takšno krčenje poklicnega svetovanja imelo hujše posledice, kot je videti na prvi pogled. Samo upamo lahko, da ob novi kampanji za varčevanje v šolstvu ne bomo podobne napake storili tudi v Sloveniji.

VELIKA BRITANIJA

Kako zelena je moja šola

Britanski učitelji so z zanimanjem dočakali knjižico Vodilo k učnemu načrtu 7: Vzgoja za varstvo okolja (Curriculum Guidance 7: Environmental Education), ki je izšla oktobra lani. Priročnik spodbuja k temu, da bi uvrstili v šolske učne načrte tudi varstvo okolja, ki ga moramo ohraniti za prihodnje rodove.

Ključne besede povzema iz resolucije Evropskega sveta: »Vzgoja za varstvo okolja želi boljše ozaveštevati javnost glede tovrstnih vprašanj, pa tudi možnosti rešitev; ustvarilo naj bi temelje za to, da bo človek dobro obveščen in bo kot posameznik sodeloval pri varovanju okolja ter preudarno in smotrno uporabljala naravna bogastva.«

Knjižnica je razdeljena na tri sestavne dele ekološke vzgoje: »Vzgoja o okolju (znanje); vzgoja za okolje (vrednote, odnos do okolja, pozitivna dejavnost); vzgoja v okolju ali s pomočjo okolja (viri).« Taka delitev olajša načrtovanje pouka in seveda delo z učenci. Ob tem so avtorji poudarjali možnosti geografije in tehnične vzgoje pri poučevanju novega predmeta; zgo-

Za prvošolčke so se slovenske organizacije še posebno potrudile. Ob kampanji v javnih obdobjih so na Goriškem (to je o Krmini prek treh slovenskih očin do Trčiča) nalepili dvojezične plakate, ki so vabili v slovenske šole. V sami Gorici pa so vse družinam (tudi italijanskim) imajo prvošolce, poslali še poseben dvojezični dopis in v njej razložili prednosti slovenske šole v obsevnem območju, na stičišču dveh kultur in dveh ekonomskih prostorov.

Podobno prizadevanje so potegnile akcije tudi v Beneški Sloveniji, le da niso mogli vabiti v državne, pač pa le v zasebni vrtnice in v dvojezično osnovno šolo, (obsega le prvih pet razredov Srednjih šol, tudi nižjih, pa splošno).

Rezije žal nismo več zaje. Kanalske doline tudi ne. Morajo uspeti le še kakšen tečaj slovenščine.

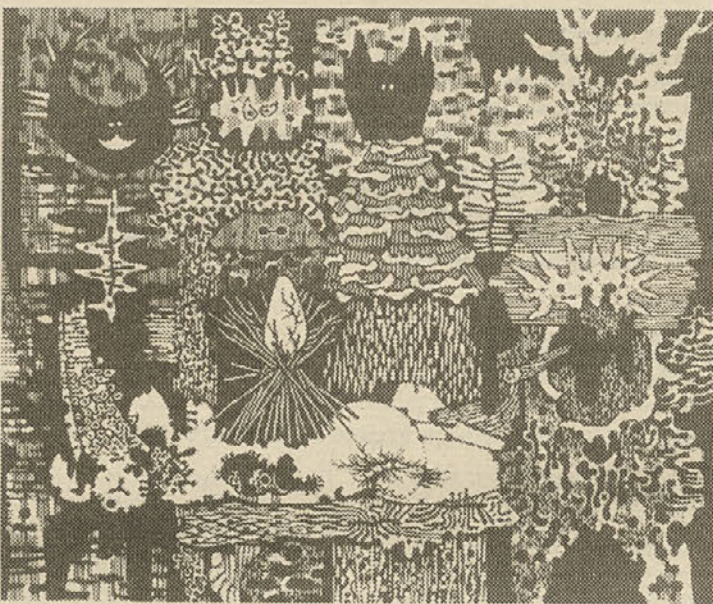
Tekmovalnost pa poteka tudi na tem območju. Tudi letos nekateri ravnatelji tržaških italijanskih srednjih šol poslali svojo stroga uradna vabila za vpis njihovih šol vsem staršem, kar da ni možnosti za vpis na slovenske šole. Gotovo so s tem preprečili tehtnico pri marsikaterem pol odločenem. Komu so tu vili strah ob grožnji s sankcijami, če ne bi vpisali otroka v šolo, ki je po zakonu obvezno pozabili pa so omeniti, da starši zadostijo zakonu, tudi če otroci vpišejo na slovensko državno šolo.

Pomena šole se očitno zavedajo tudi druga stran. Žal nisem povsem prepričan, da se tega vsi zavedamo v Sloveniji.

*

In še post scriptum, če ravnatelj dovoli in če Vas, kolega, ne utrujam preveč. Po eni strani se nam ob predpisu v italijanski šole s slovenskim učnim jezikom kaže takšna podoba šolstva, ki kršno si lahko le želimo v naši (število učencev v razredih, obremenitev učitelja, individualizacija pouka, delo s starši...) po drugi strani pa skupna poteza slovenskih šol tostran in onstran meje – povsod zeva praznina v klopeh, le val tostran meje in majhno časovno zamudo. Kot se krute resnice ne zavedamo, zmeraj varčujemo prav pri šolskem dinarju. Kmalu ga sploh ne bomo več potrebovali.

ZOLTAN JAN

Dafne in gozd, 1967, lesorez

Veliko možnosti – ali smo pripravljeni?

Eden temeljnih in večjih projektov Sveta za kulturno sodelovanje Sveta Evrope v izobraževanju za leto 1991 je gotovo projekt Učenje jezikov za evropsko državljanstvo. Znano je, da je prvi pogoj za vsakršno sodelovanje med državami članicami Sveta Evrope ali Sveta za kulturno sodelovanje prav znanje jezikov, in to velja tudi za sodelovanje v vzgoji in izobraževanju, pri izmenjavi učencev, učiteljev in znanja.

Splošni in temeljni cilji projekta se usmerjajo na dve bistveni področji, in sicer: učenje jezikov ter redno nenehno izobraževanje učiteljev tujih jezikov. Pri tem imajo prednost osnovno in srednje izobraževanje, izobraževanje odraslih (višje in visoko) ter poklicno izobraževanje in usposabljanje.

Oblike dela in sodelovanja bodo zajemale izmenjavo informacij, mednarodne delavnice učenja jezikov, izdelavo študij, poročil o bistvenih vprašanjih, pripravo in usklajevanje multimedijalnih jezikovnih tečajev, različnih drugih prikazov in srečanj na temo jezikovnega poučevanja.

Tako zasnovani projekt naj bi pripomogel k pripravi na spremembe kurikulumov in reformiranju izpitov v sodelujočih državah, izoblikovanju izhodišč in priporočil za nadaljnjo

politiko na tem področju, k razvoju na področju evalvacije, preskusov in ocenjevanja. Ob tem bodo nastajale informacije in gradivo o delu Sveta Evrope na področju poučevanja modernih jezikov, priročniki o izobraževanju učiteljev, učni pripomočki za poučevanje jezikov in izobraževanje učiteljev, izoblikovala pa bi se tudi izhodišča in modeli za specifikacijo učnih ciljev jezikovnega poučevanja na višjih ravneh. Pripravili naj bi še multimedijske tečaje in učno gradivo za različne jezike, vse to pa bi bilo namenjeno učiteljem jezikov in raziskovalcem jezikoslovja in izobraževanja, odgovornim za načrtovanje in priprave kurikulumov, upravnim delavcem s tega področja na državni, regionalni in lokalni ravni, organizatorjem pilotskih projektov in raziskav, založnikom in izdelovalcem učnih sredstev s tega področja, učiteljskim organizacijam, šolam in univerzitetnim oddelkom, ki se ukvarjajo z izobraževanjem učiteljev, uslužbencem, poklicnim institucijam in učencem.

Kot kaže, bo možnosti za sodelovanje v dejavnostih Sveta za kulturno sodelovanje Sveta Evrope in pri njegovih projektih veliko, vprašanje pa je, kako jih bomo izrabili.

VIJANA LUKAS

Po brveh do književnosti in umetnosti

Pogovor s slavistom Silvom Faturjem

naš
pogovor

Silvo Fatur že ves čas svojega poklicnega delovanja preučuje specialno didaktiko slovenske književnosti in svoja spoznanja sporoča na slavističnih zborovanjih, v strokovnem tisku, predvsem v Jeziku in slovstvu, in v učbenikih, s katerimi je razvil eno od možnosti za interpretacijo slovenskih leposlovnih del za srednješolsko rabo. Ker pa je specialna didaktika slovenske književnosti (in jezika) slabo razvita na šolah, ki vzgajajo učitelje, je Faturjevo prizadevanje še pomembnejše. Zagotovo je strokovna izobrazba temeljna za kakovost in znanstvenost učiteljevega vzgojno-izobraževalnega dela in nobeno didaktično znanje ne more nadomestiti slabe strokovnosti – vendar je tudi res, da brez temeljite didaktične usposobljenosti še tako bleščeče strokovno znanje potemni, ko se najdemo med učenci. Le strokovno in didaktično samostojen učitelj je kos pouku.

Silvo Fatur, profesor slovenščine in ruščine, rojen 1935 v Zagorju na Pivki, je po diplomu na ljubljanski slavistiki začel svojo pedagoško pot na osnovni šoli v Pivki (1961), potem je poučeval na postojnski gimnaziji, bil tam tudi ravnatelj, danes pa je predstojnik organizacijske enote Zavoda Republike Slovenije za šolstvo v Kopru.

Samostojne publikacije: učbenika za srednje šole Književnost 1 (1981) in Književnost 2 (1982), učbenik Književnost (1990) za italijanske šole na Koprskem in izbor študij Brvi, ne mostovi (1990).

Uredniško delo: sourednik ali urednik zbornikov Pričevanja (Zagorje na Pivki 1973), Snežnik (Ilirska Bistrica 1973), Ljudje in kraji ob Pivki (Postojna 1975), Gimnazija Postojna (Postojna 1975), Brkini (Koper 1975) in Lesna industrija na Pivškem (Pivka 1976).

Predavanja: o slovenski književnosti in didaktiki na zborovanjih, posvetih in seminarjih v Postojni, Portorožu, Dubrovniku, Trstu, Novi Gorici, Gradežu, na Bledu in v Vidmu.

ne rečem anarhijo. Iskati bi kazalo srednjo pot in premakniti težišče z učnoslovnega k učnoslovnemu načrtovanju. V to smer je vsaj nekoliko težil že naš omenjeni učni načrt iz leta 1973, ki je bil kot dokument objavljen jeseni istega leta v JiS. – Če na kratko odgovorim še na drugi del vašega vprašanja, ki ugotavlja, da sem se včasih spraševal tudi o smisel-

umetnosti vendarle mogoče in smiselne le brvi, nikar široke ceste in mostovi.

● Več let ste spremljali tudi slovenski pouk v zamejstvu. Ga lahko primerjate s poukom v matični domovini?

– Na to vaše vprašanje rajši ne bi odgovoril, čeprav sem bil kot pedagoški svetovalec za slovenske šole v Italiji res osem let v stiku s tamkajšnjim učiteljskim, posebno s slavisti, ker se ne da odgovoriti na kratko. Za to bi bil potreben poseben pogovor. In navsezadnje sem o tem tudi govoril na slavističnem zborovanju v Portorožu, jeseni 1989, referat je bil tedaj objavljen v književnih listih Dela, različica pa v reviji Primorska srečanja. Rajši naj za konec povem, da sem z zamejskimi slavisti, med njimi je vrsta izredno sposobnih ljudi, tudi po letu 1988 še v stiku, da smo lani v navezi SD Koper – SD Nova Gorica – SD Trst, Gorica, Videm zastavili dolgoročno sodelovanje čez mejo in brez meje in konec marca uresničili Bevku v čast in spomin I. primorske slovenistične dneve, za marec le-

● Ali so za slab pouk res zmeraj krivi »slabi« učni načrti, ne pa slabi, nemotivirani ali konservativni učitelji?

– Ob prilastkih »slabi« in »konservativni« se, zlasti ko se nanašajo na ljudi, učitelje, živa bitja, počutim nekoliko nelagodno, saj je v temeljih mojega življenjskega nazora misel, da ni ničesar v življenju, kar bi bilo povsem črno in tudi nič povsem belega – vse je vmes, med enim in drugim. A vseeno, takšna je moja izkušnja in moje prepričanje: slab učitelj ob še tako dobrem učnem načrtu ne bo naredil kaj prida, dober učitelj pa tudi ob slabem učnem načrtu ali celo brez njega veliko. Iz pravkar povedanega pa je mogoče skleniti, da učne načrte vse prevečkrat potiskamo v ospredje, prevečkrat jih obtožujemo za vse slabosti našega šolskega dela. V zvezi s tem pa me še posebno moti, da ne rečem jezi, to, da z učnimi načrti, pa tudi z učbeniki zmeraj znova kačejamo pri A – B in C. Č... pa očitno ne znajo izreči. In zato najbrž tu ni pravega napredka. Je iz tega mogoče razbrati tudi kaj učiteljeve nemotiviranosti in konservativnosti? Verjetno. A ne le to.

● Razmah znanosti je izjemno velik in čedalje več je informacij. Kako naj jih učitelj odбира in kako podaja, da bodo smiselne in vzgojno-izobraževalno učinkovite?

– Vprašanje se ne more nanašati le na mojo stroko, na moj predmet. Problem zadeva celotno šolo, očitno ne le našo, slovensko, morda kar šolo vsega razvit(ejš)ega sveta. Informacije nas dobesedno zasipajo, za mladega človeka, ki se še ni uvrstil, utegne biti tako »bombardiranje« z njimi pogubno. Ondaj sem bral v ugledni italijanski reviji sestanek z naslovom Zakaj se ne učijo? in se posebej zamislil ob jezi o novih, drugačnih možnostih, ki jih razvojno spodbuja sodobna informacijska tehnologija, predvsem jezik vizualnih komunikacij, ki gnete otrokovega duha tako, da privilegira funkcijo intuicije in ustvarjalnosti na škodo spomina in zbranosti. S tem se bistveno spreminja otrokova intelektualna struktura, ki pa očitno vleče za seboj tudi najrazličnejša obolenja živčevja. Šola s svojo konservativnostjo take otroke dolgačasno. Res je, da se otrok prilagaja stvarnosti veliko hitreje kot šola, ki naj bi ga v tej realnosti naučila živeti. To je nemara temeljno protislovje današnje šole in s tem tudi današnjega sveta. Kaj storiti? Zdi se, da je edini mogoči izhod, da šola nauči otroka učiti se, da ga vsaj nekoliko usposobi tudi delati red med množicami informacij, ki mu jih ponuja, dostikrat tudi vsiljuje svet.

● Kako si učitelj po Vašem mnenju pridobi ugled med učenci in se uveljavi kot peda-

gog: če po črki »predela« učni načrt ali če ob literaturi razširi učencevo kulturno obzorje in ga usposobi za bralca tudi po »obveznem berivu«? Ali kaj tretjega?

– S svojo človeškostjo in znanjem. (Tu moram opozoriti, da so moje učiteljske izkušnje povzročile nastale ob srednješolskem delu). S človeškostjo in znanjem torej, človeškost pa razumem brez sentimentalnosti, njen bistveni atribut je razumevanje in sprejemanje drugačnosti. Pa pokončnost, ki je med vsemi živimi bitji najbolj imanentna prav človeku – In znanje! Ne le moja izkušnja, tudi empirične raziskave doma in drugje so uvrstile znanje prav v vrh lestvice lastnosti, ki jih šolarji, zlasti srednješolci, pri svojih učiteljih najbolj cenijo.

Kar zadeva alternativo v vašem vprašanju, pa se ob prepričanju, da naj bo osrednji in glavni in edini res smiselni smoter pouka književnosti – učenca, diaka vzgojiti za bralca, odločam za drugi odgovor. Pretirano vztrajanje, da bi učni načrt jemali in predelali po črki, ne more biti kaj več kot šolsko uradovanje, to pa je neskončno daleč od književnosti kot umetnosti. A tudi povsem neobvezno sprejemanje določil učnega načrta in preveč samovoljno odbiranje in interpretiranje stvari je lahko nesprejemljiva in dvorezna skrajnost, ki

● Večkrat slišimo tarnanje, da so naši izobraženci čedalje manj pismeni in slabi govorniki. Kar po vrsti so obtožene šole od vrtca do univerze. Kakšne so vaše izkušnje?

– Moje izkušnje žal tej ugotovitvi ne morejo nasprotovati. Pri tem pa se zdi, da je treba ločevati med »manj pismeni« in »slabi govorniki«. Dostikrat se sprašujem, kako da npr. zaslona naši ljudje že juga spregovorijo neverjeto sproščeno. Enako tudi Italijani. Slovenci pa praviloma učinkujemo nekako zavrti. Zakaj? Kdo ve. Na to vprašanje so že skušali odgovoriti z zategnjenimi sociološko-zgodovinskimi okoliščinami, v katerih smo se oblikovali kot narod. Nekaj tega je verjetno res. Zadeva je najbrž v bistvu enaka kot odgovor na vprašanje, zakaj smo Slovenci bolj kot npr. Italijani ali Nemci nadarjeni za tuje jezike. Naša domovina je in je bila tako majhna, da se je Slovenec komaj obrnil in naredil tri korake v katero koli smer, pa je že trčil na drugače govorečega. Stoletja je bilo tako in to se mora v nečem poznati. Zadeva torej v bistvu ni prirojena, marveč zgodovinsko pridobljena. Tako imenovana funkcionalna nepismenost pa očitno ni le slovenski problem, z njim se ukvarjajo tudi Italijani, pa Američani. In drugi. Mnogi laiki in tudi strokovnjaki zatrjujejo, da je kriva televizija. Nekoliko poenostavljeno bi se

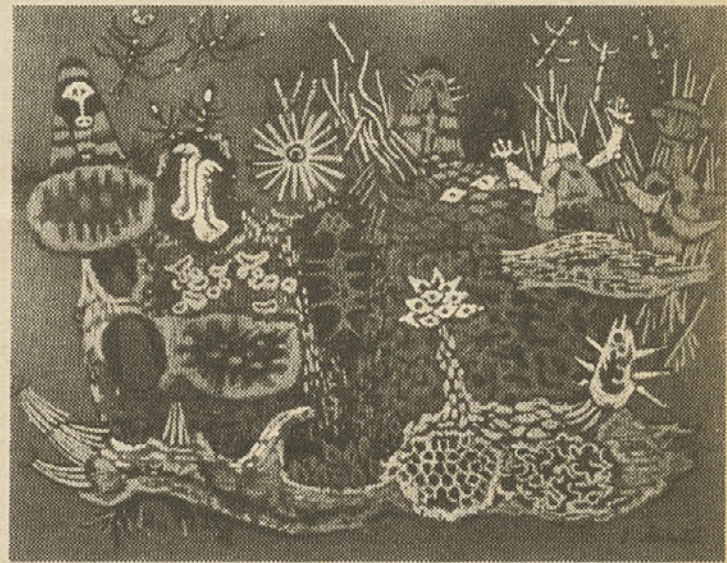
dih rodov. Pisanje brez resnične zbranosti pa očitno ni mogoče. Za branje kot komplementarno in dialektično sestavino posameznikove pismenosti ob vsem tem ni več prave potrebe. In. Šola bi torej morala znova ustvariti raznovesje med vlogo slik na eni in vlogo govora na drugi strani, predvsem pa naučiti učenca gledati televizijo kritično, ne pasivno, berem v že prej omenjeni italijanski študiji. Smiselno se mi zdi iskati rešitve prav v tej smeri.

● Veliko ste razmišljali, govorili in pisali o drugačnem načrtovanju in izpeljavi pouka književnosti v srednji šoli, spraševali ste se o smiselnosti in možnosti pouka. Ali lahko strnete svoja dognanja?

– Res sem veliko razmišljal o učnih načrtih za pouk književnosti. Vsaj od leta 1973, ko sem sodeloval pri tedanjih dejavnostih za notranjo prenovu gimnazije, s tem v zvezi pa v delovni skupini ali komisiji za prenovu pouka književnosti, ki ji je predsedoval dr. M. Kmecl. Predlog, ki smo ga tedaj pripravili, pa je doživel značilen boljševiško-ideološki napad vodilnih ljudi tedanjega Zavoda RS za šolstvo kot nemarksističen in torej nestrokovno. Vzbujalo je različne reakcije v živo in nato polemika v Komunistu, ki je napadala zlasti Kmecla kot vodjo skupine. Velikanski problem je bil, ker smo npr. za 4. letnik zapisali tudi geslo: »Emigrantsko slovstvo po letu 1945«, čemur naj bi namenili eno šolsko uro informacij. Iz Kmecla so kritiki hoteli narediti malone belogardista. Tedaj sem se tudi sam vključil in po dolgem, nikoli obrazloženem zavlačenju uredništva, v Komunistu objavil daljši članek (dve nadaljevanji) z naslovom Kaj pravzaprav hočemo? – Od tedaj so mi bili učni načrti zmeraj problem, zlasti didaktični, ne zgolj idejni ali celo ideološki, o tem smo se pogovarjali spet na posvetu o pouku književnosti, ki je bil na Filozofski fakulteti v Ljubljani pred nekaj tedni. O možnosti drugačnih načrtov pouka književnosti v srednji šoli pa sem – verjetno najbolj eksplicitno – razpravljal na slavističnem zborovanju v Novi Gorici, jeseni 1980. (Referat je bil potem najprej objavljen v Prosvetnem delavcu, kasneje v Jeziku in slovstvu, ponatisnjen je v knjižici Brvi, ne mostovi.)

– Tudi zdaj menim, da je problematika učnega načrta slejko prej odprta in aktualna. Poblizje poznam dva tipa učnega načrtovanja, našega in italijanskega, ki je v bistvu le zbir smotrov in pedagoško-didaktičnih navodil, s čimer dopušča učitelju veliko svobodo. Meni pa se zdita oba tipa skrajnostna, saj se neomejena svoboda poučevanja pogosto in hitro sprevrže v nered, da

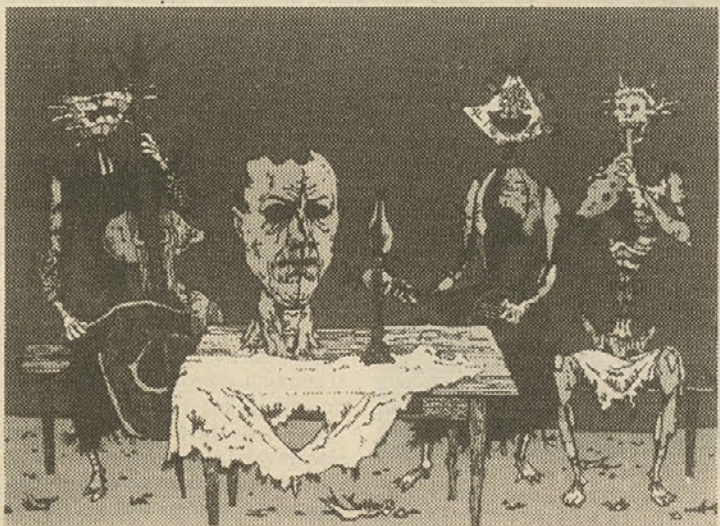
nosti pouka o književnosti, moram reči, da je to res. Zelo pomenotavljeno bi se namreč dalo reči, da je pedagogika kot vedno o vzgoji mladih (in šola) prav v svojem jedru nasilje nad njimi,

Metamorphosis II, 1983, pastel

čeprav očitno nujno nasilje. Naj beseda vzgoja, vzgajati zveni še tako mehko, je vendarle res, da v njenem imenu bolj ali manj trdo gnetemo spontano rast otrokove osebnosti v smeri, ki je zunaj njegove narave. – Za književnost in pouk o njej se problem še stopnjuje. Novejša recepcijske teorije nas prepričljivo poučujejo o različnih branjih zlasti leposlovnih besedil. Spet poenostavljeno rečeno: kolikor je bralcev,

tos pa skupaj pripravljamo drugo tako srečanje, namenjeno predvsem preučevanju Kosovela v šoli (lani je bil poseben poudarek okrogla miza Bevk in šola). Ta srečanja nočejo biti kopija tradicionalnih jesenskih slavističnih zborovanj, njihov temeljni smoter je preučevanje problematike pouka književnosti v osnovni in srednji šoli, in težnja, da o tem, o svojih izkušnjah, iskanjih, uspehih in porazih sproščeno

Obisk, 1957, lesorez

učence ob »razmetavanju« časa za eno temo (problem) nujno prikrajša za dragocenosti drugih snovi, problemov, tem, motivov, spoznanj, doživetij. – Zame je vendarle prejel ali slej osrednje vprašanje poučevanja jezika ali književnosti, ali pa kakšnega tretjega predmeta vprašanje KAKO?

S tem pa smo pri problemih metodike, ali teorije pouka ali specialne didaktike.

Bolj kot KAJ in ZAKAJ bi moralo biti učiteljevo osrednje vprašanje KAKO. KAKO je bistvo njegovega poklica. Recimo, kako popeljati učence, dijake seboj na pot odkrivanja (ne) znanega po raziskovalni poti.

dalo razmišljati takole: če je funkcija pisane besede predvsem sporočanje informacij, potem imata branje in pisanje v televiziji premočnega tekmeča, saj je televizijsko sporočanje, ki besedo združuje s sliko, neprimerno bolj zgoščeno in časovno racionalno kot govorni ali pisani jezik sam. A otrok, ki veliko gleda televizijo, se navaja predvsem na rabo televizijskega govora, ki je kot jezik skrčen (zaradi slike) in daleč od celostnosti normalnega vsakdanjega jezikovnega sporočanja. Ure posedanja pred televizorjem, pravijo raziskovalci, tudi ne omogočajo razvijanja pozornosti in zbranosti; in da je nezmožnost koncentriranja misli bistvena značilnost današnjih mla-

Jeseni 1990 je izšlo dvojje Faturjevih knjig: Književnost in izbor člankov Brvi, ne mostovi.

Književnost (ZO Maribor 1990) je učbenik slovenske književnosti v srednjih šolah z italijanskim učnim jezikom, ki ga je avtor napisal v prepričanju, da je moč prispevati k medsebojnemu razumevanju ljudi in narodov zlasti z medsebojnim spoznavanjem. Sestava učbenika, izbira, obseg in globina učne snovi kažejo, da je upošteval italijansko govorečega učenca, ki mu je delo namenjeno. Vsako poglavje se začne z navedbo smotrov, končuje pa z vprašanji in nalogami za utrjevanje. Zelo pomembno so sprotne vzporednice z italijansko književnostjo in zadnje poglavje o prevodih slovenskih leposlovnih del v italijansko.

Brvi, ne mostovi (Zavod RS za šolstvo 1990) je priročnik s poskusi interpretacij slovenskih leposlovnih stvaritev za (srednje)šolsko rabo, kot pravi avtor, nastalih v njegovi šolski praksi in »ob(iskoraj) popolni odsotnosti domače teorije pouka književnosti«. Ti »poskusi« so vredni branja, razmisleka in upoštevanja, saj si krčevito prizadevajo obogatiti pouk književnosti pri nas.

toliko je branj in prav toliko je definitivnih uresničitev konkretnega leposlovnega dela. In tu se pojavi vprašanje, s kakšno kompetentnostjo, pa navsezadnje tudi s kakšno pravico dopovedujemo vsiljujem učencu svoje doživetje in svoje videnje stvari, ki je (lahko) povsem drugačno od njegovega. Skratka, gre za problem silno zapletene interakcije v trikotniku: književno delo – učitelj – učenec. No, nagibam se k tezi, da so v svetove književnosti in

spregovori čim več ljudi, slavistov, ki v svojem predmetu morajo biti in so ustvarjalci. Z zamisljivo srečanj se ve tudi brišemo mejo in souresničujemo tudi enotno Primorsko, katere posamezni deli: južna, severna, zahodna Primorska so le zemljepisne oznake za pisan, skupen in izjemno bogat primorski kulturnozgodovinski prostor.

Pogovarjal se je
STANKO ŠIMENC

pobude
odmevi

Strategija slovenskega šolstva

Šolstvo na Slovenskem je še zmeraj merjeno in organizirano po industrijsko: piramida odgovornosti in razporejenosti je zgrajena po tovarniško, če ne že kar po vojaško. Razredi so kot delavnice, učitelji pa kot mojstri, in kolikor je delavnic v šoli, toliko drugih služb ji pripada. Vsa organizacija še zmeraj teži k produktivnosti, h količini opravljenega dela. Pri vseh delovnih mestih, pedagoških in tehničnih, administrativnih in vodstvenih je oddelek merilo za zaposlitev delavcev.

Standardi in normativi izhajajo iz osnovnega števila oddelkov, teh pa je šestnajst. Kolikor bolj se velikost šole razlikuje od tega števila ali njegovega mnogokratnika, toliko težje je oblikovati kadrovske zasedbe. V resnici je na Slovenskem tako, da na nobeni šoli niso zaposleni delavci »po predpisih«. Večje šole nimajo po treh ravnateljev ali hišnikov, ampak le toliko, kolikor je po njihovi presoji potrebno, da je delo opravljeno, skratka da zaradi osipanja oddelkov ne bi bilo prezaposlenosti. Povsod pa je tudi precej osnovnih šol, ki so na meji šestnajstih oddelkov. V radovljški občini sta dve takšni šoli, kjer nam normativi ne omogočajo, da bi zaposlili in plačali »celega« ravnatelja, hišnika in tajnika; pri učiteljih pa smo odvisni od srečne

roke pri odbiru kandidatov, prijavljenih na razpis, če lahko izberemo učitelja, ki je sposoben učiti tri ali štiri predmete. Slišati je, da bodo novi standardi in normativi postavljali obseg zaposlitve na optimalno šolo: 20 do 24 oddelkov. Sestavljalec šolske zakonodaje in aktov iz te izpeljave želim opozoriti, da je takšna strategija lepa želja vendar jo bo zelo težko uresničiti. Zahtevala bo velike spremembe šolskih okolišev, to pa je zelo občutljiva zadeva. Lipniška šola se trudi že osem let, da bi v svoj okoliš pritegnila še eno krajevno skupnost, pa se nam to zdaj ni posrečilo.

Opozoriti je treba še na šolske okolišne in na mrežo ter velikost šol. Vse bolj govorijo, da se bo število občin potrojilo ali početrilo, občine pa so ustanoviteljice osnovnih šol. Ali ne bo takšna množitev občin celo zmanjševala šolske okoliše? Če jih bo predvsem zdajšnjim šolam s 1000 učenci, je že prav, če pa nove občine ne bodo dovolj upoštevale družbenih dejavnosti, bodo prenekatere osnovne šole na podeželju še manjše. Zato naj načrtovalci novega življenja v šoli zelo razumno pripravljajo spremembe, da se ne bodo razlike med mestom in vasjo še poglabile.

STANE MIHELČ

Za strpen dialog

V zadnjem času je slovensko javnost poleg vseh tegob, ki jih prinaša sedanjost, razburjal sprejem Osnutka zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja.

Razvnela se je polemika med strankami, oglašali so se pedagoški delavci, nato pa je peščica poslancev v imenu večine odločila o usodi šolstva.

Sprva je povzročal največ hude krvi člen, ki je predvideval takojšnje razpise za ravnatelje, češ da bo nova oblast pometla z ljudmi, ki so delali po meri starega režima. A komaj je bil sporni člen še pred sprejemom umaknjen, je bilo slišati tudi drugačne glasove. Treba je reči, da (moralno) politične lastnosti vodilnih delavcev marsikje že v preteklosti niso bile odločilne za imenovanje ravnateljev, saj je vendar imela pri izbiri odločilno vlogo stroka – tako pedagoški kolektivi kot organizacijske enote Zavoda RS za šolstvo.

Najbolj pa so se kresala mnjenja ob brezpravnosti učiteljev in prevelikih pooblastilih ravnateljev. Čeprav je na prvi pogled videti, da je krajši konec potegnil učitelj, ravnatelj še zdaleč ni

v zavirljivem položaju, saj je lahko vse preveč le lutka oblasti.

Vse prelomno leto 1990 smo poslušali, kakšna naj bo šola prihodnosti. Ob številnih pogledih so prevladale smernice psihologa dr. Janez Svetine; med drugim je priporočal več vzgoje in kulture v naših šolah, in predvsem to, naj si skuša vsaka šola oblikovati svoj obraz, svojo podobo.

Le kako bo mogoče oblikovati takšno podobo, če ne bodo delali učitelji in ravnatelj z roko v roki? Ne tožimo za administrativnim samoupravljanjem, ob katerem smo »telovadili« in sprejemali odločitve, na katere nismo mogli vplivati, smo pa za strpen dialog med učitelji in ravnateljem, za to, da upoštevamo trezno presojo vsakega pedagoškega delavca in skušamo s skupnimi močmi ustvarjati šolo, primernejšo našim otrokom.

Le v takšni šoli lahko pričakujemo, da se bodo pedagoški delavci zavedali svojega poslanstva in z vso odgovornostjo opravljali vzgojno-izobraževalno delo. Dokler pa ne bo pedagoškega miru, je noro pričakovati normalno življenje po šolskih zbornicah in s tem tudi po razredih.

JOŽE ZUPAN

Integrirani pouk – priljubljena novost

Občinski aktiv učiteljev drugih razredov osnovnih šol občine Ljubljana Center je na osnovni šoli Majde Vrhovnik pripravil (17. januarja letos) hospitacijski uri. Ob tej priložnosti smo predstavili integrirani pouk z vpeljevanjem nivojskega pouka v klasični učilnici pri matematiki, slovenskem jeziku in spoznavanju narave in družbe. Delo je potekalo na treh ravneh (naloge A, B in C) in je bilo povezano z vzgojnimi predmeti.

Ugotovili smo, da učenci po tem novem načinu zelo radi delajo. Zakaj? Sami si lahko izbirajo naloge na različnih ravneh, učitelj pa jim izdelke sproti pregleduje, jih opozarja na napake in spodbuja. Integrirani pouk s poudarkom na nivojskem

delu ustvarja sproščeno komunikacijo med učiteljem in učenci. Otroci z veseljem rešujejo naloge, saj jih tudi znajo rešiti. Delo na treh ravneh je primerno za utrjevanje, ponavljanje in dopolnjevanje znanja. Učenci so samostojni, učitelj jih le usmerja. Ob koncu skupaj razčlenijo opravljeno delo, ugotavljajo zahtevnost nalog in preverjajo, kako so uresničili cilje.

Učitelji smo spet spoznali, da se naša vloga v učno-vzgojnem procesu spreminja: postajamo organizatorji dela, učenci pa dejavni soustvarjalci. Novi način dela smo predstavili tudi staršem. Ure zanje pripravljamo že dalj časa in so dobro obiskane.

ALMA LESKOVIC

Vsaka vzgoja je neke vrste nasilje

Kaj pomeni izbiranje vzgojno-izobraževalnih vsebin na podlagi učenčevega trenutnega zanimanja

Ena od posebnosti zadnjih učnih načrtov redne obvezne šolske športne vzgoje v Sloveniji in Jugoslaviji je ta, da je posebna pozornost namenjena zanimanju in željam učencev. Takšna usmerjenost se zelo uveljavlja zlasti v srednji šoli, nekaj manj v osnovni, v praksi pa se uresničuje različno. Kako je videti takšno upoštevanje interesov, je zelo slikovito opisal v Fizični kulturi eden od srbskih kolegov. Takole pravi:

»Učitelj telesne vzgoje v začetku šolskega leta zahteva, naj se učenci odločijo, s katerim od športov, ki so na voljo, se bodo ukvarjali. Učenci to povedo, izberejo šport. Eni se odločijo za enega, drugi za drugega, tretji za tretjega..., učitelj pa nazadnje presteže glasove in ugotovi, da se je največ učencev odločilo za enega od ponujenih športov in razglasi, da bo ta šport 'izbirni' za vse učence.«

Podobno se dogaja tudi v Sloveniji, največkrat pa učitelj kar brez preštevanja razglasi neko športno zvrst za izbirno.

Če primerjamo druge učne predmete in vzgojne dejavnosti, ki so v učnem načrtu, nikjer ne zasledimo takšnega vzgojnega prijava. V matematiki, fiziki, tujem jeziku pa tudi v temeljni glasbeni in likovni vzgoji se učitelji ne podrejujejo zanimanju in željam učencev. Zato se postavlja vprašanje, ali je v športni vzgoji takšna vzgojna strategija, ki se spogleduje s pedocentričnim, utemeljenim.

Za iztočnico v tej razpravi je treba uporabiti vzgojno-izobraževalne smotre šolske športne vzgoje. Te postavljata stroka in znanost. Zato se takoj postavlja vprašanje, kakšen je pravi vzgojno-izobraževalni smoter vsebin, ki so izbrane po želji učencev. Če lahko učenci izbirajo vsebino, potem sta logični empirična znanost, ki naj bi dajala smisel neki vzgojno-izobraževalni dejavnosti, odveč. Zadostuje le ustrezna učna tehnologija, da učitelj učenca po ustreznem učnem postopku seznanji z vsebinami, ki so jih sami izbrali. Ali je takšna športna vadba sploh še pedagoški proces ali pa gre zgolj za neko darvinistično, hedonistično ali sprostilno namembnost?

Toda šolska športna vzgoja je in mora biti pedagoški proces. Najbrž se s tem strinja večina strokovnjakov za športno vzgojo.

Vprašanja upoštevanja učenčevih interesov pri redni šolski športni vzgoji ni mogoče poenostaviti, kot je to storil eden od kolegov, ki meni, da lahko učenec izbira športne vse-

bine »tako kot hrano«. Če bi izbirali hrano prepustili otrokom, vemo iz izkušnje, da bi zavračali, denimo, solato in drugo zelenjavo, izbirali pa bi čokolado, kremne rezine, sladoled in podobno. Vemo pa, da morajo otroci za najboljši razvoj uživati raznovrstno hrano, v kateri je ustrezno razmerje različnih snovi. Najbrž je jasno, da pametni starši ali vzgojitelji ne morejo in ne smejo popustiti otroku, ki bi izbral samo slaščice in zavračal druge koristne in potrebne hranilne snovi. Ne nazadnje je navedeno otrok na raznovrstno prehrano prav tako eden od pomembnih vzgojnih smotrov.

Primer s hrano najbrž dovolj nazorno kaže, da popuščanje učenčevim interesom ne more biti zmeraj najboljši ukrep za učenca. Prav gotovo je mogoče enako trditi za šolsko športno vzgojo.

Posledice pretiranega upoštevanja učenčevih interesov pri redni šolski športni vzgoji so lahko katastrofalne. Izločimo le štiri:

1. Izbira vzgojnih vsebin na podlagi učenčevih interesov vodi v zoženje in osiromašenje pedagoškega procesa. Učenci namreč izbirajo le znane in prijetne vsebine, zato pa je proces spoznavanja novega, ki bi utegnilo spodbuditi nov interes, ohranjen ali odpravljen.

2. Onemogočena je vsaka načrtna, sistemska, smotrna in neopretirana športna vzgoja, ki bi se smiselno dopolnjevala vso osnovno, srednjo in visoko šolo. Takšna športna vzgoja se izrojava v anarhičnost in kaos.

3. Pri podrejanju učenčevim željam in zanimanju ni mogoče uspešno uresničevati vseh vzgojno-izobraževalnih smotrov športne vzgoje.

4. Takšen vzgojni proces, če mu sploh lahko tako rečemo, ne temelji optimalno na strokovnih in znanstvenih iztočnicah.

Lahko torej trdimo, da strategija upoštevanja učenčevih interesov pri redni šolski športni vzgoji zmanjšuje strokovnost in učinkovitost pedagoškega procesa ter odpira vrata vzgojnemu kaosu na tem vzgojnem izseku.

Zagovorniki upoštevanja učenčevih interesov utemeljujejo svoje stališče s tem, da gre pri vztrajanju na vzgojno-izobraževalnih vsebinah, ki jih učenci ne marajo, za nasilje nad učenci in omejevanje njihove svobode. Takšnega stališča iz splošnega psihološko-pedagoškega zornega kota ni mogoče sprejeti iz več razlogov:

● Vsaka vzgoja je neke vrste nasilje.

● Nikoli ni mogoče upoštevati interesa slehernega učenca, temveč le interese večine ali peščice najbolj glasnih. Torej gre še zmeraj za nekakšno nasilje nad naketerimi učenci.

● Učenčev interesno področje je lahko zelo ozko in omejeno. Učenec lahko izraža zanimanje le za tisto, kar je že spoznal, ne pa za tisto, česar še ni spoznal, čeprav je tista stvar lahko objektivno vrednejša in celo vabljivejša.

● Tisto, kar ob upoštevanju trenutnih učenčevih interesov štejemo za nekakšno ustvarjalno svobodo učenca, se pozneje v življenju lahko izkaže kot zoženo obzorje in suženjstvo zoženih interesov. V končni posledici se raznovrstne predpisane in obvezne ter »represivno« podane vsebine vendarle pokažejo kot vir novih možnosti, ustvarjalnosti in svobode. Ožene vzgojno-izobraževalnih vsebin zaradi upoštevanja učenčevih interesov in želje je torej na daljši rok pravzaprav zaslužjevanje učenca. Človek, ki malo ve in malo zna, je suženj svoje majhnosti. Na videz humano upoštevanje učenčevih trenutnih interesov se tako pravzaprav izkaže kot dolgoročno zelo nehumana poteza.

● Če je smoter športne vzgoje pripravi mladega človeka, da bo v življenju tudi s športnimi vsebinami bogatil svoj prosti čas, potem mora šolska športna vzgoja načrtno razvijati nove interese, ne pa le upoštevati trenutne, že obstoječe. Novi interesi pa se razvijajo z raznovrstno dejavnostjo. Interes ni učenec dan sam

od sebe in enkrat za vselej, pač pa nastane in razvoj interesov posledica ustreznih spoznanj in izkušenj. Učenec je torej treba spoznavati z različnimi vsebinami (pa jim je trenutno do tega ali ne), kajti s tem jim dajemo možnosti, da odkrijejo svoj »speč« nagnjenja in svoj življenjski interes ali več interesov, ki jih bodo v življenju pač uskladili s svojimi življenjskimi razmerami, socialnim okoljem, gmotnimi možnostmi in podobnim.

Obvezno podajanje raznovrstnih športnih vzgojno-izobraževalnih vsebin torej ne zanika učenčeve individualnosti, kot trdijo nekateri. Praprato! Z raznovrstno vsebino poskušamo odkrivati individualnosti. In prav to je ena najbolj humanističnih vlog šolske športne vzgoje. Z obveznim podajanjem raznovrstnih športnih vsebin tudi ne zanikamo pedagoškega načela, ki pravi, da morajo vzgojni cilji »izhajati iz otroka in njegovih potreb«, saj vendar poskušamo upoštevati potrebe, ki se lahko pokažejo v celotnem življenju, in ne le tiste trenutne, ki jih je izrazil učenec.

Na podlagi povedanega je mogoče načelno ugotoviti, da je pri redni šolski športni vzgoji v osnovni in srednji šoli vzgojna strategija podrejanja učenčevim trenutnim interesom dolgoročno gledano manj ustrezna in manj vredna od vzgojne strategije, ki se kaže v obvezni, predpisani, bogati in raznovrstni vzgojno-izobraževalni vsebini.

Pravo mesto za uresničevanje učenčevih interesov so šolske interesne športne dejavnosti v šolskem športnem društvu in izven šolske interesne športne dejavnosti v športnem klubu ali društvu. To ugotovitev bi kazalo povsem upoštevati v osnovni šoli in prvih dveh letnikih srednje šole. Šele v zadnjih dveh letnikih srednje šole bi del programa lahko upošteval interese učenca, toda pod pogojem, da bi se sleherni učenec lahko sam odločil, v kateri športni zvrsti bi rad razširil in poglobil svoje znanje. Takšna športna vzgoja, pri kateri je mogoče v celoti upoštevati interese udeležencev pedagoškega procesa, pa je dopustna in smiselna pri obvezni visokošolski športni vzgoji, kjer naj bi se študenti vključevali na podlagi razpisa kar največjega števila športnih zvrsti, ki jih je mogoče vpisati.

Tako bi bila obvezni in izbirni vzgojno-izobraževalni program v šolskem, logičnem in smiselno medsebojnem razmerju in zaporedju.

SILVO KRISTAN

V imenu ravnateljev

Zadnje čase veliko beremo in slišimo o položaju ravnateljev, njihovih prevelikih pooblastilih in podobnem. Ni nam prijetno, ko vse to spremljamo. Sam sem že več kot petindvajset let ravnatelj na eni od manjših šol na obrobju Slovenije, na manj razvitem območju, in z vsem, kar nam ravnateljstvo očitajo, se ne morem strinjati. Predlaganih določil v novi zakonodaji (osnutek Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja) si nismo izmislili po šolah, najmanj pa ravnatelji. Zmeraj smo postavljali v ospredje bistvena vprašanja našega šolstva, z njimi seznanjali odgovorne od občine do republike, ti pa so nam zagotavljali, da bodo naše predloge upoštevali in podobno.

In katere so naše glavne pripombe, dileme, vprašanja in predlogi k novi zakonodaji, še posebno k Osnutku zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja?

Ravnatelji se zavzemamo za to, da bi bila ustrezna zakonska določila v šolski zakonodaji čim prej sprejeta – ne le tista za osnovno šolo in predšolsko vzgojo, temveč tudi za poklicno in srednjo šolstvo, predvsem pa v sistemu napredovanja in izobraževanja učiteljev, prenovi osnovne šole in podobnem.

Že dalj časa opozarjamo, da v anarhiji ni več mogoče delati in upoštevati določila že preživetega Zakona o združenem delu.

Veliko je še nejasnega glede normativov in standardov. Pedagoški delavci želijo več nadrobnejših informacij v zvezi s sistematično delovnih mest. Ravnatelji razmišljamo tudi o prihodnjem položaju zdajšnjih podružnic,

nekaterih hribovskih šol na manj razvitih območjih, kjer je kombiniran pouk. Bo te šole mogoče ohraniti?

Vsi poudarjamo, da je znanje najpomembnejši razvojni dejavnik, v praksi pa ravnamo, kot da se tega ne bi zavedali. Kako do seči evropske šolske standarde (obseg, kakovost), če pa so gmotni položaj slabši, in je v družbenem proizvodu delež sredstev za to dejavnost čedalje manjši, celo pod povprečjem?

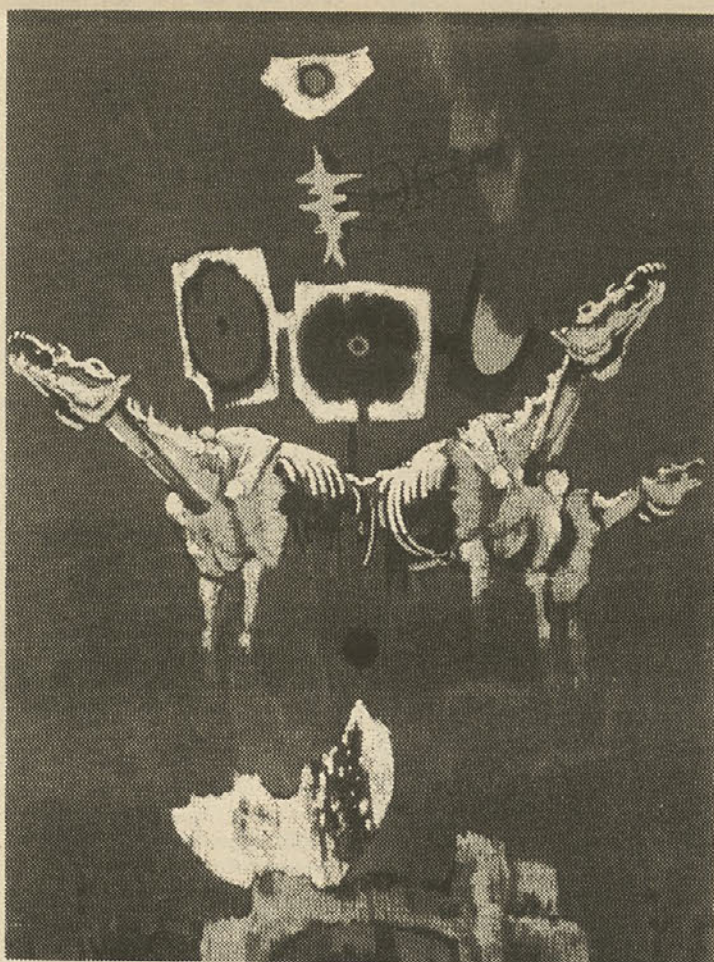
Kako bo v prihodnje z osebnimi dohodki? Višino naj bi vnaprej, vsaj začasno v prehodnem obdobju urejala kolektivna pogodba. Bodo osebni prejemki sploh kdaj usklajeni? Bo temelj za izračunavanje osebnih dohodkov načrtovano ali izpeljano delo?

Ravnatelji se strinjamo, da morajo biti zdravstvene storitve za šolarje uvrščene v (nacionalni) program zdravstva.

O predlaganem osnutku zakona o organizaciji in financiranju pa še tole vprašanje: Ali so notranje organizacijske enote (14. člen) tudi podružnične šole (vrtci)? Kako bo z vrtci? Bodo lahko še ostali v sklopu osnovne šole (tako je bilo do zdaj po vse naši občini) ali se bodo moralne osamosvojiti in ločiti od šol?

Kako bo s subvencioniranjem prehrane učencev in študentov (37. člen)? Podpiramo naštet elemente nacionalnega programa, vendar predlagamo, da bi le-ta moral zajemati celoto, ne je vse naloge in storitve, sicer bodo še zmeraj razlike v razvosti in plačevanju dodatnega programa osnovne šole.

PETER MACUH

Apokalipsa, 1979, pastel

Za ljube dvojke

Najtežje je oceniti učenca, ki ne obvlada niti najnujnejšega.

Naj »iztisnemo« otrokovo minimalno znanje, da mu lahko zapišemo dvojko? Dvojko vsem? Tistim, ki zanje ne premorejo dovolj znanja, a so zelo prizadevni; tistim, ki jo dosežejo z lahkoto in si višje ocene niti ne želijo in tistim, ki jim je več ali manj vseeno za ocene, vedo pa, da bodo pozitivne ocene imele – če ne ob polletju, pa vsaj ob koncu šolskega leta?

Če je tako, potem potrebujemo še podocene: 2a, 2b, 2c. In morda še kakšno.

Sem za pravične, torej »delovne« dvojke. Kadar ima kdo res premalo znanja, pa imamo zanj negativno oceno. Ne zago-

varjam nezadostnih, vendar menim: dokler ocenjujemo, moramo uporabljati celo ocenjevalno lestvico.

Bi se morali za učenčevu pozitivno oceno najbolj potruditi učitelji, starši manj (po možnosti tik pred dvanajsto), učenci še manj?!

Uči, nauči, učitelj! Nauči tako in toliko, da bodo učenci želi vsaj navidezne dvojke.

Zelim si časov, ko bi si učenci lahko izbirali učne predmete. Takrat ne bi bilo tehtanja od nezadostne do zadostne, pedagoških vodij ne bi bilo strah, da se bi njihova šola znašla na vrhu lestvice šol z največ nezadostnimi.

Bomo dočakali takšne čase?

SONJA VOTOLEN

METODE IN TEHNIKE USPEŠNEGA UČENJA

Med stvarnim in idealnim

Nadaljevanje

prejšnje številke)

Metodam in tehnikam uspešnega učenja namenja pedagoška psihologija posebno pozornost. Tudi v slovenščini imamo o tem nekaj dobrih knjižnih izdaj, le da žal pogosto preobširne, tako si tisti, ki potrebuje pomoč tu in zdaj, z njimi le stežka omaga. Včasih so najpomembnejša načela v tovrstnih besedilih pre malo poudarjena, porajajo pa tudi nova spoznanja. Oglejmo si nekoliko natančneje pomembnejša načela uspešnega učenja, naj bi veljala za vse vrste in stopnje izobraževanja. Pred tem pa si osvežimo tale bistvena izhodišča in jih skušajmo razumeti:

– Učenje je pogosto trdo delo, ki zahteva veliko osebnih naporov, zato doživlja marsikdo na izobraževalni poti krize in se ukvarja z mislijo, da bi jo pustil.

– Ne verjemite tistemu, ki pravi, da se skoraj nič ne uči, in zendar zelo dobro napreduje; pogostejše se tako hvalijo starši, ahanj pa učenci.

– Ne verjemite opozorilom, da se ne sme ničesar učiti na pamet, da je treba vse dojemati logiko in razumevanjem, pomnjenje pa je le izguba časa.

– Ne verjemite, da obstajajo tri stopnje učenja – o teh govorijo včasih tudi ljudje iz stroke (da je edno vidni tip, drugi slušni itn.). Si smo namreč multiptipi.

– Ne verjemite tistim starejšim, ki poudarjajo, da so se v mladosti mnogo bolj trudili in je več učili, kot to počno mladi danes, in so imeli strožje profesorje. Četudi bi bilo to res, vam lahko njihovo samopoveličevanje zmanjšuje samozavest, le-to pa pri napornem študijskem delu zelo potrebujete.

– Ne verjemite tistemu, ki modro ugotavlja, da je vsak učenec približno enako zahteven. Na stopnji srednjega in zlasti visokega izobraževanja so namreč bistvene razlike v zahtevnosti programov.

– Ne dajte se prepričati, da je vsak človek podedoval (ali pa tudi ne) posobnost za neko vrsto študija, pr. za matematiko, jezike, tehniko itn. Ta delitev je posledica interesov ter dela samega, ne pa ar narave.

– Ne verjemite nikomur, ki pravi, da je človek sposoben za učenje le do tridesetega leta starosti ali pa še to ne. Danes imamo, da se ta sposobnost, če je e zanemarimo, ohrani vse do starosti.

– Najbolj pa si zapomnite to: hitrost, sposobnost za učenje ali nadarjenost so pridobljene, narava je glede tega veliko bolj poštena od življenjskih razmer; na te namreč ne moremo kaj dosti vplivati, zlasti ne v prh, najpomembnejših letih življenja.

– In če ste vse te trditve prebrali, se povrnite spet na začetek in o njih premišlujte. Presodite jih in odgovorite, ali se z njimi strinjate ali ne. Oglejte si jih toje v mislih.

Pomnjenje

Še zmeraj je temelj vsakega učenja, čeprav vsepovsod slišimo, da je faktografsko učenje grešena naložba ter da se je treba vsega učiti z iskanjem bistva, ugotavljanje logične zveze, načela sistema in podobno. Ker je takšna opozorila zelo pogosta, v resnici pa zavajajo, se ob njih nekoliko zaustavimo.

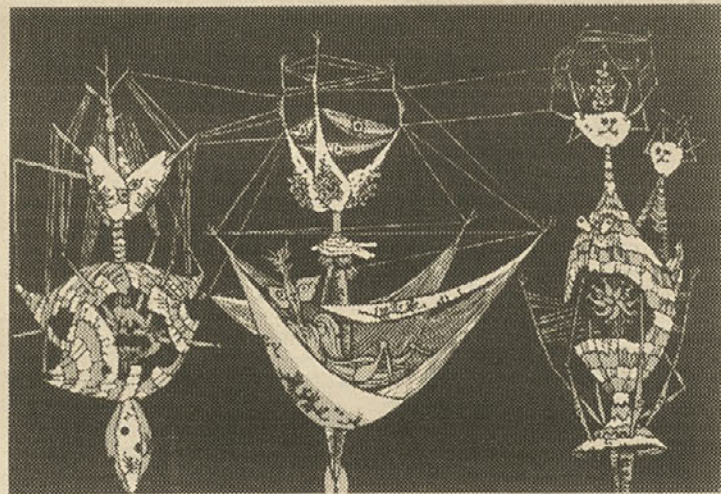
Res je, da je treba iskati bistvo in uporabljati logične zveze, kadar koli je to mogoče, toda ne edko si z logiko in iskanjem bistva ne moremo kaj prida pomagati. Vzemimo na primer tuji jezik, ki postaja čedalje pomembnejši. Bistvo obvladovanja tujega jezika je pridobivanje besednega sklada, tega pa si je treba preprosto zapomniti. Če ne nameravamo postati ravno jezikoslovci, mas začetne težave pri uporabi

ne bodo tako hudo ovirale, da se ne bi mogli sporazumevati. Namen bomo torej dosegli, četudi bomo povedali kaj slovničnih napak; pomembno je, da nas bo sogovornik razumel. Če pa nam bo manjkala ena sama beseda v povedi, že lahko nastane ne sporazum. Sodobne metode učenja jezikov tudi opuščajo učenje slovnice, kandidati jo dojemajo brez namernega učenja.

Pomnjenje je torej bistvo učenja, to pa ne velja le za tuje jezike, temveč tudi za najstrožje naravoslovne vsebine in drugo. Logika, ki je sicer nepogrešljiva in jo človek spontano uporablja, postaja bolj pot do cilja kakor cilj sam. Res pa je tudi, da imamo danes že v vsaki stroki toliko vsebin in dejstev, da si vseh ni mogoče zapomniti. Tudi to je v ozadju opozorila, da se »ne smemo učiti na pamet« in edino glede tega so opozorila utemeljena. Kjer koli ni nujno, si raje pomagamo s »tehničnim spominom«, to je s priročniki, leksikoni, slovarji, enciklopedijami, računalniškimi pomnilniki idr. Tehnični spomin je tudi zanesljivejši od človeškega, vendar si je treba tudi uporabo pravil tovrstnega spomina zapomniti.

Če je pomnjenje še zmeraj bistvo učenja in torej pogoj za uspešno učenje, se je torej treba vprašati: kako doseči hitro in trajno pomnjenje, katere tehnike in metode naj uporabimo.

Odgovor je pravzaprav preprost, le ob razčlembi se vprašanje razširi. Pomnjenje je tem hitrejšje in uspešnejše, čim močnejša je informacija. Bistvo uspešnega pomnjenja je torej povezano z jakostjo informacije, z vprašanjem, kako jo okrepiti.

Rastline, 1956, lesorez

Dovolj močno informacijo si zmeraj zapomnimo, tudi debilni (duševno manj razviti) si zapomni za vse življenje, če se mu zgodi kaj pretresljivega. Informacijo pa najbolj okrepimo, če zaposlimo čim več čutov, če jo sprejemamo po več kanalih.

O tem, koliko si zapomnimo, če nekaj samo slišimo in koliko, če samo vidimo, delamo itn., govorijo izsledki več eksperimentalnih študij. Eno takšnih so opravili tudi pri Mobil Oil Com. v ZDA ter ugotovili, da so si kandidati zapomnili: 10 odstotkov tistega, kar so prebrali; 20 odstotkov, kar so slišali; 30 odstotkov, kar so videli; 50 odstotkov, kar so videli in slišali, in 80 odstotkov tistega, kar so se naučili in v praksi preskusili.

V ozadju je torej moč informacije. Tiho branje je sicer glede na čas zelo gospodarno, kaj malo je učinkovito, če si hočemo nekaj zapomniti, moč informacije je pri tem najšibkejša.

Splošno znano je, da moramo nekaj, kar si hočemo za dalj časa zapomniti, ponavljati, manj znano pa je, da s sodelovanjem več čutov pomnjenje bistveno pospešujemo. Pri vsakem učenju lahko zaposlimo vsaj vid in sluh, marsikaj lahko tudi narišemo, skiciramo, zaigramo, skonstruiramo itn. Pri tem je zmeraj pomembna tudi logika, zato jo človek spontano včlenjuje brez namernega učenja. Kdor verjame, da kakršno koli učenje na pamet ni smotno ali da je pomnjenje

dejstev nesmiselno, se lahko hitro ujame v past že pri prvem spraševanju ali na prvem izpitu. Veliko si je treba tudi zapomniti, šele potem pridejo v poštev individualne razlike in to, kako hitro si kdo krepi informacije; pri tem lahko govorimo o nekaterih tipih, toda še zmeraj velja pravilo, da je vsakdo najprej »multitip«.

Od znanega k neznanemu

Načelo od znanega k neznanemu se zdi tako prvinško, da ga skoraj ni vredno omenjati, vendar tiči v njem tako rekoč vse, kar ostane pomembno, če upoštevamo moč informacije. V strokovnem jeziku se to načelo neposredno navezuje na pojme asociacija, mnemotehnika in transfer. Vsi ti izrazi so naravnani na pravilo od znanega k neznanemu ter dopolnjujejo načelo moči informacije.

Kadar koli se učimo kaj novega, iščimo podobnost z nečim, kar nam je že znano. Podobnost lahko dosegamo tudi z logiko, saj ni nujna le podobnost med predmeti. Po teoriji o medosebnem komuniciranju človek ne more sprejeti popolnoma nove in nepričakovane informacije; upre se ji, jo odkloni, zato jo je treba povezati z že znanim, v tem tiči vsa umetnost didaktike. Vsaka nova informacija človeka nekako spreminja, pri teoriji učenja govorimo danes kar o spreminjanju osebnosti ali o osebnostni rasti. Vse človekovo znanje, uskladiščeno pomnjenje, prepričanja, vrednostni sistem itn. so povezani v nekakšno strukturo, človek se doživlja v sklenjeni celotnosti in ravnotežju. Vsaka novost pa to

kov in drugega študijskega gradiva to naredijo, vendar nikoli ne zadostijo individualnim potrebam. Kdor se uči, mora še sam utirati svoje povezovalne poti med znanim in neznanim.

Prepletanje

Učenje poteka v bistvu po asociacijah (vprašanje odkrivanja ali hevristično učenje za zdaj le zanemarimo, da ne bi zašli v teoretiziranje). Asociacija je psihološki izraz za proces, ko nam neko znanje zaradi podobnosti priključimo v spomin neko drugo znanje, skratka, pomaga pri pomnjenju, mnemotehnika pa pomeni učenje s pomočjo asociacij, da sami hote iščemo podobnosti. Tudi transfer je komplementarni izraz za isti pojav, le iz drugega zornega kota; o njem pa govorimo takrat, ko nam neko znanje omogoča, da hitreje pridobivamo drugo podobno znanje. Vsi trije izrazi so torej pomensko povezani z vprašanjem pomnjenja in učenja na podoben način.

Načelo od znanega k neznanemu ter podobnosti se pri vsakem učenju spontano prepletajo, če pa jih hote povezujemo, pridobimo čas in trajnost pomnjenja. Dober zgled je npr. splošno znani primer, kako si zapomniti Lunine mene, posebno prvi in zadnji krajec. Če ju povežemo s črkami, je zapomnitev lahka, prvi krajec je podoben tiskani črki D, zadnji pa črki C. Podoba Lune črki C pomeni, da luna »erkava«, je torej zadnji krajec, podoba D pa da se »debeli«, in je torej prvi krajec. Ta povezava znanega z neznanim po podobnosti pomaga celim rodovom, da si zapomnijo ta pojav.

Vzemimo še analogni primer učenje tujega jezika, denimo češčine, saj je malo verjetno, da bi jo bralec (z menoj vred) obvladal. Češčina ima od vseh slovanskih jezikov največ besed s slovensčino, ki pa imajo drugačen pomen, na primer:

češko	slovensko
otrok	suženj
hlapec	deček
četnik	policaj
švab	ščurek
starec	kmet
starost	skrb
hudoba	revščina
mrva	gnoj
obraz	slika
jed	strup
spraskat	preteptati

Poskušajte si zapomniti navedenih 11 besed tako, da jih mehanično ponavljate. Kolikor jih boste morali ponoviti, denimo štirikrat. Odložite in jih poskušajte obnoviti čez dva dni, pa boste ugotovili, da ste jih pozabili 40- do 60-odstotno (hipotetično).

Zdaj jih ponovite tako, da boste vsako povezali z znanim – po asociaciji, na primer:

otrok – suženj, otrok je v resnici pogosto suženj v rokah učiteljev ali staršev;

hlapec – deček, tudi deček je lahko hlapec odraslim, je odvisen;

četnik – policaj, četnik kot vojak je blizu policaju;

švab – ščurek, švab je zaničljiv vzdevek za Nemca, še grši pa je ščurek;

starec – kmet, v resnici je velik odstotek kmetov starcev (pri nas);

starost – skrb, v starosti je čedalje več težav, starost je torej skrb;

hudoba – revščina, revščina je nekaj sovražnega, hudobnega;

mrva – gnoj, mrva kot živalska krma postane gnoj;

obraz – slika, najpogostejše slikamo obraze, obraz je torej slika;

jed – strup, danes je že vsaka jed tudi strup, jed je torej strup;

spraskat – preteptati, tisti, ki ga pretepejo, je pogosto tudi spraskan, itn.

JOŽE TRČEK

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

Kulturni praznik in Povodni mož

Dan pred slovenskim kulturnim praznikom, ko so se teden dni trajajoče počitnice ljubljanskih otrok že prevesile v drugo polovico, me je poklicala malce obupana, malce ogorčena in malce negotova mama. Negotova je bila zato, ker ni čisto dobro vedela, ali je Prešernov Povodni mož primeren za drugošolce; ogorčena zato, ker se ji je le zdelo malo prehudo, da se mora njena hči med zimskimi počitnicami učiti tako dolgo pesem, in obupana zaradi tega, ker se punčka pesmi še ni mogla naučiti, pa tudi kazalo ni, da se ji bo do konca počitnic to posrečilo. Vprašanje je bilo kratko: Ali je Povodni mož primerna pesem za osemletne otroke?

Učiteljica je razmišljala najbrž takole: Prvi dan drugega polletja bo treba nekaj povedati o slovenskem kulturnem prazniku, in ker je ta na obletnico Prešernove smrti, bo treba spregovoriti tudi o največjem slovenskem pesniku.

Če bodo otroci znali njegovo pesem, bo to bolj preprosto. Povodni mož pa je pravljico bitje, in kot takšno kot nalašč za drugošolce, ki še niso povsem zapustili pravljice sveta in morda kdo med njimi verjame tudi še v zelence.

Za tiste, ki so že malo pozabili na ples pod lipo zeleno, naj povem, da je »ples« dolga 14 kitic; v vsaki je šest verzov in v vsakem od teh šest do sedem besed (nekaj več kot 3000), ki se resda kar same ponujajo, če pomislimo na trobente in gosli in cimbele...

In kaj pomeni pravljica željnemu otroku: Jih dokaj jo prosijo, a' vsak' mu odreče, prešerna se brani in ples odlašuje...

Na vprašanje bom odgovorila kar naravnost: Povodni mož ni primerna pesem za otroke drugih razredov, da bi se je učili na pamet. Zato je več razlogov. Predolga je, pretežka za učenje, izgovarjanje in razumevanje. Za večino otrok je nemogoče, da bi se jo naučili. Pa učenje med počitnicami? Teden dni jih zasluži vsakdo. Tudi tisti, ki hodijo v šolo le sedet. Otroci drugega razreda naj se na pamet učijo izštevank in druge otroške pesmi. Slovenci smo z njimi bogati in imenitni so. Tudi otroške pesmi so del kulture.

To velja za učenje Povodnega moža, poslušanje pa je nekaj drugega. Nekoč sem ga brala otrokom v posebni šoli. Pred tem sem jim zgodbo zelo na kratko in preprosto povedala. Odziv na poslušanje je bil neverjeten. Ritem, besede, ki izražajo ples, ošabnost, grmenje in strah so tako močne, da jih ni treba razumeti. V človeka gredo skozi kožo, in to sem čutila, ko sem jo brala svojim otrokom. Otroci, posebno tisti, ki se teže učijo, marsičesa ne razumejo. Zato jih ne smemo oropati lepega, ne besede, ne slike, ne glasbe. Naj doživijo, naj užijejo, ne da bi morali zato potiti krvavi pot z učenjem na pamet.

To je tisto, čemur rečem, da otroci čutijo skozi kožo; doživljajo, čeprav marsičesa ne razumejo. Zato jih ne smemo oropati lepega, ne besede, ne slike, ne glasbe. Naj doživijo, naj užijejo, ne da bi morali zato potiti krvavi pot z učenjem na pamet.

NAROČILNICA

PROSVETNI DELAVEC
61104 LJUBLJANA
Poljanski nasip 28

Naročam se na Prosvetnega delavca in prosim, da mi ga pošiljate na naslov:

Priimek in ime .....

Ulica in hišna številka .....

Poštna številka in kraj .....

Datum ..... Podpis .....

predšolska vzgoja

Pomagajmo poplavljenim vrtcem in šolam!

Tako je v imenu Republiškega sekretariata za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo pozval minister dr. Peter Vencelj v Prosvetnem delavcu, dne 19. novembra 1990, širšo javnost k solidarnosti in humanosti. Kako poteka akcija, vemo najbolje tisti, ki smo doživeli naravno nesrečo in občutili njene posledice na svojem ali družbenem imetju. Kako strahotno je bilo, da si po še tako prepričljivih posnetkih, kakršne smo spremljali na televiziji, po poročilih časnikarjev v javnih občilih in pripovedovanju prič, tisti, ki tega niso doživeli, ne morejo zamišljati. Ugotavljali smo, da je bilo premalo sporočil o tem, kako je poplava prizadela vrtec in šole. Najhuje je bila izpostavljena celjska bolnišnica in najbolj prizadeti prebivalci zgornje Savinjske doline. To potrjuje, da tudi stanovski kolegi s celjskega območja, ustanovah zunaj poplavljenega predela, niso vedeli, da je bilo poplavljenih in zelo poškodovanih toliko vrtcev in šol.

Zato ne bo odveč, da preden se zahvalimo vsem, ki so se kakor koli odzvali klicu po pomoči, ali to še nameravajo, navedemo nekaj podatkov, o tem, kaj je 1. novembra povzročila poplava v celjskih vrtcih.

Poplavljenih je bilo 7 vrtcev z 31 oddelki, ki so pred tem dajali prostor 775 otrokom. V največjem obsegu, to je pet vrtcev ali enot, je poplava prizadela VVO Anice Černejeve. Pod vodo je bilo 2600 kvadratnih metrov notranjih površin, to je 23 igralnic s pripadajočimi prostori; centralna kuhinja, tri razdelilne kuhinje, skladišča živil in raznega materiala, pralnici, kabineti z didaktičnimi, avdiovizualnimi in vzgojnimi sredstvi, zaklonišče z opremo za dve otroci in drugimi zalagami. Voda je segala od 60 cm do 2 m visoko. Druga dva vrtca 1990 smo bili tako rekoč odrezani od sveta. Vrtci so stali v vodi in blatu, pomešanem z nafto, ki je iztekla iz cistern. V igralnicah so vodni vrtnici razmetali vse. Kolikor je v vrtcu drobnarij, od opreme do igrač, ni treba opisovati. Večino tega, kar je bilo uničeno, smo morali zmetati v zabojnike. Bili smo brez elektrike, pitne vode in telefonskih zvez. Pa še neusmiljeno mrzlo je bilo. Vendar smo se vsi delavci v celjskih vrtcih zelo hitro organizirali. Čeprav sta imela tudi vrtci Tončke Čečeve in Zarja poplavljen po en vrtci, – prvi ima tri oddelke, drugi pet – so sprejeli v nepoplavljene vrtece še naše otroke, ki so ostali brez strehe. Pri prostorski stiski nam je pomagal tudi Dom upokojenec in nam dal na voljo svojo veliko in lepo klubsko sobo. Pri zvezah z javnostjo nam je zelo pomagal Radio Celje. Brez njega in dežurnega telefona na Občinskem štabu za civilno zaščito akcije ne bi tako hitro potekale. Tri dni smo, skupaj z gasilci, komunalci, pripadniki JLA, s pomočjo staršev in drugih občanov ter celjskih delovnih organizacij, čistili vodo in blato. V vrtcu so, razen dveh hišnikov, zaposlene ženske, vendar smo vsi delali vse.

Nadaljnje čiščenje in obnavljanje vrtcev je potekalo nepretrgoma dva meseca, tudi med prazniki in ob nedeljah, od jutra do večera. Odstraniti smo morali večino podov, talnih in stenskih oblog ter uničene predmete. Pohištvo se je ob sušenju kar razcvetelo. Za zdaj, dokler ne bomo kupili novega, rabijo svojemu namenu, kolikor se da, sporedne omarke.

Ko so si tretji dan po poplavi ogledali enega izmed vrtcev ministrice za zdravstvo in socialno varstvo dr. Katja Boh in nekateri republiški in občinski funkcionarji, so napovedovali, da vrtci do pomladi ne bodo usposobljeni. Vitalni in trdoživ, kakršni smo, smo delavci v predšolski vzgoji, kljub slabim razmeram sklenili, da bodo naši vrtci zaživi še pred novim letom. In tako je tudi bilo. Po 10. decembru so se otroci začeli vračati v svoje oddelke. Vzgojiteljice so prostore okrasile, da bi lahko v njih doživeli decembrske praznične dni z obiskom dedka Mraza. Vemo, da nam bo čas še pokazal zobe, saj se zidovi in pohištvo še sušijo in se uničevanje nadaljuje, vendar bomo do poletja zagotovo vrtcem povsem povrnil njihovo prvotno podobo in vlogo. Seveda pa to ne bi bilo mogoče brez solidarne pomoči, ki prihaja z vseh strani.

Ocenjena škoda je znašala v vrtcu Anice Černejeve 16.425.500 dinarjev. Kot vse kaže, bomo kmalu zbrali polovico potrebnega zneska. Celjsko otroško varstvo je prispevalo 29 odstotkov, občinski solidarnostni sklad 7 odstotkov, Mestni sekretariat za vzgojo in izobraževanje in raziskovalno dejavnost, kulturo in šport – enota otroško varstvo Ljubljana 2 odstotka, posamezne VVO in delovne organizacije iz Slovenije so nakazale na naš žiro račun 1,5 odstotka. Zelo pa se je izkazal Primorski tisk, ki je prevzel celo pokroviteljsko vlogo in zbral med zamejskimi Slovenci 11 odstotkov potrebnega denarja. Odvetniška zbornica Slovenije pa 1 odstotek. Iz Republiškega sekretariata za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo oziroma žiro računa, ki je bil objavljen v Prosvetnem delavcu, s pripisom »za poplavljenec« pa nismo dobili še nič.

Kako so se naši stanovski kolegi v vrtcih izkazali, želimo še posebej poudariti. VVO Andersen iz Ljubljane nam je odstopila precej rabljenega pohištva, ki nam je prišlo zelo prav. Nekateri so nam ponudili takoj po poplavi fizično pomoč, nas spraševali, kaj potrebujemo in nas opogumljali. Organizirali so delovne akcije in nam sešili različne ljubkavalne igrače, tudi po otrocih in starših so zbirali igrače, nam pošiljali knjige, odeje, oblačila in podobno. Ob zbiralni akciji za osnovne šole in vrtece se je zelo izkazala Osnovna šola Nova Gorica.

Prostor nam ne dopušča, da bi lahko poimenovali vse delovne organizacije in posameznike, ki so kakor koli sodelovali v solidarnostni akciji. Z njimi bomo seznanili starše naših varovancev, občinske družbenopolitične organizacije in časnikarje. Zapisani bodo tudi v kroniki vrtcev, ki bo ohranjala našim mlajšim rodovom spomine na svetle in tudi temnejše strani našega razvoja in življenja.

Naj toplo zahvalo vsem na koncu tega sporočila združimo s prijetnim spoznanjem in zavestjo, kako lahko le skupaj premagujemo posledice nepredvidljivih naravnih sil in druge tegobe, ki nam jih, danes enemu, jutri drugemu, prinaša negotovi čas.

ANA ČETKOVIĆ-VODOVNIK

RAZVIJAJMO OTROKOVE GLASBENE SPOSOBNOSTI

Otrok poslušá glasbo že pred rojstvom

Vloga umetnosti v vzgoji otrok je zelo velika. Izmed vseh umetnosti je otroku že od rojstva najbolj dostopna glasba. Ob rojstvu je njegov slušni aparat povsem razvit, sposobnosti za sprejemanje drugih umetnosti pa se razvijejo nekaj kasneje.

Vsak otrok se rodi z nagnjenjem za glasbo, in to se lahko v prvih letih življenja v ugodnih razmerah razvije, v neugodnih pa zakrni. O glasbenih sposobnostih odloča predvsem kakovost zgodnjega okolja, še zlasti obdobje tik pred rojstvom in takoj po njem. Otroci se na zvočne dražljaje občutljiv že v materinem telesu. Izvaja gibe, ki jih mati občuti kot otrokovo premikanje. Pogosto se ti gibi pojavijo v šestem mesecu nosečnosti. V maternici otrok spozna zvok bitja materinega srca in tudi po rojstvu zvok človeškega srca izredno pomirjujoče vpliva nanj.

»Nenavaden primer učenja v maternici je primer matere, ki je med nosečnostjo v pevskem zboru prepevala Bacha. Ko se je otrok rodil, je opustila petje, a je kmalu opazila, da se hčerka, kadarkoli po radiu prepeva Bacha, popolnoma zatopi v glasbo in se ne meni za nič drugega, tudi za hrano ne.« (Peter Russell: Knjiga o možganih, str. 31.)

Dispozicije so temeljne možnosti za razvoj in se razvijejo v nekatere sposobnosti. Od otrokovega okolja pa je odvisno, ali se dispozicije sploh razvijejo in koliko se. Na razvoj otrokovih glasbenih dispozicij najbolj vpliva družina, v kateri otrok živi. Če je ugodno družinsko in družbeno okolje otroku uspelo približati glasbene dejavnosti spontano in primerno, je bistveno pripomoglo k razvoju njegovih dispozicij v glasbene sposobnosti.

Otroci so doma nenehno obkroženi z glasbo iz televizijskega ali radijskega sprejemnika, to pa seveda še ni glasbena vzgoja. Preveč poudarjeni ritmi, preveč zvokov in pretirana glasnost celo škodujejo otrokovemu razvoju. V obrambi pred zvokom, ki vztrajno prodira z vseh strani, otroški sluh otepeva, medicinski strokovnjaki pa opozarjajo, da to škoduje tudi živčnemu sistemu. V otroku se oglašata nemir in razdražljivost, namesto zadovoljne umirjenosti ali veselja, ki mu jo ponuja njemu dostopna otroška glasba. Ta je danes dosegljiva vsem staršem, saj je trg dovolj založen s ploščami, s kasetami in otroško glasbeno literaturo.

Za razvoj glasbenih sposobnosti je še prav posebno pomembno kulturno okolje, saj bi najbrž marsikateri veliki glasbenik ne bil to, kar je bil, če ne bi živel v ustreznem kulturnem in socialnem okolju. Veliko nadarjenih je propadlo, ker niso imeli ne socialnih, ne kulturnih in ne ekonomskih možnosti, da bi svoje zasnove ustrezno razvili v sposobnosti.

Večina otrok ima premalo pobud za razvoj glasbenih dispozicij v sposobnosti. Otroci, ki živijo v glasbeno pasivnem okolju, imajo manj razvite glasbene sposobnosti (posluš, ritmični občutek, glasbeno pomnjenje), zato se manj zanimajo za petje in poslušanje dobrih glasbenih del. Glasbene izkušnje pridobivajo otroci v družini večinoma tako, da predvsem poslušajo glasbo po akustičnih medijih.

Otroka tudi ni treba spodbujati k petju popularnih zabavnih pesmi za odrasle, čeprav to povzroča veselo razpoloženje odraslih.

sljih poslušalcev. Takšne pesmi so za otroka naporne, saj z nerazumljivo vsebino obremenjujejo njegov spomin. Otroci radi in z navdušenjem pojo otroške ljudske in umetne pesmi, ki ustrezajo njihovi starosti.

So pa tudi okolja, v katerih otroke vzgajajo za glasbo. Če starši igrajo na kakšen instrument, če v družini pogosto prepevajo, poslušajo dobro glasbo, se bodo v otroku prebudile vse njegove sposobnosti in bo tudi sam želel igrati na instrument, peti in poslušati glasbo.

Stopnja razvoja otrokovih glasbenih sposobnosti je odvisna od čustvenega ozračja, v katerem otrok odrasča, in spodbud za učenje.

Predšolski otrok je rad dejaven in rad sodeluje pri zaposlitvah, ki ga zanimajo. Je čustveno občutljiv in dovzeten, zato ga glasba priteguje in zanima in zapušča v njem močan vtis.

Skrbeti moramo, da to zanimanje pri otroku ne usahne. Zato se mora gibati v okolju, ki bo znal predstaviti glasbo kot neusahljiv vir radosti.

Vzgojni program predšolske glasbene vzgoje nas obvezuje, da omogočamo otrokom vsestransko glasbeno dejavnost (petje, poslušanje, igranje na instrumente, glasbeno-didaktične ali slušne igre) in skrbimo, da sodelujejo vsi otroci.

Glasbena vzgoja otroka je zelo odvisna od smiselnega glasbenega usmerjanja, ki mora v zahtevnosti primerno rasti. Spozati moramo sposobnosti vseh otrok, pa tudi njihove razločke v osebnostnih posebnostih.

Sodobna glasbena pedagogika skuša doseči, da bi bila glasbena vzgoja v predšolskem obdobju načrtovana tako, da bi na vsaki stopnji otrokovega razvoja kar najbolj izrabili njegove glasbene sposobnosti, taga pa ob zdajšnjih

normativih v skupini ni mogoče izpeljati.

Omeniti moram, da takšen prijem ne velja le za razvijanje glasbenih sposobnosti pri otroku, ampak tudi za druge sposobnosti. Zanimanje za učenje tujih jezikov, za plesno – gibarno izražanje, za telesne dejavnosti, likovne itn. Zato smo se v VVZ Velenje odločili, da bomo začeli z interesnimi dejavnostmi (tečaj angleškega in nemškega jezika se začne v februarju), in razvijali otrokove sposobnosti sistematično.

Med drugimi bo tudi glasbena delavnica. Otroci, ki se bodo vanjo vpisali, bodo imeli inten-

zivno in sistematično glasbeno vzgojo že v najzgodnejšem obdobju. Po tem aktivnem in individualnem programu se bo tudi lažje odločili za vpis k instrumentalnemu pouku v glazbeni šoli in intenzivneje sodelovali pri glasbenih zaposlitvah v VVZ in v osnovni šoli.

Če bomo ljudje v otrokovem okolju (starši, vzgojitelji) poslušali njegovim posebnostim, če ga bomo čustveno sprejeli, slog življenja in vzgojne priprave prilagodili njegovim potrebam, se bo tak otrok razvil v najzgodnejšo osebo.

SONJA FERME

Učenje ob igri in pesmi

Posvet ob vpeljevanju tujih jezikov v vrtece

Mnoge teorije poudarjajo, kako pomemben je stik s tujim jezikom že v najzgodnejših letih otrokovega razvoja. Otrokov zunanji svet ni več le matična kultura, to si pridobiva otrok s pomočjo materinske; njegovo govorno polje se širi ob medijih, knjigah, reklamah, raznih napisih, po katerih spoznava sporočilne vzorce tudi v tujih jezikih. Učenje tujih jezikov je danes torej nužno.

Tudi v Mariboru smo začeli sistematično vpeljevati tuje jezike že v vrtece. Zaradi bližine avstrijske meje je največ zanimanja za nemščino. Program učenja nemščine je usklajen s tistim, ki ga vzgojitelji uresničujejo v vrtcih. Nemščino želimo čim bolj preprosto in nevsiljivo približati otrokom. Tuji jezik je torej sestavni del vzgojnega programa v vrtcih.

Čeprav vemo, kako pomembno je zgodnje učenje tujega jezika, pa imajo strokovnjaki – pedagogi, psihologi, jezikoslovci – o tem različna mnenja. Opozarjajo na pasti, v katere se lahko zapletamo ob nestrokovnem delu. Prav zato je zasebno podjetje Doba iz Maribora skupaj z avstrijskim kulturnim centrom iz Zagreba pripravilo 14. decembra lani posvet na temo Nemščina kot jezik sosedov. Poučevanje tujega jezika doma in v vrtcih se v svetu še ni dovolj uveljavilo, je ob tej priložnosti poudarila gospa Hilda Wurst, predstojnica oddelka Zveznega izobraževalnega zavoda za vrtece v Celovcu.

Poudarila je, da otroka ne smemo zasipati z množico besed, med katerimi se ne znajde, temveč mi moramo jezik približati z igro, s pesmijo in z mimiko. Primarij dr. Franz Wurst, univerzitetni profesor iz Celovca, je osvetlil zgodnje jezikoslovno izobraževanje iz medicinskega in psihološkega zornega kota. Otroci, ki se že od rojstva učijo dva jezika, se nauče maternega jezika med prvim in drugim letom starosti. Za učenje tujega (dr drugega) jezika pa ne bi smeli zamuditi osmega leta. Dotlej naj si otrok oblikuje pozitiven odnos do jezika, k temu pa lahko veliko pripomorejo starši in vzgojitelji. Izkušnje so pokazale, da je najprimernejši način učenja tujega jezika s pomočjo druge osebe, torej ne tiste, ki ga seznaja z maternim.

Zakonca Wursta predlagata, da to upoštevamo pri vpeljevanju tujega jezika, torej dvojezičnosti, v vrtece. O prvem stiku s tujim jezikom je

razmišljal tudi mag. Bojan Brumc s Pedagoške fakultete v Mariboru. Ker majhen otrok zmora tvoriti govor vseh jezikov, meni, da bi sposobnost morali izrabiti. Otroci med petim in šestim letom že čustveno dovolj zreli in pripravljeni na tovrstno učenje. Opozoril je na izraze, ki jih v tej zvezi kar morda uporabljamo: učenje, poučevanje. Preveč so značilni za solo frontalne oblike dela, zato jih odsotuje. Pri zgodnjem učenju jezikov vendarle v ospredju igra. Predstaja tudi vizijo programa predšolske pedagogike na fakulteti, ta zajema usposabljanje vzgojiteljev za »poučevanje« tujega jezika v vrtcih.

O dvojezični vzgoji v vrtcih sta posvetu spregovorila Anton Belkovich in Rudi Kuzarich, učitelja Gradišča. Zakon iz leta 1990 imensko našteva občine na Gradškem, v katerih se otroci obveščajo dva jezika – poleg nemščine hrvaščino ali madžarščino. Vzgojilnice uporabljajo drugi tuji jezik v eno uro na dan.

Jasna Dominko-Baloh, direktorica Dobe, je opisala projekt poučevanja nemščine, ki so ga pripravili v tem zasebnem izobraževalnem centru. Pri načrtovanju programov dela so upoštevali, da je obdobje med petim in šestim letom najprimernejše za učenje tujega jezika. Čajji potekajo dvakrat na teden po 40 minut. Delo temelji na programu Du und ich, ki je prilagojeno učenju nemščine v vrtcih.

Učenje jezikov je usklajeno z vzgojnimi deli v vrtcu. Otroci želijo z igro in petjem naučiti po meznih besed in jim približati ritmično in melodiko tujega jezika. Projekt učenja nemščine bodo tudi strokovno spremljali (program, metode in oblike dela, časovno primerno odzivnost otrok, staršev in vzgojiteljev), in za temeljitejšo obravnavo izbrane tri vzorčne skupine.

Pri strokovni spremljavi sodelujejo svetovalci Zavoda RS za šolstvo delavci Pedagoške fakultete iz Maribora.

Ob koncu posveta je Irena Levnik, republiška svetovalka za predšolsko vzgojo, poudarila, da mora projekt učenja tujega jezika v mariborskih vrtcih razvijati resno in odgovorno in v prihodnje podobno izobraževanje vpeljati tudi v druge vrtece.

SUZANA KAISER

Svet iz želja in sanj

Pogovarjam se z otroki, tako kot že velikokrat doslej, le da danes o drugih stvareh. Toliko jih je, da nam nikoli ne zmanjka snovi za pogovor. Sedimo na tleh, ob meni je Nejc, za mano Barbara, Špela pa me objema okrog vratu. V sobi je tiho, mi pa se pogovarjamo o sanjah, o palčkih, ki nam jih nosijo, o dedku Mrazu, ki že pripravila darila, o Miklavžu, ki na rdečih oblakih peče piškote...

Naš svet je iz sanj in želja, in prav zato tako zelo lep. Besede, polne skrivnosti in nečesa neizrekljivo lepega, segajo v naša srca. Vsak zase tiho premišljujemo, z očmi se dotikamo drug drugega, ko šepetaje pripovedujemo otrokom, kdaj in kje hodijo palčki in koga skrivaj obiskujejo:

- Le tiste, ki vanje verjamejo, njim prinašajo sanje, rečem.
- Jaz verjamem, da so, zatrjujejo otroci.
- Tudi jaz verjamem, pravim. In res se mi zdi, da verjameš, zaradi otrok moram verjeti, da so še palčki in sanje o lepem in kraljičnem, ki začarane čakajo kdove kje, pa tu in tam kakšna čarovnica s črnim mačkom pa lisica z novim dežnikom pa Taca-muca s svilenim trakom okrog vratu...
- Bi radi zdaj videli palčke? vprašam otroke.
- In vsi zapro oči, ko zaigram na kitaro in jim potihno zapojem pesmico: Sedem palčkov je prišlo z eno zlato skrinjico... Pesem izven, vsi imajo še zaprte oči in v sobi je tiho kot sredi noči.
- Ste videli palčke? vprašam. Otroci sedijo krog mene začudeni in negibni in sami sebi ne morejo verjeti, da so jih res videli.

- Moj je imel rdečo kapo, pravi Nejc in me gleda z razprtimi očmi.
- In skrinjico je imel, iz zlata, čisto majhno, takšno... razloži naprej.

- Čutila sem, kako se me je dotaknil s svojo mehko kapico, če narahlo, reče Barbara.

Tako prihajajo k nam palčki, pa Sneguljčica in princ na bel konju. Rišemo jih, svetilke imajo v rokah in lopate in pisane čepce s cofi na glavah.

Po kosilu se otroci sprejo in obstanejo sredi igrač.

- Zakaj zdaj prepir, ko ste se pa tako lepo igrali? jih vprašam.
- Veš, David ni hotel poljubiti Sneguljčice, ko je bil princ, zdaj se ne moremo več igrati, ker je še kar mrtva in tam leži, se razbura Špela.

Tako preživljamo te naše skupne ure, moji otroci in jaz, in vsak od nas je drugače lep. Imamo svoj svet, le mi vemo zanj, zato nam ga nihče more vzeti. Daleč je od tistega pravega, ko oče brez službe ostane doma; ko mama ne more plačati vseh položnic in iz trgovine prinaša več pomaranč in sladkarij.

Ta naš svet nosimo v srcih in ga varujemo. Tiho in previdno stopamo vanj, da ga ne bi podrla, da se ne bi sesul.

Ga bomo lahko obnovili tudi takrat, ko bomo odrasli? Se bomo mogli vračati vanj čez leta? Nas bodo še obiskovali palčki, ko bo zaskrbljeni zvečer odhajali spat?

DRAGICA

Pomoč iz pobratenega mesta

Že nekaj mesecev je minilo od katastrofalnih poplav, ki so prizadele predvsem celjsko območje. Pri odpravljanju posledic so nam veliko pomagali bližnji in daljni prijatelji, pred dnevi celo meščani Grevenbroicha iz Zvezne republike Nemčije – z njimi smo Celjani pobrateni. Poslali so nam pošiljko, ki pa je povzročila kar nekaj težav. Najprej se je zapletlo pri carini: na republiškem sekretariatu za vzgojo in izobraževanje so nam dejali, da bodo poslani predmeti oproščeni carinskih obveznosti, ker so namenjeni naši temeljni

dejavnosti, to je vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Po drugi strani pa je res, da je kakršne koli prevzem predmetov iz tujine – uvoz. Naslednja ovira so sanitarni predpisi: v pošiljki so rabljene igrače in pohištvo – to pa ne ustreza našim sanitarnim predpisom. Kaj storiti? Pošiljke iz Grevenbroicha smo iskreno veseli, zdaj si želimo, da bi jo sanitarna inspekcija odobrila. Le tako bi poslani predmeti prišli tja, kamor so namenjeni, med otroke.

ANA ČETKOVIĆ-VODOVNIK

Aktualna vprašanja književnega pouka (II)

JANKO KOS

Širši razgledi

O zdajšnjem književnem pouku v srednji šoli pa tudi v zadnjih razredih osemletke ni mogoče pametno razpravljati, če ga ne postavimo v širši okvir političnih, socialnih, kulturnih sprememb. Ali naj bo ta pouk predvsem izobraževanje ali bolj vzgoja? Naj temelji v veljavni tradiciji ali naj učenca »emancipira«? Naj bo svoboden ali strogo načrtovan? Ideološki ali nevtralen? Še bi lahko našteval vprašanja, ki posegajo globoko v sestavo književnega pouka, a se jih ne dá razumeti brez širšega ozadja.

Vsebinska vprašanja in način, kako so postavljena, pa vendarle opozarjata na to, da se naše mišljenje o šoli in književnem pouku giblje največkrat med skrajnostmi, ki se zdijo zmeraj manj primerne za presojo, kakšna naj bo šola in kako se naj v njej poučuje literatura. V nasprotju s tem, kakšno naj bo razmerje med učiteljem in učencem, učnimi programi in izvedbo, vsebino in obliko pouka, odmevajo povečini »leva« ali pa »desna« stališča, ki so značilna za evropsko politiko, družbo in kulturo že od razsvetljenstva. Te skrajnosti s svojimi pojmi se zmeraj obvladujejo tudi šolsko »polje«. Včasih jih je resda med sabo težko razločevati, ker se po starem pravilu stikajo. Če kdo v šoli terja predvsem vzgojo, je bilo kaj takega še pred nekaj leti značilna zahteva komunističnih ideologov; v današnji šoli se zdi zavzemanje bolj za vzgojo kot za izobraževalnost znamenje desne skrajnosti. Prav zato se bo današnje levičarstvo zoper takšno težnjo najraje zavzemalo zgolj za izobrazbo s čim manj vzgoje. Zahteva, naj bo učenec v učnem procesu popolnoma samostojen »subjekt«, je seveda izrazito leva. Nasprotno mnenje, naj se pasivno uklanja tradiciji oziroma vanjo vkapljuje, bi bilo desno. Desnica je v šolskih stvarih na splošno nagnjena k strogosti, represiji in avtoriteti, današnja levica je za permisivnost. V pouku vidi predvsem priložnost za spodbujanje k »ustvarjalnosti«, vse tja do anarhističnih nazorov, da je posameznik zgolj naravno bitje, ki ga ne smemo oblikovati od zunaj. Desnica vidi v njem predvsem glino, v katero je treba vtisniti preskušen, tradicionalen model človeka. Skrajnosti nihajo torej med etatizmom in anarhizmom. V tem razponu si nasprotujejo, včasih se pa vendarle tudi stikajo – tako z leve kot z desne. Takšno stikanje je opazno zlasti pri vprašanju o ideološkosti ali nevtralnosti pouka. Od vsakokratnega družbenega položaja bo odvisno, s kakšnim namenom se zahteva prvo ali drugo. V prejšnjih desetletjih je komunistična levica zahtevala izrazito ideološko šolo; obramba pred tem je bilo geslo o nevtralnosti šole. Danes so vloge zamenjane, levica bi rada nevtralnou poučevanje, nasprotna skrajnost bi ga rada napravila na nov način zgolj ideološkega.

V bolj filozofski obliki so se takšne skrajnosti izrazile v znanih Althusserjevih naukih o tem, da je šola »ideološki aparat države«;

ali pa – to je za književni pouk še zanimivejše – da je nekakšen »ideološki aparat države« tudi književnost. Iz takšne teorije sledi, da šola in književnost ne moreta biti kaj drugega kot ideološki; če bi se hoteli tega znebiti, bi pravzaprav morali nehati obstajati. Vse to je seveda nesmisel, obenem pa lep dokaz, da se s »klasičnimi« levimi ali desnimi idejami ne dá več razumeti, pa tudi ne urejati zapletenih vprašanj šolstva na splošno in književnega pouka posebej. Sodobna šola temelji seveda v načelih evropskega razsvetljenstva, kot so na primer človeške pravice, svoboda, strpnost itn. Težava je v tem, da imajo v razsvetljenstvu – zlasti v Rousseauju, kot je ugotovil že Bertrand Russell – svoj izvir tudi leve in desne skrajnosti, ki so se izoblikovale v 19. st. in prerasle v 20. st. v svetovno pogubne sile, z ene strani anarhizem in boljševeizem, z druge fašizem in nacizem. Prav te sile so povzročile v tem stoletju katastrofe, iz katerih je svet izšel pametnejši vsaj za spoznanje, da življenja, družbe, posameznikov ni mogoče krojiti po levih ali desnih idejah, ampak samo po tistih, ki so usmerjene k stvarnemu, mogočemu in razumnemu. Politiko trdnih demokratičnih držav praviloma določajo sredinske stranke, nihanja v levo ali desno so jim lahko samo spodbuda za korekcijo poglavitne smeri. Torej niti leva niti desna politika, ampak politika sredine, h kateri sodijo razumnost, ravnotežje, pluralizem in navsezadnje premišljeni kompromisi med različnimi interesnimi skupinami.

Zato je treba reči, da leve in desne skrajnosti tudi šolstvu prinašajo samo škodo. S tega stališča bomo morali ugotoviti, da šola ni »ideološki aparat države« in da tudi književnost ni predvsem ali samo ideologija. Šola je kvečjemu »aparatus« obstoječe civilizacije, saj je njen poglavitni cilj postaviti mlade ljudi v civilizacijski prostor, v navade, vrednote in vloge, ki nam jih ta prostor ponuja. Na Slovenskem pripada takšno mesto seveda evropski civilizaciji z njenimi posebnimi izročili, načeli in vzorci; njihova posebnost je ta, da svoje prvine črpajo iz dveh tradicij, ki se med sabo najtesneje stikata – iz grško-rimske in judovsko-krščanske. Iz obojega črpajo evropska filozofija, religija, znanost, umetnost, pravo, etika in še marsikaj drugega. Za sodobni nazor o šoli, vzgoji in izobraževanju, tudi o književnem pouku, pa je važno vedeti, da evropska civilizacija – drugače kot islamska, kitajska ali indijska – ne temelji samo na skupni tradiciji, dolžnostih ali represiji, ampak še bolj na posameznikovi svobodnosti, kritičnosti do tradicije avtonomnosti presoje in vesti. Ta načela je v njeno grško komponento vsadil že Sokrat, v judovsko pa utemeljitelj krščanstva. Vse to pa ni samo stara zgodovinska resnica, ampak tudi najboljši argument za tisto razumevanje šolstva, ki ne bo niti levo niti desno, ampak bo v sebi spajalo tradicijo in novost, dijakove dolžnosti in pravice, učiteljevo avtoriteto in pripravljenost za dialog z učencem. In ker vse to velja tudi za književni pouk, so takšni širši razgledi najprimernejši uvod v njegova konkretna vprašanja.

iz prakse
za
prakso

Študij germanistike: da ali ne

Ko se z informativnim dnevom začnejo priprave za sprejem novincev na Oddelek za germanistiko, se zmeraj znova sprašujemo o uspešnosti izbirnih izpitov in o tem, kako bi srednješolcem pomagali pri bolj utemeljeni izbiri študija. Danes je splošno znano, da izpiti, testi in raznolika vprašanja preverjajo samo nekaj znanja in zato ne morejo dati »zanesljive« slike o posameznikovi sposobnosti. Čeprav so pogoji izbirnih izpitov za vse strogo izenačeni in s šiframi označene pisne izdelke vsakega posameznika pregledajo vsaj štirje učitelji, psihološki pogoji in počutje, ki bistveno vplivajo na odgovore, seveda niso nikoli za vse enaki. Precejšnje razlike so tudi med šolami, od koder prihajajo srednješolci z željo študirati angleščino in (ali) nemščino. Zaradi teh in drugih pomislekov številni učitelji našega oddelka pravijo, da je dan izbirnih izpitov naš »najdaljši dan«. Kljub vsem tem pomislekom pa so izbirni izpiti še naprej praktična nuja za študij na našem oddelku: spričo skrajne prostorske stiske in prav tako neugodnega razmerja med številom študentov in učnega osebja, preprosto ni mogoče in odgovorno vpisati več novincev.

Učilnice, ki so na voljo, dva kletna prostora brez dnevne svetlobe in brez ustrezne možnosti za zračenje, 70 odstotkov razpoložljivega urnika v predavalnici 15 in fonolaboratoriju ter hrupna predavalnica (320) ne omogočajo niti smiselne razporeditve urnika niti zbranosti in neposrednega stika med učiteljem in študentom, ki sta pri pouku tujih jezikov prvi pogoj za uspešno delo. Podobno neugodno je tudi razmerje med številom vpisanih študentov in učnega osebja: 441 redno vpisanih anglistov uči 21 učiteljev, 286 nemčistov pa le 12 učiteljev. Visoka šola za prevajalce Univerze v Trstu ima za 700 vpisanih študentov kar 100 učiteljev.

V zdajšnjem položaju se zdi smiselno predvsem učinkovitejšo usmerjanje srednješolcev, ki bi radi študirali jezike. Da bi spoznali spodbude, ki toliko srednješolcev pripeljejo do odločitve za tak študij, smo 232 udeležencem na informativnem dnevju (9. 3. 1990) razdelili vprašalnike. Njihovi odgovori na vprašanja o vzrokih za izbor študija angleščine in (ali) nemščine, o predstavah o študiju in o poklicnih željah nam razkrivajo precej slabo obveščenost o zahtevnosti študija, za katerega se odločajo.

Absolutna večina navaja kot vzrok za svojo odločitev to, da jim je jezik zelo všeč ali celo najljubši predmet, da jim je študij jezika dolgoletna želja, ali celo življenjski cilj in izpolnitev dolgotrajnih sanj. Znanje jezika si želijo, ker se jim zdi lastno znanje nezadovoljivo, ker uživajo, kadar govorijo angleško ali nemško, skratka, jih veseli »vse« v angleščini. Številni odgovori poudarjajo perspektivnost teh jezikov, možnost za delo v tujini in, pri angleščini, možnost komunikiranja s celim svetom. Le šest izmed 232 anketirancev navaja kot vzrok za svoj izbor željo, da bi postali profesorji angleščine!

Pričakovanja glede študija angleščine in nemščine razkrivajo zelo pomanjkljive, morda že kar naivne predstave, ki verjetno vodijo do prenekaterega razočaranja. Nekateri kandidati si želijo predvsem spopolniti znanje, naučiti se tekočega govora, ali pa celo doseči popolno obvladovanje jezika. Spet drugi si želijo spopolniti znanje slovnice in besedišča ali pa spoznati tujo kulturo in književnost. Nekateri imajo tudi povsem izvirne predstave: »Študij si predstavljam kot sproščen pogovor med predavateljem in študenti.«

Niti eden izmed odgovorov ne navaja zanimanja za jezikoslovje (lingvistiko). Niti eden ne uporabi tega izraza, čeprav že vzgojno-izobraževalni smotri za osnovno šolo predvidevajo, da učenci »spoznavajo osnove in posebnosti sistema tujega jezika, da bi lahko hitreje usvajali jezik in razvijali lingvistično mišljenje in sposobnosti...« Zanimanje za študij književnosti pa se delno

kaže kot želja po spoznavanju tujega leposlovja, vsaj v nekaterih odgovorih.

In vendar bosta prav jezikoslovje in književnost glavna predmeta njihovega študija: usvajanje in obvladovanje tujega jezika je predvsem nujni prvi pogoj za študij. Na visokošolski ravni vse šole, ki organizirajo univerzitetni študij tujih jezikov in književnosti, vpeljujejo čedalje več jezikoslovnih predmetov in, razen študija književnosti, obvezno tudi literarno teorijo. Študij se začneja z uvodom v lingvistiko in nadaljuje s posebnimi predmeti, kot so leksikologija, besediloslovje, sociolingvistika itn. Po svoji teoretični usmerjenosti se študij tujih jezikov vse bolj razlikuje od samega učenja in usvajanja tujih jezikov, kot ga organizirajo šole za tuje jezike na raznih, tudi zelo zahtevnih ravneh. Bolj ali manj temeljito znanje tujega jezika zadošča za funkcionalno in ljubiteljsko uporabo, poklicno ukvarjanje z jezikom pa zahteva vedno širše teoretično znanje, ki ga prinaša hiter razvoj jezikoslovja.

Glede na nakazane smeri razvoja pri študiju anglistike in nemčistike se zdi smiselno, da bi vsem kandidatom za germanistiko čim bolj natančno pojasnili razliko med poklicnim in nepoklicnim ukvarjanjem z jeziki. Še posebno pomembno se zdi poudariti zahtevnost takega študija, kar zadeva natančnost in odgovornost do uporabe jezika. Tisti, ki uporabljajo jezik nepoklicno, lahko napako opraviči, kot spodrselja, vsakdo, ki se z jezikom ukvarja poklicno, pa mora vedeti, da ne sme nikoli napraviti napake. Zanj je vsaka napaka neopravičljiva. Vsakdo, ki se odloča za študij germanistike, bi moral vedeti, da je uporaba jezika brez napak edini sprejemljivi cilj. Da se doseže takšna uporaba tujega jezika, pa je potrebno precej samokritičnosti in prav toliko delavnosti. Strokovnjaki za tuje jezike nas opozarjajo, da sta za obvladovanje tujega jezika potrebna prav taka vztrajnost in dolgotrajni napori, kot jih morajo vložiti glasbeniki in plesalci za svoje uspehe. Znanje tujega jezika se hitro pozabi, čim se z njim prenehamo ukvarjati: zato je treba jezikovno znanje neprestano obnavljati in spopolnjevati. Vsakdo, ki se odloča za študij germanistike, mora vedeti, da zahteva tak študij neprestano samostojno delo z jezikom, redne delovne navade in udeležbo pri vajah in seminarjih, ki omogočajo dejavno usvajanje in spopolnjevanje tujega jezika.

Srednješolci, ki od študija germanistike pričakujejo samo spopolnjevanje svojega znanja jezika ali pogovor v angleščini in nemščini, bodo morali premagovati presenečenja ali razočaranja, žal pa tudi neuspehe pri izpiti. Zato je treba odločitev za študij temeljito premisliti.

META GROSMAN

Veliko zanimanja za italijanščino

Na severnoprimorskem območju opažamo v zadnjih letih veliko zanimanja za učenje italijanščine. V nasprotju z Obalo, kjer je ta jezik okolja in ima zato v šolah in vrtcih poseben položaj, se na našem območju italijanščina poučuje kot tuji jezik.

V osnovnih šolah poteka pouk tujega jezika le fakultativno ali kot interesna dejavnost. Takšen pouk je mogoče na šolah, kjer imajo strokovno usposobljenega učitelja, na drugih pa ga organizirajo kot krožek. V srednjih šolah je italijanščina prvi tuji jezik prihodnjih prodajalcev in drugi ali celo tretji dijakov na drugih gimnazijah.

Italijanski jezik se je v okolju zelo uveljavil med starejšimi še med vojnama, ko je bilo to ozemlje italijansko, uporabljajo pa ga tudi mlajši in otroci zaradi izjemno močnih vplivov številnih italijanskih televizijskih postaj, tako državnih (RAI) kot zasebnih. To velja še zlasti za širše območje Nove Gorice, kjer veliko gledajo tovrstne televizijske programe, na drugih območjih pa sledijo temu z vpeljevanjem naprav za spremljanje satelitskih televizijskih programov.

Kako razširjeni so italijanski televizijski programi govori tudi to, da je veliko tega jezika ne le v šolskem žargonu, temveč tudi v govorici predšolskih otrok, tudi tistih staršev, ki sami ne znajo italijanščine. O izrivanju slovenskih televizijskih programov z malih zaslonov v zahodni Sloveniji pripovedujejo tudi učitelji v osnovnih šolah, zlasti slavisti. Po njihovih izkušnjah je včasih pogovor o slovenskih televizijskih oddajah kot del uresničevanja učnega načrta otežen, če ne kar nemogoč, saj marsikateri otrok oddaj slovenske televizije sploh ne gleda.

Drugi razlog velike zavzetosti za učenje italijanskega jezika je neposredna bližina meje in njena

prehodnost v obe smeri, tretji, čedalje pogostejši, pa je težak položaj precejšnjega dela gospodarstva in tudi drugih dejavnosti (zdravstvo) na tem območju, čedalje večja brezposelnost in kot posledica iskanje dela in služba v sosednji Italiji, podlaga za to pa je znanje jezika.

Pri otrocih in mladini je razlog podoben: tistih, ki se vpisujejo v slovenske srednje šole v Gorici ali v različne višje in visoke šole v Gorici in Trstu, je iz leta v leto več. Italijanskega jezika na severnoprimorskem območju zato ne moremo enačiti z drugimi tujimi jeziki, npr. nemščino ali angleščino, saj ima povsem drugačen položaj, ki ga opredeljuje kot jezik sosedov.

Povečano zanimanje za pouk italijanščine na osnovnih šolah in pritiski staršev na vodstva tistih šol, na katerih doslej tega pouka ni (bilo), nas je spodbudil, da smo na Zavodu RS za šolstvo, strokovnjaki s Pedagoške akademije v Kopru in Filozofske fakultete v Ljubljani. Da je permanentno strokovno izobraževanje vseh, ki na naših osnovnih šolah poučujejo italijanščino in prožnejše zaposlovanje italijanistov (en učitelj za več šol) nujno, kaže tudi izrazito neugodna kadrovska se-

Koprska sodelavka Zavoda RS za šolstvo mag. Irena Lipovec-Torkar je predstavila projekt ELLE, gradivo, namenjeno učiteljem in mladim dvojezičnega območja Obale za pouk italijanščine, ob tem pa smo spregovorili tudi o posebnostih zgodnjega učenja tujega jezika in o metodah poučevanja, primernih za to stopnjo.

Primernih učbenikov je malo, še manj pa za zgodnje poučevanje, zato si učitelji pomagajo s tistimi, ki nastajajo za učence na dvojezičnem območju. Kljub temu jim ostaja veliko dela s pripravo različnih didaktičnih pripomočkov, ki jih na našem trgu primanjkuje.

Učitelji so poudarjali, da po-

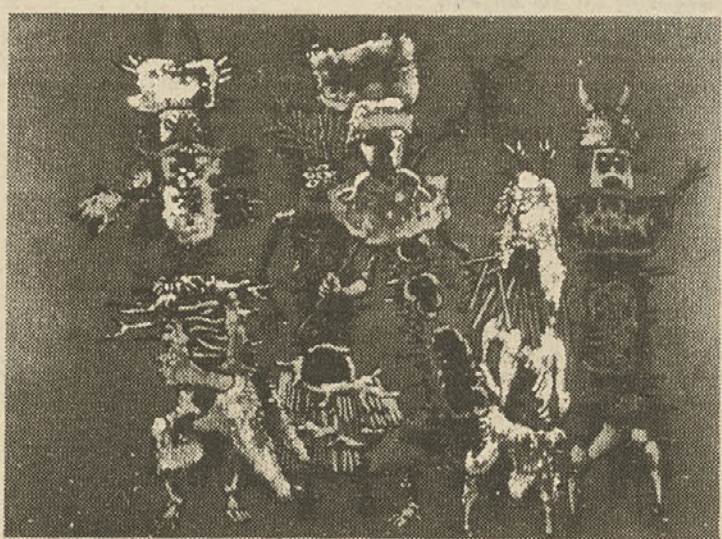

Ples demonov, 1974, risba, oglje

trebujejo nenehno strokovno in metodično izobraževanje, zato je treba razmisliti, kaj bi lahko skupaj napravili na tem področju Zavod RS za šolstvo, strokovnjaki s Pedagoške akademije v Kopru in Filozofske fakultete v Ljubljani. Da je permanentno strokovno izobraževanje vseh, ki na naših osnovnih šolah poučujejo italijanščino in prožnejše zaposlovanje italijanistov (en učitelj za več šol) nujno, kaže tudi izrazito neugodna kadrovska se-

stava. Če naj torej razmišljamo o kadrovstnem pouku italijanščine kot jezika sosedov, morda tudi ob nedavni pobudi novogoriškega župana Sergeja Peljhana, je treba poskrbeti za ustrezno kadrovsko sestavo učiteljev, njihovo nenehno strokovno in specialnodidaktično spopolnjevanje ter izrabiti stike, ki so jih naše šole že navezale s šolami onstran meje.

BERTA KOGOJ

Kurenti, 1979, pastel

dopisniki poročajo

Šolska reforma – usodna odločitev

To je bila tema omizja v Škofijski avli v Mariboru (5. 2. letos), ki so se ga udeležili šolski minister dr. Peter Vencelj, dr. Miroslava Geč-Korošec, prorektorica mariborske Univerze, dr. Martin Kramar, prodekan Pedagoške fakultete iz Maribora, in dr. Stanko Ojnik, prodekan mariborskega oddelka Teološke fakultete.

Dr. Peter Vencelj je poudaril, da se zaveda svoje odgovornosti pred slovenstvom in si želi pristnih stikov z učitelji in vzgojitelji. Pričakuje, da bodo sodelovali pri pripravah in izpeljavi šolske reforme.

Dr. Miroslava Geč-Korošec je predstavila reformo mariborske Univerze. Programi so že posodobljeni in usklajeni s sorodnimi iz nekaterih drugih evropskih visokih šol in tudi obveznosti študentov.

dentov so po novem manjše, podobno kot v razvitejših deželah.

Dr. Martin Kramar je razmišljal o tem, ali bo nova šola kos zahtevam sodobnega časa, dr. Stanko Ojnik pa je opozoril, da bo v šoli treba premagati krizo vrednot, da bo le-ta zmogla oblikovati čim bolj popolno razvito osebnost.

Ali šola potrebuje ideologizacijo in politizacijo, se je spraševal minister. Ne glede na to, ali jo zagovarjamo ali ne, je predvsem pomemben človek, pa tudi okoliščine, v katerih se razvija v svobodno in ustvarjalno osebnost. Veliko vlogo pri tem ima šola, zato potrebuje zavzete, odgovorne učitelje, ki bi poučevali in vzgajali z ljubeznijo.

DARJA MAZI-LESKOVAR

Učiteljsko usposabljanje po osljiško

Decembra lani se je 42 slovenskih učiteljev dopisnikov iz Ljubljane, Maribora, Novega mesta, Celja in Slovenj Gradca udeležilo sklepnega seminarja dopisno-konzultativnega tečaja v Osijeku. Tri leta so po pisnih sodelovali v eksperimentalnem projektu integriranega pouka v Osijeku in sproti preverjali vsebino iz pisma pri delu z učenci. Skupino slovenskih udeležencev poskusa sta vodili pedagoški svetovalki Irma Veljič in Vladka Škof.

Dvodnevni sklepni seminar je potekal v obliki pedagoških delavnic, v katerih so sodelovali vsi navzoči. Vodili so jih priznani strokovnjaki (načrt igre Ričijev primer), psihater dr. Z. Knežević (terapija risb), socialna delavka J. Zdravčević (realitetna terapija), psiholog J. Vučković (gestalt-terapija), pedagoginja R. Šerbić (metodika umetnostnega področja), pedagog mag. M. Varžić

(metodika znanstvenega področja) in B. Hrpka (metodika telesnovzgojnega področja).

V vseh delavnicah je bilo mogoče sodelovati, žal pa ni bilo dovolj časa, da bi se s posameznimi prijimi in teorijami nadrobno seznanili. Dobili smo spodbude za razmišljanje, načrtovanje in uresničevanje učno-vzgojnih ciljev na drugačen, otroku dostopnejši način. Kako poteka integrirani pouk, smo si ogledali v eksperimentalni šoli Lj. Milinković B. Brdo.

Ob koncu seminarja so vodje pedagoških delavnic poudarili, da moramo otroke razumeti takšne, kot so, upoštevati njihovo osebnost, samostojnost, jim omogočiti samopotrjevanje in nadaljnji razvoj.

Kakšne morajo biti torej razmere v razredu, da učitelj lahko uspešno dela? Takole bi lahko rekli: Spoznati mora otroke, ustreči njihovim željam in se prilagoditi njihovim sposobnostim.

META ŽELEZNIK

Anica Dolanc

Predzadnji dan januarja smo se na pokopališču v Hrastniku poslovili od Anice Dolanc, prve pedagoške svetovalk, ki je predšolsko vzgojo pri nas. Od nje se je poleg svojcev poslovilo veliko njenih nekdanih sodelavk in tudi tistih, ki nadaljujemo njeno pionirsko delo v predšolski vzgoji.

Anica Dolanc je po diplomi na učiteljski leti 1931 doživljala podobno usodo kot številni učitelji – bila je brezposelna, nato zaposlena na številnih šolah v Hrastniku, Sv. Andreju v Slovenskih Gorah, Sveti Katarini nad Trbovljami in meščanski šoli v Zagorju. Med okupacijo se je tako kot drugi pedagoški delavci odpovedala pedagoškemu delu in se preživljala kot nameščanka in sodelovala v Osvobodilni fronti. Po osvoboditvi se je zaposlila na meščanski šoli in gimnaziji v Trbovljah. Leta 1947 je bila premeščena na ministrstvo za prosveto z naloge, da vodi oddelke za predšolske otroke. Leta 1960 je prišla v na novo ustanovljeni Zavod za napredek šolstva in prevzela mesto pedagoške svetovalk za vzgojno-varstveno dejavnost. Na tem področju je delovala do upokojitve leta 1970.

To so postaje v njenem delovnem življenju, veliko pomembnejše pa je povedati, da je v pred-

šolski vzgoji orala ledino, da je iskala čim ustrežnejše organizacijske, sistemske in tudi vsebinske strokovne rešitve. Že takrat si je prizadevala spoznati in upoštevati izkušnje iz Evrope in jih smiselno vpeljevati v naše razmere. Vsak nov vrtec je bil zanjo izziv, nova obveznost, iskanje še boljših, strokovno ustrežnejših rešitev.

Zavedala se je, da vzgoja raste in pada z vzgojiteljem, zato se je z enako vnemo zavzemala za čim boljše izobraževanje vzgojiteljic in tudi za njihovo stalno strokovno spopolnjevanje. Veliko je pisala, predavala in si tudi pridobivala somišljenike in sodelavce v številnih organizacijah, posebno v Zvezi prijateljev mladine.

Za dolgoletno, uspešno in pionirsko delo je prejela veliko priznanj, leta 1969 pa Žagarjevo nagrado. Ko se bo pisala zgodovina naše predšolske vzgoje, ne bo mogla mimo dela in prispevka Anice Dolanc. Za vse, ki smo jo poznali, ki smo z njo sodelovali, pa ostaja zgled pokončne, kultivirane, poštene, dosledne in humane ženske, sodelavke in tovarišice, ki je zmeraj, posebno pa v najhujših trenutkih znala najti pravo besedo spodbude, tolažbe, pohvale ali pomiritve.

IRENA LEVIČNIK

Cankarjeva priznanja

Štiridesetim najuspešnejšim na tekmovanju iz znanja materinščine

Pred dnevi (15. 2. letos) so v Šentjakobskem gledališču v Ljubljani podelili Cankarjeva priznanja najuspešnejšim mladim tekmovalcem iz slovenskih osnovnih in srednjih šol, ki so se 7. decembra lani pomerili v znanju iz materinščine. Ta prireditelj je enakovredna vsem drugim tekmovanjem nadarjenih in prizadevnih učencev (iz fizike, matematike in tujih jezikov) in želi spodbujati zanimanje za materinščino ter domačo besedno umetnost.

Decembrskega tekmovanja – pripravili so ga Slavistično društvo Slovenije, Sekcija za organizacijsko in vsebinsko prenovu tekmovanja pri Slavističnem društvu Slovenije, Zavod RS za šolstvo in Slavistično društvo Ljubljana – se je udeležilo 110 najboljših, ki so jih izbrala območna društva iz matične domovine in zamejstva. Med njimi je bilo tudi dvanajst mladih iz Trsta in Gorice. Spremljalo jih je več kot 50 mentorjev, predmetnih učiteljev in profesorjev slovenskega jezika in književnosti.

Zlata Cankarjeva priznanja je prejelo štirideset tekmovalcev, zmagovalci 14. republiškega tekmovanja za Cankarjevo priznanje pa so:

za I. stopnjo (med 42 osmošolci): Janja Kota, OŠ Vuzenica, Maja Grošelj, OŠ bratov Polančičev Maribor, Špela Kapus, OŠ dr. J. Plemlja Bled;

za II. a stopnjo (med 13 srednješolci tretjega letnika z manj kot 245 urami slovenskega jezika in književnosti v prvem in drugem letniku): Andreja Klepej, Srednja šola za ekonomsko usmeritev Tone Grčar Celje, Marja Gorenšek, Srednja ekonomska šola Maribor, Dejan Križaj, Srednja šola za strojništvo Ljubljana;

za II. b stopnjo (tekmovalo je 31 učencev tretjega letnika z več kot 245 urami pouka slovenskega jezika v prvem in drugem letniku): Nina Petrovič, Srednja ekonomska-naravoslovna šola Rudolfa Maistra Kamnik, Špela Zalokar, SENŠ Kamnik, Monika Rakušek, Šolski center Vojvodina Tolmin;

za III. a stopnjo (med 8 četrtošolci, ki so v prvih treh letnikih imeli do 350 ur pouka iz slovenskega jezika): Maja Kozamer, Srednja tekstilna in obutvena šola Kranj, Monika Šlebing, Srednja ekonomska šola Maribor, Tanja Rezar, Srednja tekstilna in obutvena šola Kranj, in

za III. b stopnjo (med 16 četrtošolci, ki so imeli v prvih treh letih srednje šole več kot 350 ur slovenščine): Polona Petek, Srednja tehniška šola Maršala Tita Celje, Eva Cedilnik, Srednja šola za elektroniko in naravoslovje Ljubljana, in Manca Jančič, Gimnazija Celje.

Za več praktičnega znanja

V lanskim 11. številku Prosvetnega delavca sem prebrala zahvalo Učiteljskega pevskega zbora Slovenije Emil Adamič. Članek me je spodbudil, da napišem nekaj besed o pouku glasbe na Pedagoški akademiji v Ljubljani – smer razredni pouk, saj bodo tudi od tod prišli prihodnji pevci pravi omenjenega zbora.

Za kakovostno delo na glasbenem področju pa tudi drugje ni dovolj le moralna in denarna podpora. Poglavita je strokovna usposobljenost ljudi, ki se s tem delom ukvarjajo.

Kot prihodnji učitelji bomo morali v šoli poučevati tudi glasbeni pouk – glasbeno vzgojo. Ob tem naj omenim, da se mi ne zdi prav, da vse več predmetov na razredni stopnji (glasbena, likovna, telesna vzgoja) prevzemajo predmetni učitelji. Res je, da razredni učitelj ne more obvladati vseh dejavnosti, ki se poučujejo v osnovni šoli, a visokošolski študij bi nas moral bolje usposobiti tudi za to.

Razredni učitelji poučujejo predvsem na podružničnih šolah, pogosto so tudi zborovodje večjih ali manjših otroških pevskih zborov. Če pa hočejo dobro delati, morajo imeti poleg veselja tudi dovolj znanja in izkušenj. Kje pa naj si učitelj takšno znanje pridobi, če ne na pedagoški akademiji? Na tej šoli poteka tovrstni pouk do drugega letnika v dveh smereh ali predmetih vokalnoinstrumentalni pouk in zbor z osnovami zborovodstva. Vokalnoinstrumentalni pouk poučuje več profesorjev: M. Mihelič (klavir, harmonika), J. Jež (klavir) in J. Habjančič (flavta). Seveda ima vsak profesor drugačen način dela, a ker sem jaz imela klavir pri M. Miheliču, bom na kratko opisala uro klavirja pri njej.

Ura je bila sestavljena predvsem iz praktičnega dela, tj. igranja na instrument. Tu je prišlo v poštev igranje klavirskih skladb različnih avtorjev in pa petje, interpretiranje ter izvajanje pesmic iz zbirke profesorjev.

Drzanja za gorenjske učitelje in vzgojitelje

Novembra in decembra lani smo na kranjski enoti Zavoda RS za šolstvo v sodelovanju z Zvezo telesnokulturnih organizacij in gorenjskimi društvi pedagogov telesne kulture pripravili poldnevne seminarje drsanja.

Vsak seminar je obsegal praktični in teoretični del. Učiteljem razrednega pouka in vzgojiteljicam smo predvajali videokasete zamejskega Slovenca Alda Rupla »o slovenskem jeziku skozi gib«, učiteljem športne vzgoje pa Nacionalni program športne vzgoje in izvalčke s Kongresa športnih pedagogov Jugoslavije in lanskega prvega mednarodnega simpozija na Bledu.

Seminarje so vodili Tanja Pečenko-Logonder, zdaj edina učiteljica drsanja in kotalkanja v Slove-

rice Oblakove od 1. do 4. razreda osnovne šole. Tak način dela se mi zdi koristen in zanimiv za naše prihodnje pedagoško delo.

Zbor z osnovami zborovodstva poteka pod vodstvom J. Habjančiča. V šolskem letu 1989/90 sta bila v sklopu tega predmeta na Pedagoški akademiji dva pevka zbora: zbor, ki so ga sestavljale študentke drugega in tretjega letnika ter zbor študentk iz prvega letnika. Oba sta imela nekaj nastopov, a žal le na Pedagoški akademiji. Za boljše motivacijo pri pevkah bi morali odgovorni poskrbeti predvsem tako, da bi nam omogočili kakšen nastop ali koncert zunaj pedagoške akademije.

Vemo, koliko pevskih skupin je samo v Sloveniji, in veliko od teh si najbrž želi stikov z drugimi skupinami. Gotovo bi tudi Pedagoška akademija lahko našla kakšen pevski zbor, ki bi želel izmenjati koncert z našima zboroma. Glede predmeta zbor z osnovami zborovodstva pa bi rada omenila še nekaj stvari. Ta predmet bi se prav lahko imenoval le zbor, saj pri njem le pojemo, ne učimo pa se ne dirigiranja (vsaj nekaj dirigiranja je pri vokalnoinstrumentalnem pouku), ne držimo predzborom, ne didaktičnih zvijač, ki bi pritegnile pevce... To pa bi osnovne zborovodstva vsekakor morale vsebovati.

Študij predmeta poteka le pri enem profesorju. Pri tako številnem zboru – zbor drugega in tretjega letnika ima okrog 80 pevki ali celo več – bi gotovo del bremena prevzeli študentje. Ti bi učili posamezne glasove in bi bili nekakšni korepetitorji, prof. Habjančič pa bi nato znanje preverjal in glasove združeval v zborovsko petje. Tako bi si študentke res pridobile osnove zborovodstva, pevške vaje pa bi postale intenzivnejše in manj dolgočasne. Lahko bi se naučili tudi več pesmi in nam na naših nastopih ne bi bilo treba ponavljati starih.

VIDA TROŠT

niji. Romana Kučina, študentka tretjega letnika Fakultete za šport, vaditelja drsanja Silvo Japelj in Slava Pelko. Seminarji so bili zelo dobro obiskani (na prvem je bilo 32 udeležencev, na drugem 35 in tretjem 40). V prihodnje jih bomo pripravili še več, saj imamo na Gorenjskem za drsanje dovolj možnosti v Kranju, na Bledu in Jesenicah pokrita drsališča, imamo strokovno skupino za vodenje, pa tudi denarnih težav za zdaj še ni.

Udeleženci prvih drsalnih seminarjev so predlagali, naj bi čimprej izdali priročnik za drsanje in kotalkanje. Prizadevajo si tudi, da bi obe športni dejavnosti uvrstili v učni načrt športne in gibalne vzgoje, drsanje in kotalkanje pa bi morali kot obvezne športne dejavnosti gojiti tudi študentje Fakultete za šport. Pedagoške akademije v Ljubljani in Pedagoške fakultete v Mariboru.

SLAVA PELKO

Nov sveženj znanja

V petek, 16. in soboto, 17. novembra 1990 je potekalo štiriurno izobraževanje anglistov in nemci-
stov na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Žal so bila predavanja za učitelje obeh jezikov sočasno, in ker učim povečini angleški jezik, sem se udeležila tistih iz angleščine. Tako izobraževanje se mi zdi zelo koristno, saj se učitelj tako seznani z novostmi, naveže stik s svojimi nekdajnimi profesorji, spozna nove predavatelje, zakrpa vrzeli v svojem znanju ter pove, kaj ga tare pri poučevanju.

Mag. Stanko Klinar nas je ob besedilu seznanil s problematiko prevajanja slovenskih lastnih imen v angleščino, mag. Dušan Gabrovšek je obravnaval besedne zveze (WORD COMBINATIONS) – njegovo predavanje bo objavljeno tudi v Vistniku. Opozoril nas je na najpogostejše težave, ki se pojavljajo pri prevajanju, predstojnica oddelka za germanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti dr. Meta Grosman pa nas je poleg predavanja tuji jezik, osredinjen na učenca, seznanila, s kakšnimi težavami se ubadajo na tem oddelku. Povedala nam je

tudi, kako bo s sprejemnimi izpiti in študenti, ki so za nekaj let pri nehal študirati pa bi študij nadaljevali.

V soboto nam je o novih smereh pri pouku tujega jezika predavala mag. Marina Štro Bračko, gost dr. William Ner ser, predstojnik Instituta za anglistiko in amerikanistiko Univerze v Celovcu, pa je s svojim predavanjem Interlanguage Phonology razkril, s kakšnimi težavami ubadajo drugi narodi pri učenju tujega jezika, koliko ur imajo v namen v Avstriji. Nove zamisli smo dobili tudi pri lektorju Brtanskega sveta Philipu Burtu, nam je pokazal, kako pripravim učence ali dijake k sodelovanju v skupini.

Takšna oblika izobraževanja in seminar, kakršna smo imeli na Brdu, so dobra poživila našega in učenčevega znanja tujega jezika. Učitelji spet poskušamo tuji jezik in menjavamo kušnje, in navsezadnje, če profesorji na fakulteti ob svojem tako prepolnem delavniku poudarijo še kako novost, lahko to z veseljem sprejemamo.

TATJANA BIZJAK

SVET VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA VELENJE

razpisuje dela in naloge:

1. RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o vzgoji in varstvu predšolskih otrok in imeti:

- 5 let delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu, od tega najmanj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;
- organizacijske in strokovne sposobnosti, ki so jih dokazali s svojim delom.

Ravnatelj bo imenovan za 4 leta.

Začetek dela: Takoj po imenovanju.

2. POMOČNIKA RAVNATELJA (reelekcija)

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, kot so določeni v razpisu ravnatelja in imeti organizacijske in strokovne sposobnosti, ki zagotavljajo, da bo s svojim delom prispeval k uresničevanju smotrov nalog VVZ.

Pomočnik ravnatelja bo imenovan za 4 leta.

Začetek dela: 1. 9. 1991.

3. PEDAGOŠKEGA VODJO ENOTE

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o vzgoji in varstvu predšolskih otrok in imeti:

- najmanj 3 leta delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu, od tega najmanj 2 leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;
- organizacijske in strokovne sposobnosti, ki zagotavljajo, da bo s svojim delom prispeval k uresničevanju smotrov in nalog VVZ.

Pedagoški vodja enote bo imenovan za 4 leta.

Začetek dela: 1. 9. 1991.

Kandidati na vsa tri razpisana delovna mesta naj k prijavi in dokazilo priložijo še zamisel o načinu realizacije zastavljenega programa dela – razvoja in opredelitev svoje vloge pri realizaciji. Prijave je treba poslati na RAZPISNO KOMISIJO VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA VELENJE, Prešernova 3, v roku dni od dneva objave. O izbiri bodo kandidati obveščeni v 30. dneh po imenovanju.

IZ ZALOŽNIŠKEGA CENTRA ZAVODA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

Dela, ki so izšla v januarju in februarju 1991:

Angelca Žerovnik: Igrajmo se, premagajmo težave – vaje za otroke, ki imajo specifične učne težave	230.
Angelca Žerovnik: Priročnik z vajami za delo z učenci s specifičnimi učnimi težavami	220.
Integrirani pouk in drugi primeri inovacij na začetni stopnji šolanja	160.
Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje	600.
Geografija – katalog znanja za zaključni izpit v srednjih šolah	160.
Martin Lorbar: Pisarniška mehanizacija in avtomatizacija	110.
Zaključni izpit v štiriletnih smereh srednjega izobraževanja (Priporočila)	370.
Vsaka domovina ima svoje nebo – 14. tekmovanje za Cankarjevo priznanje	205.
Tekmujmo v znanju – tekmovanje osmošolcev iz ang. in nem. jezika	200.
Naravoslovne dejavnosti od 6. do 8. razreda OŠ	650.
Romana Jazbec, Darinka Sikošek: Kemijska analiza vode	145.
Romana Jazbec, Jožica Ozmeč, Marija Vaupotič: EKO Ruše '90	160.
Gorenjska – slovstveni kulturnozgodovinski vodnik po Sloveniji	280.
Mitja Tavčar, Stane Možina: Vodenje in organiziranje dela	
Ana Tomić: Teorija in praksa spremljanja pouka	

Dela pred izidom

Marusja Uhernik: Priprava na zaključni izpit iz nemškega jezika
Zbirka nalog za preskus znanja ob vpisu v programe srednjega izobraževanja
Fanci Moljk: Vesela šola slovenščine
Seznam učil za osnovno šolo
Alenka Skupek: Iskrice
Anka Zupan: Od igre in dela do znanja

Iskrene besede

Zadnji dan pouka v prejšnjem polletju.

Skupaj z vodstvom šole smo ga tokrat pripravili drugače kot prejšnja leta. Medse smo povabili pisatelja Toneta Partlija. Otroci so o njem že veliko slišali. Še zlasti tretješolci iz razreda učiteljice Jožice Tomažič, pisateljice sestre. Gosta smo se že vnaprej veselili in se na njegov obisk tudi pripravljali. Otroci so prebirali njegove črtice, v šolo pa so prinesli tudi njegovo najnovejšo knjigo. Srečanje je bilo zelo prijetno. Otroci so poslušali pisatelja z velikim zanimanjem »zastajal jim je dih« – tako živo je pripovedoval, obenem pa smo se vsi sproščeno nasmejali. Ali znam tudi sama učence tako pri-

tegniti, sem razmišljala.

Poslovili smo se in vsak s svojimi vtisi odšli v razred. Učenci so polni pričakovanj zrlji vame in čakali pohval, spodbudnih besed, ko sem jim delila spričevala. Vsakemu sem čestitala, in povedala kaj lepega. Zaželela sem jim lepe počitnice – brez domačih nalog.

V učilnici sem ostala sama. Lep je naš razred. Sem razmišljala in ogledovala panoje z izdelki svojih učencev.

– Tovarišica, tudi jaz vam želim lepe počitnice! zaslšim.

– O. Jure, si še tukaj?

– Nisem mogel oditi domov, dokler tudi vam ne rečem kaj lepega.

MAJDA BAUMAN

Prešernove nagrade študentom ljubljanske univerze

Osmega februarja, na slovenski kulturni praznik, je Univerza v Ljubljani slovesno podelila 12 univerzitetnih Prešernovih nagrad za študente.

Prejeli so jih: Roman Drnovšek s Fakultete za naravoslovje in tehnologijo (mentor prof. dr. Matjaž Omladič), Peter Gašperšič s Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo (mentor prof. dr. Peter Fajfar in somentor doc. dr. Matej Fischinger), Matjaž Jekl s Fakultete za elektrotehniko in računalništvo (mentor prof. dr. France Bremsak), Roman Šturm s Fakultete za strojništvo (mentor prof. dr. Janez Grum), Maja Malus in Zoran Pavašovič s Fakultete za elektrotehniko in računalništvo (mentorja prof. dr. Ljodje Vodovnik in mag. Aneta Stefanovska), Matjaž Barbo s Filozofske fakultete (mentor prof. dr. Marija Bergamo), Marko Stabej s Filozofske fakultete (mentor prof. dr. Breda Pogorelec), Marjeta Tratik s Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo (mentor

prof. dr. Maca Jogan), Barbara Salobir-Pajnič z Medicinske fakultete (mentorja dr. Maca Stegnar in prof. dr. Blaž Rozman), Marjan Rupnik z Biotehniške fakultete (mentor prof. dr. Tine Valentinič), Jože Kotar z Akademije za glasbo (mentor doc. Alojz Zupan), Tadej Tozon z Akademije za likovno umetnost (mentor prof. Janez Bernik). Na slovesnosti v zbornični dvorani univerze sta nagradjencem spregovorila prorektor univerze prof. dr. Boštjan M. Zupančič in predsednica univerzitetnega odbora za Prešernove nagrade študentom prof. dr. Breda Pogorelec.

Svoje Prešernove nagrade so podelile tudi fakultete, članice Univerze v Ljubljani – skupaj 58 nagrad 64 nagradjencem. Podelile so jih filozofska fakulteta, Pedagoška akademija, Fakulteta za telesno kulturo, Fakulteta za strojništvo, Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, Biotehniška fakulteta, Akademija za glasbo, Fakulteta za elektrotehniko in računalništvo, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo, Akademija za likovno umetnost, Fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, Medicinska fakulteta, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Veterinarska fakulteta.

Janez Švajncer – sedemdesetletnik

Slovenski pisatelj Janez Švajncer se lahko ob svojem sedemdesetem rojstnem dnevu postavi z lepo bero: doslej so mu objavili osemnajst romanov in povesti, sedem mladinskih del in eno veseloigro, za bogato ustvarjalno delo pa je prejel tudi veliko nagrad.

Mariborčani so mu podelili nagrado za romane Klop v zelenem, Karneval, Ulice brez ljubezni; založba Kmečki glas za roman Med kolovozi in za povest Tam, kjer dom stoji. Založba Obzorja je nagradila njegove pravljice Pojoča kotlina (pisala sta jih skupaj z ženo Marijo), Festival Kurirček njegovo zgodbo Ded in vnuk, revija Naša obramba pa feljton Takoj po vojni.

Njegova prva knjiga Strelji na meji je izhajala kot podlistek v Slovenskem vestniku v Celovcu, v Kmečkem glasu v Ljub-

ljani, v murskosoboškem Pomurskem vestniku in v lenarških Domačih novicah.

Pisatelj Švajncer je zmeraj rad ustvarjal za otroke. Vesel je, ker se zdaj radi berejo povest Junak na kolcih, ki je izšla že leta 1955. Njegovo zadnje delo, s katerim je oznamoval svoj lanski življenjski jubilej, je roman Svitev. S tem tudi končuje tridelno sago o Francu Savniku (prva knjiga ima naslov Prelom, druga Somrak), navidez nepametnem človeku iz ljudstva. Opisuje njegovo življenje od Maistrovih časov vse do povojnih let, njegova prizadevanja za boljše življenje.

Janez Švajncer je od leta 1982 delal kot časnikar in urednik, nekaj časa je poučeval slovenščino na strokovni šoli, zdaj pa predvsem piše. Naj tudi sedemdesetletnico praznuje z novimi knjigami!

ZLATA VOLARIČ

Seminar za ravnatelje osnovnih in srednjih šol

Ravnatelji osnovnih šol v celjski regiji se sestajajo enkrat na mesec na enodnevnih študijskih seminarjih; ob tej priložnosti se srečujejo s slovenskimi strokovnjaki s področja vzgoje in izobraževanja in se tako seznanjajo z novostmi.

Zadnje izobraževanje se je nekoliko razlikovalo od dozdajšnjih. Tokrat so se srečali v manjši skupini ravnatelji srednjih šol (8), osnovnih šol (13), šolski svetovalci (2) in pedagoški svetovalci organizacijske enote (6).

Vsebina izobraževanja je bila Načrtovanje spopolnjevanja učiteljev kot ena izmed pomembnih ravnateljevih nalog. Delo je potekalo v obliki pedagoške delav-

nice in mini predavanja, vse pa je nadvse uspešno vodila in usklajevala dr. Barica Marentič-Požarnik in ponovno potrdila, da je mojstrica za razvijanje ustvarjalnega dela.

Večurno dejavno delo je vse udeležence pritegnilo, izoblikovali smo nekaj uporabnih modelov strokovnega načrtovanja spopolnjevanja učiteljev na šoli.

Znova smo se prepričali, da le tako zastavljeno izobraževanje spodbuja udeležence in da je načrtovanje notranjega spopolnjevanja učiteljev ena izmed bistvenih nalog ravnatelja, če hoče vplivati na osebni razvoj in učiteljevo rast.

MAJDA VRANK

ni več poslušala, ampak je samo še trepetala.

Seveda sva bila ob osmih pred šolo. Avtobusa sta bila res polna, odhod je bil res prestavljen.

Menda so večkrat povedali po šolskem ozvočenju, »pa saj veste, kakšni so otroci, nič ne slišijo«. Tudi ravnateljica sem videl, iskal je tiste štiri, ki niti na pol ušesa niso slišali, da je odhod prestavljen.

Vsaj eden tudi mogel ni, ker ga prejšnje dni ni bilo v šoli. Pa tudi tista mama, ki je povedala, da se je zaradi zimovanja otrok, letos odpovedala zimskemu plašču, je bila hudo presenečena. »Saj sva bila že od šestih pokonci, nobeden ni mogel spati, če bi vedela,

bi bila lahko že ob sedmih pred šolo.«

Ravnatelj ju nisem povedal. Ugotovil sem, da sem preveč razburjen, da bi to lahko storil uglašeno in korektno. Globoko v meni pa je bilo prizadeto samoljubje, saj sem bil prepričan, da imam spet enkrat prav jaz, ne pa hči. K sreči najini odnosi niso vezani samo na to, da ima oče zmeraj prav. To hova torej že popravila. Ampak eno samo sporočilo organizatorjev, ciklostirano ali pa zapisano, bi težave odpravilo. Pa ga ni bilo. Ne vem, kako mislijo v šoli, jaz se s hčerko poskušam pogovarjati zrelo in resno. Ampak petošolci so menda še zmeraj otroci!?

–ik

Končno v Evropi

»Šola tudi ob sobotah. Končno bomo bližje Evropi. Samo to sem čakala.«

»Je s teboj vse v redu?« Jernej je nekam sumljivo z roko pokročil pred čelom.

»Sploh ne! To je prvi korak. Za njim pridejo evropske plače, šola brez politike, življenje brez izrednih razmer, visoka odpravnina ob odhodu v pokoj in ne nazadnje, pokojnina, ki bo zadostovala za normalno življenje in še kakšno potovanje povrh.«

»Z Marjo je hudo. Sicer ima pa, reva uboga, ob koncu delovne dobe pravico, da se ji malo »sfeclja«. Toliko sprememb... Še dolgo je vzdržala.«

Jelki ni bilo do šale: »Lahko Marji, ki nima otrok. Pri nas je normalno samo ob koncu tedna. Mlajši ima pouk v izmenah. Simona samo dopoldne, Mateja pa pride iz Ljubljane vsak petek zvečer in komaj čaka, da se naje in naspri. V soboto jo malo operemo in zlikamo, šele proti večeru se lahko pogovorimo. Nedeljo imamo pokvarjeno ob misli, da mora spet zdoma. Za en dan se ji

sploh ne bo splačalo prihajati. Najhujša bo sobota, kadar bo Jani popoldne v šoli. Še misliti ne smem.«

»Zame bo še hujše. Gorazd je v Kamniku v šoli za invalide. Zdaž smo ga domov vozili ob petkih zvečer, nazaj pa v ponedeljek zjutraj, pa mu je bilo bivanje doma zmeraj prekratko. Na takšne otroke predlagatelji očino ne mislijo,« je grenko dodala Vera.

»Ko so nam skrajšali delovni teden, so govorili, da je to dobro zato, da bo družina več skupaj. Kaj se je zdaj spremenilo? Družina ni več pomembna?«

»Kar okrog sebe pogledj, pa boš videla, da družinska vzgoja ni učinkovita. Vse več je težavnih otrok. Zadnji čas, da nekaj spreminimo. Končno je pa šola po dolgi dobi enoumja postala odprta za večvrstne vplive in ti morajo biti kronani z uspehi.«

»Saj, saj, spet ga bomo »pokrovali.«

MARJA VRTNAR

sporočila

Smo pripravljene na knjižnico jutrišnjega dne?

Ob problemih slovenske nacionalne, specialnih in univerzitetnih knjižnic smo na nedavnem strokovnem posvetovanju spregovorili o Novi Gorici tudi knjižničarji šolskih knjižnic – osnovnošolskih in srednješolskih.

Slišali smo več zanimivih prispevkov. Ivo Zrimšek je predstavil šolsko knjižnico kot mediateko. Opozorila je tudi knjižnica z neknjižnim gradivom (plošče, kasete, filmi, diapozitivi, kartografsko gradivo, slikovno gradivo) lahko nosilka in vir informacij v sodobnem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Milena Ivšek je govorila o vlogi knjižnice pri kulturnih in naravoslovnih dnevih, o pomenu in vplivu knjižničarja na raziskovalno delo v šoli. Poudarila je, kako zelo pomemben je prvi stik s knjižnico, knjižničarjem in knjigo. Z mladim bralcem se je treba čim več pogovarjati o prebranih knjigah in o knjižnici, ki je središče najrazličnejših dejavnosti – tam potekajo razni krožki pod knjižničarjevim mentorstvom.

Počitniška »šola« angleščine

Letošnje zimske počitnice bodo trinajstim učencem preddvorske osnovne šole, ki obiskujejo fakultativni pouk angleščine pri učiteljici Lidiji Pavlič, ostale posebno v prijetnem spominu. Odločili so se, da bodo počitnice namenili učenju angleškega jezika in tako predelali snov iz učbenika, za katero bi sicer zmanjkalo časa. Štiri dni so preživeli na podružnični šoli na Jezerskem. Ena od učilnic je postala spalnica in jedilnica, za hrano je zjutraj in popoldne poskrbelo osebje iz vrtevske kuhinje, večerje pa so si pripravljali sami.

Ob omizju na temo Sekcija za šolske knjižnice smo znova ugotavljali, da je knjižnica prihodnosti mediateka. In še: knjižnica je glavni dejavnik notranje in didaktične prenove šole. Kritično smo razmišljali tudi o naših delovnih razmerah, ki so marsikje zelo neurejene.

Za povezavo v informacijski sistem je pomemben tudi projekt Računalniško podprta šolska knjižnica, ki ga je predstavila samostojna svetovalka za programsko opremo pri Zavodu RS za šolstvo Mirjana Kregar. V tem šolskem letu preskušajo računalniški program za šolske knjižnice podjetja SAOP Nova Gorica v petih srednjih in treh osnovnih slovenskih šolah in najbrž bosta program in baza podatkov že kmalu na voljo vsem slovenskim šolam.

Želimo si, da bi pri Zavodu RS za šolstvo uspešno delovala tudi pedagoška svetovalna služba za šolske knjižnice v osnovnih in srednjih šolah, ki se bi ukvarjala z razvojem šolskega knjižničarstva na Slovenskem.

FRANCKA ŽUMER

Domače postelje so zamenjale spalne vreče in telovadne blazine. In kaj so mladi počeli na mrzlem Jezerskem, kjer je živo srebro tudi podnevi obstalo krepko pod ničlo? Poskrbeli so za razvedrilo in počitniške dejavnosti, vmes pa vpletli dve polni uri pouka angleščine. Spoznavali so nove angleške besede, slovnico, peli so in odigrali kar nekaj skečev. Vse po angleško, seveda.

Ob popoldnevih so se drsali, sprehajali, sankali, zvečer pa igrali odbojko ali pa so uprizorili igre brez meja. Tako sta se prepletala prijetno s koristnim, počitniška zabava in učenje.

FRANCKA ŽUMER

skozi okno

Smučanje, otrok in družina

Že nekaj dni smo imeli doma obsedno stanje. Starejša hčerka se je odpravljala v zimsko šolo v naravi. Žena je določila posebna pravila za uporabo nekatereh oblačil in pranja in že ves teden so se po stanovanju nabirali prvi kupčki garderobe.

Pravzaprav me je udarilo prvič še pred novim letom, ko so me nenadoma presenetili s ceno zimskega veselja, ki je sestavni del šolskega programa. Zajeto vsoto so resda pozneje žičali za nekaj stotakov, toda hči je bila neizprosna: »Vsi so že plačali prvi obrok, jutri moram v šolo nesebi milijardo (staro). Pa sem se naslednji dan napolnil v šolo z ne najbolj pokritim čekom; predno-volentni nakupi daril in drugi stroški, povezani s koncem leta, so bili neusmiljeni z mojo zlato podlago, da o ženinih vdorih v moj finančni sistem sploh ne govorim.«

V petek zvečer, pred odhodom, sta me žena in hči povabili za strokovnega sodelavca pri pakiranju. Pravzaprav bi moral najprej »voditi samo seznam«, kot je bilo naročeno v navodilih, ki smo jih dobili s šole. Potem pa se je izkazalo, da bom glavni mojster za spravljane vse naročene in dodane garderobe v potovalko in nahrbtnik. Vse sem že imel preštudirano, ko me je hči vrgla s tira: »Tovarišica za družbo je rekla, da moramo biti

pred šolo že ob osmih in ne ob pol devetih.«

Tako sem vedel, da se je je polotila panika, tako kot zmeraj pred potovanjem, in ji suho povedal, da seveda nadziram pakiranje po seznamu, na katerem na vrhu jasno piše, da je odhod ob pol devetih. Pa še, da imam dovolj drugega dela, zato naj me ne gnjavi. S tem, kaj pomeni ženini svaščeri pogled, si nisem belil glave. Sicer pa nima pravice kaj posebnega povedati, saj se mi še ni povsem polegla jeza, ki je med dodatno opremo za smučanje hčeri kupila kar nekaj stvari, ki si jih sam, čeprav že dolgo smučam, še nisem privoščil.

Najpozneje ob četrtem osem bova pred šolo, sem obljubil hčerki, ko je odhajala spat. Zbudi me uro prej, menda ne bom žrtvoval sobotnega spanca za tvoje strahove.

Zjutraj je bila hči že ob pol osmih oblečena, pa tudi prepričana, da je odhod že ob osmih. Da bi vsaj kavo v miru popil, sem jo poslal pred šolo pogledat, ali so avtobusi že tam. Takoj je bila nazaj, še bolj panična in zaskrbljena: Avtobusa sta že tam, vsi že sedijo noter. Zamomljal sem, da jo bom sam peljal do Bleda, če bodo odpotovali prej, pa obenem še nadrl ravnatelj, ker je organizacijska ničla! Pedagoške avtoritete mu vsaj pri svoji hčeri nisem ogrozil, ker me sploh

Kar švignila je rokica po vekah. In naravnost je gledal. Navidez neprizadet. Če ne bi bila vendarle opazila tistega švigajočega potega čez oči.

Pustim ga pred šolo. Brez makove seveda. In bo skoraj do desetih lačen. Ker je bil malo trmast in ni maral kruha. Ali ker si je pač želel jesti makovo namesto kruha. In četudi je bila vmes trma, naj bo trma. Včasih moramo dovoliti otrokom, da so trmast. Da tako dokažejo svojo malo moč (nemoh). Da smejo kdaj pa kdaj uveljaviti svojo voljo. Čeprav zaradi makove in praznega trebuha.

Ampak s temi mislimi se samo tolažim. V resnici imam slabo vest in mi je hudo. Ker nisem poslala k vragu tiste minute. In že imam opravičilo zoper svojo vest. Hudo narobe bi bilo, če bi prišla v službo kakšno minuto prepozno. Kumarični obrazi bi me očitajče opazovali. Oštevali. Nekateri potihlo, drugi naglas. Zaboga, res se ne morem izgovarjati na makovo! Pa se vseeno žrem, ker nisem skočila iz vsakodnevnih tirnic. Prelomila pravilnik o delovnem času. In se bolj kot za čas zmenila za otroka, ki je odvisen od mene.

Jaz pa ... od časa ... pravilnikov ... norm ... in drugih ...

SONJA VOTOLEN

Na hitro ga pogledam. Prav tedaj si je z rokavom obrisal oči.

Poljudnoznanstvena revija
za vse generacije

Svet ni črno-bel. Zato je GEA odslej vsa v barvah.

Številka revije stane 50 dinarjev. Naročniki imajo 10% popusta.

NEPREKLICNO NAROČAM REVIJO GEA – PD

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Poštna številka, kraj: _____

Podpis: _____

Naročilnico izrežite in jo v ovojnici ali nalepljeno na dopisnici pošljite na naslov:
MK – ZALOŽBA, SOK, Šmartinska 152, 61000 Ljubljana.

IZ STARIH LISTOV

Učiteljski primki na Slovenskem pred 100 leti

Marsikaj pomenljivega sem našel med imeni, tolažljivega in užaljavajočega; različne misli so se mi vzbujale v glavi, prebirajoč imenik. Zavest, da je naš stan imeniten, utrdila se je še bolj v meni; učitelji nismo zadnji, ni se nam sramovati našega stanu, saj se še Car ne sramuje biti učitelj, tudi Kaiser ne, kar ni nič manj, kakor car.

Med nami je Kralj in Kraljič, kateri seveda ne bode nikdar kralj postal, Herzog, da še celo Šah (perzijski?) in De Re, kar je – mislim – tudi kos vladarja. Razen teh imamo še druge visoke osebe. Če je Car, Kaiser in Kralj, mora biti tudi Kancler, Capietano in Hauptmann. Da pa ne bomo brezverni, sprejel se je med učiteljsko tudi Župnik in se mu dodal v postrežbo cerkovnik Mesner.

Stari oče Noe poučuje sedaj mladino in slavni Rimljan Cicero ubija tam nekje na Primorskem paglavcem abecedo v glavo. Steber države, Orač, Kmet in – čemu se ni čuditi – Bauer, da, še več – Hofbauer je med nami. Ravno tako je dobro zastopan tudi rokodelski stan: Kovač, Lončar, Kopitar, Korbar, Košar, Pečar, Zidar, Žagar, Kuhar, Ribič in Tičar... Izmed drugih stanov so še Konjar, Kozjak, Logar, Strelec in Jager...

Učitelji so iz različnih krajev, dežel in narodnosti. Ipavec, Krešev, Kranjec, Korošec, Kočar, Hrovat, Čeh, Lah, Unger, Rus, celo Turk so učitelji.

Učiteljski tovariš 1891 str. 27–28

Da se ne bode reklo, da sem pristranski, ker naštevam samo visoke dostojanstvenike in druge stanove, bodem odkritosrčno povedal, da sem našel med učiteljsvom tudi zverine. V imeniku je kosmatinec Medved in Medveš-

ELEKTROMEHANIK
JELOVŠEK ☎ (061) 752-782
Drenov grič 159, 61360 VRHNIKA

POPRAVLJA IN SERVISIRA VSE VRSTE

- grafoskopov
- diaproskopov
- episkopov
- mikročitalcev
- kinoprospektorjev 8, 16, 35 mm
- ojačevalnih naprav
- magnetofonov
- gramofonov
- radiokasetofonov
- avtomobilskih radio aparatov
- manjših gospodinskih strojkov

IZDELUJEMO:

- ojačevalne naprave moči 30 W, 60 W, 120 W, 240 W, 400 W
- zvočne bokse moči 40 W, 80 W, 150 W, po naročilu tudi večjih moči z vgrajenimi domačimi ali tujimi zvočniki
- ojačevalne naprave z vgrajenim radiokasetofonom s 100 W izhodom, primerne za ozvočenje tovarniških hal, šol, dvoran in podobno
- mixerje – možnost priključitve 8 ali več mikrofонов
- mixerje za disco klube

VGRAJUJEMO RADIOAPARATE V AVTOMOBILE

IZDELUJEMO ELEKTRONSKA VEZJA

MONTIRAMO IN VZDRŽUJEMO OZVOČENJA

SVETUJEMO PRI DELU Z AV SREDSTVI

VGRAJUJEMO ORIGINALNE REZERVNE DELE

NA ZALOGI IMAMO VEČ VRST PROJEKCIJSKIH ŽARNIC

SVETUJEMO PRI OPREMLJANJU ŠOL IN KABINETOV Z AV SREDSTVI

Za vse informacije in pojasnila pokličite dopoldan od 8.00–10.00 in popoldan od 16.00–18.00 na telefon: (061) 752-782

Iskra, Vega, Liesegang, Meopta, El, RIZ, Grundig, Philips, Montarbo, Dinacord, RCF

ček, kateri tudi nikdar medved postal ne bode, Vovk in njegov nemški brat Wolf, Lisjak, Jazbec, Jelen in Košuta, Zajec in Povh. Med ptiči je najmogočnejši Orel, strah drugim manjšim ptičem kakor Golobu, Jerebu, Cerarju, Čičku, Kalinu, Drozgu, Kosu, Škerjancu in Škorjancu in Vodebu. Od domače perutnine imamo samo Kapuna, kar ni ravno slabo. Od drugih živalij naj omenim še Murna, Pajka pa Kušarja.

Iz botanike imamo tudi nekaj zastopnikov. Največji med njimi

je Hrast, potem Gaber in manj od tega Gabršček, Lesnika, Lenik, Lorber, Bezeg, Janež, Hrebek in Grah in Grahek... Cvetič pa med učiteljsvom zelo pogrešamo; imamo le dve in še dve ste – moškega spola t.j. Mo in Nagl.

Iz matematike našel sem malo. V imeniku je samo Šest, ta narobe obrnen in ponemče – Neuner, pa Trinajstič. Sam majhna števila; učitelji pač nismo navajani z velikimi računati.

Učiteljski tovariš 1891 str. 28

RAZVIJAJMO LOGIČNO MIŠLJENJE

Temelj logike je matematika, toda šolska matematika je še zmeraj strašilo. Kako torej pri otrocih privlačno razvijati zmožnost logičnega mišljenja in sklepanja?

Ena od takšnih možnosti je igra, tako rekoč zabava, s katero je zmeraj mogoče doseči zavidljive uspehe. Mladim mislecem skušata tako pomagati avtorja zanimive knjižice, ki je pravkar izšla pri Založbi Mladinska knjiga. V njej so besedila, dopolnjena z risbami in likovnimi prikazi, tako da so predstave lahko čim bolj žive.

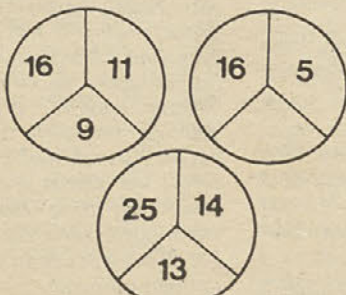
Poglavja tečejo postopoma, upoštevajo zapletenost snovi, od matematičnih zgodb o številnih prek zanimivih nalog, logičnih vaj, »življenjskih« primerov iz geometrije in nalog z vžigalicami do matematičnih iger. Knjigo končuje poglavje z rešitvami in odgovori na vse zastavljene zanke.

MOJA ZABAVNA MATEMATIKA bo koristila šolarjem, staršem, mogoče tudi učiteljem kot uporaben priročnik za zanimive vaje in kvize. Pomagala bo preganjati odpor proti matematičnim »strašilom«, morda bo celo prižigala iskricke ljubezni do temeljne znanosti, brez katere bi bil današnji človek še vedno nemočno bitje.

180 strani, črno-bele ilustracije, trde kartonske platnice, cena 180 din

Katero število manjka?

317. Števila v krožnih izsekih so napisana po nekem pravilu (slika 72). Odkrij to pravilo in vpiši manjkajoče število.

Slika 72.

M založba
mladinska
knjiga

AUTRONIC

Computer - Systeme

AUTRONIC • Radetzkystraße 18 • A-9020 Klagenfurt

Handelsgesellschaft m.b.H.

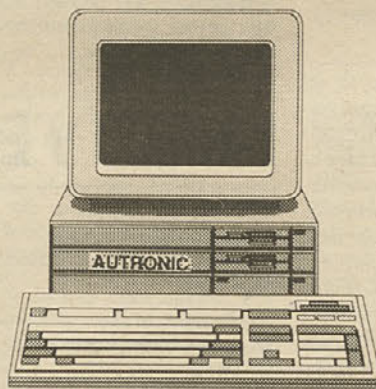
☎ 0463 51 48 71

0463 51 48 72

Fax: 0436 51 48 73

V nove čase s pravim računalnikom!

Izkoristite priložnost! Uvozne dajatve pri osebnem uvozu računalniške opreme so se znižale iz cca 63% na samo 35%!

AUTRONIC PC AT 286-12/1Mb RAM 1500 DEM
1.2 Mb 5.25" Drive, trdi disk 40 Mb IDE,
2 x serijski 1 x paralelni vmesnik,
grafični adapter Hercules (720 x 348),
tipkovnica cherry, ohišje Desktop,
črno-beli monitor 14"

Doplačilo za konfiguracijo z osnovno ploščo:

AT-286/16 MHz	100 DEM
AT-386/16 SX	450 DEM
AT-386/20 MHz	950 DEM
AT-386/25 MHz	1050 DEM
AT-386/25 MHz/64 Cache INTEL	1500 DEM
AT-386/33 MHz/64 Cache Micronics	2000 DEM

Doplačilo za konfiguracijo s trdim diskom:

NEC 44 Mb/25 ms + MFM WD1006 controller	250 DEM
MAXTOR EM7080A 80 mb/19 ms	450 DEM
SWIFT 1102 89 Mb/19 ms	350 DEM
Microscience 7020 125 Mb/18 ms	650 DEM

Doplačilo za VGA monitor & VGA grafični adapter:

Samtron VGA B/W 14" & VGA card	250 DEM
CTX COLOR Msync & VGA (1024 x 768) TSENG	990 DEM
NEC 3D 14" & VGA (1024 x 768) TSENG	1350 DEM
EIZO 9070 16" & VGA (1024 x 768) TSENG	1990 DEM
NEC 5D 20" & Hercules Graphic Station Card	5700 DEM

Ponudba v zadnji minuti:

LAPTOP ACER LX-1100 386 SX/HD 40 Mb/29 ms VGA LCD	4200 DEM

Garancija, servis in montaža v Ljubljani. Vse cene so neto, fco Celovec. Povračilo davka (20% pri VOLKSBANK Rosental na Ljubelju).

To je le nekaj zanimivosti iz našega obsežnega prodajnega programa. Dodatne informacije in nadrobnejši cenik lahko dobite v našem prodajnem salonu v Celovcu vsak dan, razen sobote od 9. do 13. in od 14. do 18. ure ali po telefonu 9943 463 51 48 71, Fax: 51 48 73, in v našem predstavništvu v Ljubljani: AUTRONIC, Kardeljeva ploščad 17, telefon: 061/302-581, 302-990, 345-161, fax: 344-240 ali 302-581.